

კავკასიონი

ყოველკვირეული გაზეთი

KAVKASIONI

17 იანვარი * ფასი 1500 კუბონი

3(17) '94

თბილისი

პოლიტიკა

პიზიტი თურქეთში

საქართველოს სამთავრობო დელეგაცია სახელმწიფოს მეთაურის ელზარდ შვედარდის ხელმძღვანელობით, 12-13 იანვარს ოფიციალური ვიზიტით იმყოფებოდა თურქეთის რესპუბლიკაში. ვიზიტის შესახებ გვესაუბრება სახელმწიფოს მეთაურის პრეს-სეკრეტარს ხელმძღვანელი ბატონი ზაზა კანდელაკი.

— ბატონო ზაზა, ორიოდ სიტყვით ვიზიტის ძირითადი მიზნების შესახებ...

— ღობათ გასული ბატონ სულეიმან დემირელის ჩამოსვლა საქართველოში, თურქეთის პრემიერმინისტრის რანგში, აგრეთვე ეს იყო სამასხო ვიზიტი, რომლის დროსაც მხარეებმა განიხილეს სხვადასხვა საკითხები და ხელი მოაწერეს ათ მნიშვნელოვან დოკუმენტს. მე გამოვყოფდი ურთიერთთანამშრომლობის ხელშეკრულებას საქართველოს პარლამენტსა და თურქეთის დიდ ეროვნულ კრებას შორის, პოლიტიკურ დელარაციას, სოფლის მეურნეობისა და საბაჟო სამსახურის საკითხებზე დადებულ ხელშეკრულებებს.

— კრედიტებზე თუ იყო საუბარი?

— თურქეთმა 50 მილიონი დოლარის დამატებითი კრედიტი გამოუყო საქართველოს. თურქეთში დარჩა ეროვნული ბანკის პრეზიდენტი, რომელიც საბოლოოდ გადაწყვეტს ფორმალურ საკითხებს და კრედიტს გააფორმებს.

— CHG-ში გაწვევრიანების ფონზე ამ ვიზიტს უღიარო დიდი პოლიტიკური მნიშვნელობა ჰქონდა...

— რა თქმა უნდა, ძალზე დიდი ვიზიტის პოლიტიკური მნიშვნელობა. სახელმწიფოს მეთაურმა ეს ვიზიტი შეაფასა, როგორც ახალი ურთიერთობების საბოლოოდ ჩამოყალიბება ზურქეთსა და საქართველოს შორის. ელზარდ შვედარდმა აღნიშნა, რომ თურქეთი უშუალოდ მონაწილეობს საქართველოში სტაბილიზაციის მიღწევის საქმეში. აქ იგულისხმება როგორც აფხაზეთის კონფლიქტისადმი მეზობელი ქვეყნის პოზიცია, ისე დასასრული მმ-2 მპრდმ-2

4-5 მმ.

„საუკუნის აფიორა“

აუცილებლად გამოძიებული უნდა იქნას საყოველთაოდ გახმაურებული ისტორია ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის მიერ გაცემული 102 მილიარდ 700 მილიონი კრედიტის გაცემის თაობაზე. მოკლედ შეგახსენებთ ამ კრედიტის გაცემის ისტორიას. 1993 წლის მარტის პირველ ნახევარში საქართველოს პოლიციამ მიიღო შეტყობინება მოსკოვის მილიციის სისხლის სამართლის სამმართველოს ხელმძღვანელისგან იმის თაობაზე, რომ რუსეთის ცენტრალურ ბანკთან დაუკავშირებელია ორი აფერისტი (სათვალეუბანი პომოსესულისტი და მეძავე ქალი), რომელთაც ხელზე აქვთ საქართველოს ეროვნული ბანკის ყალბი ჰაგადასახადო დაგდება (ე.წ. ავიზო) 100 მილიარდ მანეთზე. ყურადღება მიაქცევით, მოსკოვის მილიციასაც იმდენად დაუჯერებლად მიანია საქართველოს ეროვნული ბანკის აღნიშნული ქმედება, რომ ავიზო ყალბად ჩათვალეს. მოსკოვის მილიცია აგრეთვე იტყობინებოდა, რომ ზემოაღნიშნული აფერისტები მათი მეთვალყურეობის ქვეშ იმყოფებიან და სთავაზობდა საქართველოს პოლიციას ერთობლივ მოქმედებას მათი დაკავების მიზნით. ამ შეტყობინების წყალობით გახდა ჩვენთვის ცნობილი ამ უპრეცედენტო ჰაგადასახადო დაგდების გაცემის ფაქტი. ამ საქმის შემდგომში შესწავლამ გამოაშკარაა შემდეგი: 1993 წლის 2 მარტს, ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის დ. დვალისშვილის სახელზე საქართველოს მწვანეთა მოძრაობის მრავალდარგოვანი ფირმის „თრიალეთის“ პრეზიდენტის გ. ბესელაშვილის ხელმოწერით შედის თხოვნა 102 მილიარდ 700 მილიონი მანეთის კრედიტის გამოყოფის თაობაზე. ვითომდა მისი რუსეთის ფედერაციაში „გადარიცხვისა და შემდგომში მჭიდროვალ კონკრეტირების მიზნით. იმავე დღეს, ე.ი. 2 მარტს დ. დვალისშვილი იძლევა განკარგულებას აღნიშნული თანხის გამოყოფის თაობაზე და წერილობით დაგდებას აძლევს საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფო-კომერციული „აგროსამრეწველო“ ბანკის გამგეობის თავმჯდომარეს ე. შარიქაძეს. იმავე დღეს, 2 მარტს, საქართველოს ეროვნული ბანკის წერილის (№ 18022, 2 მარტი, 1993 წ.) საფუძველზე „აგროსამრეწველო“-მა გასცა ჰაგადას საიდო დაგდება 102,7 მილიარდი მანეთის ოდენობით. იმავე დღეს, 2 მარტს მწვანეთა მოძრაობის მრავალდარგოვანი ფირმა „თრიალეთი“ (კრედიტის მიმღები) გადასცემს მიღებულ კრედიტს სამეცნიერო-საწარმოო გაერთიანება „ომეგას“ ფილიალს „დეტლას“. მაგრამ არა სრულ თანხას, არამედ 102 მილიარდს. მიაქცევით ყურადღება: 700 მილიონი მანეთი რამდენიმე წუთში „აორთქლდა“. უნდა ვივარაუდოთ, რომ იგი მიითვისა შუამავალმა ფირმა „თრიალეთმა“, ან უარესი... დაიჭრა ეროვნულმა ბანკმა.

ეროვნული ბანკის პრეზიდენტს დ. დვალისშვილს მიეცა მითითება ამ ავიზოს დაუყოვნებლივ უკან გამოძახების თაობაზე. მაგრამ მიუხედავად იმისა, რომ კრედიტი გაცემული იყო 20 დღით, ავიზოს უკან დაბრუნებას თვენახევარი დასჭირდა. ალბათ, მოსკოველი აფერისტები ძნელად თუ შეეღებოდნენ ბრიფიგ ქართველების ხარჯზე ზღაპრულად გამდიდრების იდეასა და აკანონურებდნენ ავიზოს დაბრუნებას.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ეს უზარმაზარი კრედიტი გაცემული იყო საპროცენტო განაკვეთების გარეშე (ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ იმ დროისათვის საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ დაწესებული საპროცენტო განაკვეთი შეადგენდა 40 პროცენტს წლიურად, რაც მნიშვნელოვნად ჩამორჩებოდა სამანეთო ზონის სხვა რესპუბლიკების საპროცენტო განაკვეთს და ინფლაციის ტემპს). ამდენად, კრედიტი რომ თუნდაც იმ მინიმალური წლიური 40 პროცენტის განაკვეთით გაცემულიყო, კლიენტს თვენახევრის შემდეგ უნდა დაებრუნებინა 102,7 მილიარდი მანეთი პლუს 5,1 მილიარდი საპროცენტო განაკვეთი, რაც ბანკის მოგებას წარმოადგენს. ამ მოგებიდან 45 პროცენტი, ე.ი. 2,3 მილიარდი მანეთი ბანკს

სახელმწიფო ბიუჯეტში უნდა გადაეცემა, ე.ი. ბიუჯეტმა შემოსავალ ნაწილში დაკარგა ეს თანხა.

შაგრამ ეს ყველაფერი იწრიდება იმ მოსალოდნელ საფინანსო-ეკონომიკურ კატასტროფასთან შედარებით, რაც ამ აფიორის (საქართველოს მასშტაბებიდან გამომდინარე მას „საუკუნის აფიორა“ შეიძლება ეწოდოს) განხორციელებას შეიძლება მოჰყოლოდა.

საქმე ის გახდა, რომ 1992 წ. ოქტომბრიდან ყოფილ საბჭოთა რესპუბლიკებთან უნაღდო ანგარიშსწორების ოპერაციები შეწყდა. ეს იმას ნიშნავს, რომ სხვა რესპუბლიკებში თანხები, უმნიშვნელო გამონაკლისის გარდა, არ გადაირიცხებოდა. 1993 წლის თებერვლის დასაწყისში ქ. ტიუმენში შეგზავნი რუსეთის ფედერაციის მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილეს ბატონ გ. ხიუას, რომელმაც გამაფრთხილა, რომ საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ წარმოებულ პოლიტიკას (ყოველად გაუმართლებელი გადარიცხვები ე.წ. ვითომური ანაბრების შექმნის გზით) რუსეთის საბანკო წრეებში აფასებენ როგორც ფინანსურ დივერსიას და მკაცრად დასჯიან მას ასეთი ქმედებებისათვის. კერძოდ, საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ გაცემული ასეთი ავიზო შეგნებულად იქნებოდა გატარებული ანგარიშსწორების ცენტრში, შემდეგ მას „გადაუძახებდნენ“ რუსეთის რომელიმე კერძო სტრუქტურის ანგარიშზე, საქართველო ამ თანხას ევლარ დაიბრუნებდა, ხოლო გატარების მომენტიდან ეს თანხა ჩვენს სახელმწიფოს ვალად დაედებოდა. იმდროისათვის წინასწარი გაანგარიშებით საქართველოს რუსეთის ვალი ჰქონდა (1961-1992 წლები) 39 მილიარდი მანეთი და მას ერთ დღეში დაემატებოდა 102 მილიარდი მანეთი. და საერთო ვალი 141 მილიარდს მიაღწევდა.

ქ. ტიუმენიდან დაბრუნებისთანავე საქართველოს რესპუბლიკის საფინანსო და ეკონომიკური სამსახურების ხელმძღვანელები და მათ შორის ეროვნული ბანკის პრეზიდენტიც გაფრთხილებულ იქნენ აღნიშნულის თაობაზე. მაგრამ ამ მანკიერ დანაშაულებრივ პრაქტიკას დვალისშვილი მაინც აგრძელებს. შედეგიც საგადაღოა: 1993 წ. პირველ ექვს თვეში რუსეთში გადაირიცხული თითქმის 290 მილიარდი მანეთიდან საქართველოს რესპუბლიკის საკორესპონდენტო ანგარიშზე მხოლოდ 1 მილიარდამდე მანეთი მოხვდა. დანარჩენი თანხა მოხვდა უნაღდო არხებში და რესპუბლიკის შიგნით დაიწყო ბრუნვა.

ამდენად, აუცილებლად გამოძიებულ უნდა იქნას შემდეგი საკითხები:

1. ვისი ან რა ძალების ზეწოლით გასცა ეროვნული ბანკის პრეზიდენტმა დ. დვალისშვილმა ყოველგვარი გარანტიების გარეშე 102 მილიარდ 700 მილიონი მანეთის კრედიტი.
2. რით იყო გამართლებული ამ კრედიტის გაცემა საპროცენტო განაკვეთის გარეშე.
3. სად „აორთქლდა“ 700 მილიონი მანეთი.
4. საიდან მოხვდა მოსკოველი პომოსესულისტისა და მეძავე ქალის ხელში საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ უზარმაზარ თანხაზე გაცემული ავიზო.
5. რა უფლებით ავალებს დ. დვალისშვილი „აგროსამრეწველოს“ ამ ავიზოს გაცემას.
6. რას იმსახურებს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტი, რომელიც საპარლამენტო ტრიბუნიდან აცხადებს, რომ მან დაბრუნების შემდეგ დახია ასმილიარდიანი ავიზო, ამოშალა საბანკო წიგნში ჩანაწერი და ამით ოპერაცია დამთავრებულად ჩათვალა.
7. საქართველოს მწვანეთა მოძრაობის როლი ამ ოპერაციის ჩატარებაში (შეგახსენებთ, რა ხმაღამოვლებული იცავდა ამ ოპერაციას პარლამენტის სხდომაზე მწვანეთა პარტიის ლიდერი ზ. ჟვანია).

გაუსკოვრეს უსუსრეთი!

პიზიტი თურქეთში

პირველი გვერდიდან

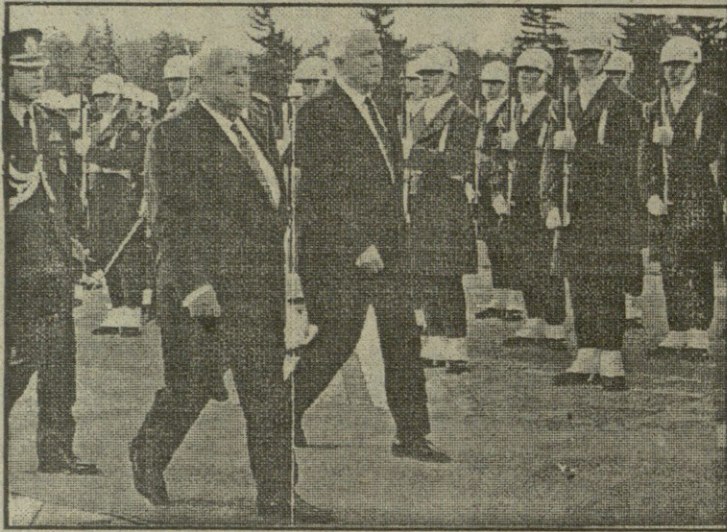
კრედიტებითა თუ სურსათით დახმარება — როგორ აფასებენ თურქეთში საქართველოსა და სხვა ყოფილი საბჭოთა რესპუბლიკების წევრობას ერთდროულად ორ ალიანსში — СНГ-სა და შავი ზღვის აუზის ქვეყნების თანამეგობრობაში?

— ელუარდ შევარდნაძე, თურქეთში გამოსვლებისას, არაერთხელ გამოთქვა აზრი, რომ შავი ზღვის აუზის ქვეყნების ალიანსის საქმიანობას უნდა მიენიჭოს მეტი დინამიზმი და ახალ დონეზე ავიდეს. აღინიშნა, რომ უახლოეს დროში უნდა ჩატარდეს ამ ალიანსის ქვეყნების წარმომადგენელთა შეხვედრა უმაღლეს დონეზე. შეხვედრის ადგილად სახელმწიფოს მეთაურმა თბილისი დაასახელა, დემიურტა ეს წინადადება დადებითად მიიღო.

ელუარდ შევარდნაძის ინიციატივით, დაისვა საკითხი შავი ზღვის ალიანსისა და СНГ-ს საქმიანობის უფრო მეტად დაახლოებისა და კოორდინაციის შესახებ. სახელმწიფოს მეთაურმა წამოაყენა თანამეგობრობათა მგობრობის მეტად ორიგინალური იდეა. მოგვეხსენებათ, რომ შავი ზღვის ალიანსში СНГ-ს ბევრი ქვეყანა გაერთიანებული.

გარდა ამისა, ორივე მხარე ხაზს გაუსვა რუსეთში დემოკრატიული რეფორმებისა და პრეზიდენტ ელცინისადმი მხარდაჭერას. აღინიშნა, რომ რუსეთში გაჩენილი ფაშისმის საფრთხე დიდ საშიშროებას უქმნის მსოფლიო სტაბილურობას.

თავის მხრივ თურქეთის ხელისუფლებამ წამოაყენა წინადადება, რომ 1995 წელი გამოცხადდეს საყოველთაო ტოლერანტობის წელიწადად. თურქეთი დიდადა

დაინტერესებული ბოსნიისა და ყარაბაღის კონფლიქტების მოგვარებით და აქედან გამომდინარე, ამ წინადადებას, რომელიც გაეროს ეგიდით განხორციელდება დიდი მნიშვნელობა აქვს საქართველოსთვისაც, კერძოდ აფხაზეთის კონფლიქტის დროული მოწესრიგებისათვის.

— სეპარატისტების პრობლემა საქმად მწვავედ უდგას თურქეთის რესპუბლიკასაც. ამ საკითხის ირგვლივ თუ იყო აზრთა გაზიარება?

— აგრესიული სეპარატისტების პრობლემა უდგას როგორც დიდი საფრთხე და ორივე მხარე გამოთქვა მზადყოფნა, ხელი შეუწყოს შექმნილი სიტუაციების პოლიტიკურ მოწესრიგებას.

ხაზს გაესვა, რომ ფაშისმისა და აგრესიული სეპარატისტების პრობლემა უდგას როგორც დიდი საფრთხე და ორივე მხარე გამოთქვა მზადყოფნა, ხელი შეუწყოს შექმნილი სიტუაციების პოლიტიკურ მოწესრიგებას.

სიული სეპარატისტების გააქტიურება გლობალურ საფრთხეს უქმნის მთელ მსოფლიოს. ცივი ომის დამთავრებამ მსოფლიოში სიმშვიდე მოიტანა, მაგრამ გაჩნდა ისეთი პრობლემები, რომლებიც თვისობრივად ახალ მიდგომას და გადაწყვეტას საჭიროებს. მეორე მსოფლიო ომის დამთავრების შემდეგ აღინიშნა ელუარდ შევარდნაძე, შეიქმნა გაერო, რომელმაც უდიდესი როლი შეასრულა ომის შემდგომი მსოფლიოს მოწესრიგებაში. მაგრამ ახლა თვისობრივად ახალი ეტაპი დაიწყო და საქირთა კარდინალური ცვლილებების განხორციელება, რათა გაეროს ღონისძიებები უფრო ქმედითი გახდეს.

— რამდენად შედეგიანი იყო ვიზიტი ეკონომიკური თანამშრომლობის

ბის თვალსაზრისით, განიხილეს თუ არა კონკრეტული წინადადებები?

— ძალზე მნიშვნელოვანი იყო შეთანხმება ჩვენი საინჟინრო კადრების თურქეთში დასაქმების შესახებ. თურქეთის მხარემ დიდი დაინტერესება გამოიჩინა ბაიურგების შენეხების მიმართ, ჩვენში კი ამის საკმაოდ დიდი გამოცდილება არსებობს.

სერიოზული მსჯელობის საგანი გახდა საქართველოზე გამავალი მაგისტრალის შენეხების პერსპექტივა. თურქეთი დიდადა დაინტერესებული კავკასიის დერეფნით, რომელიც მას ცენტრალური აზიის ქვეყნებთან დააკავშირებს თავის მხრივ, საქართველოც დიდი სანა ცდილობს ამ პროექტის საერთაშორისო დონეზე გატანას. თავის დროზე ევროგაერთიანება კავკასიური დერეფნის იდეას დადებითად შეხვდა და მზად არის მონაწილეობა მიიღოს პროექტის განხორციელებაში. როგორც ითქვა, თურქეთიცა და საქართველოც დაინტერესებული არიან მაგისტრალის შენეხებით და ამ მხრივ თანამშრომლობა კვლავაც გაგრძელდება.

— გარდა რეგლამენტით გათვალისწინებული სამთავრობო შეხვედრებისა, ჰქონდა თუ არა სახელმწიფოს მეთაურს კონტაქტები ქართული დიასპორის წარმომადგენლებთან ან, ეთქვამთ, თურქ ბიზნესმენებთან?

— მიუხედავად დროის სიმცირისა, ელუარდ შევარდნაძე შეხვდა თურქეთში მცხოვრებ ქართველებს, რომლებმაც ისაუბრეს თავიანთ მოღვაწეობაზე, ბიზნესზე, ცალკე გაიმართა შეხვედრა თურქ ბიზნესმენებთან, სადაც არაერთი კონკრეტული საკითხი დაისვა. ძალზე მნიშვნელოვანი იყო შეხვედრა აფხაზურ დიასპორასთან. საუბარი დახურულ კარს მიღმა გაიმართა.

ეს იყო მართლაც დიდი მნიშვნელობის შეხვედრა, ძალზე ნაყოფიერი ვიზიტი.

ესაუბრა

დავით კალმახაშვილი

მოლაპარაკების მეორე რაუნდი

1994 წლის 11-13 იანვარს შენეხაში გაიმართა აფხაზეთის პრობლემის მშვიდობიანი მოწესრიგების მიზნით დაგეგმილი მოლაპარაკების მეორე რაუნდი. გვესაუბრება საქართველოს დელეგაციის წევრი ბატონი ლევან ალექსიძე. ინტერვიუში ჩართულია ნაწყვეტები პრეზიდენტის კომენტარებიდან.

— ბატონო ლევან, როგორ აღმოგებოდათ წარმართა მოლაპარაკების მეორე რაუნდი?

— მეორე რაუნდი ბევრად უფრო მწვავე ატმოსფეროში მიმდინარეობდა. ეს გამოწვევა ჩვენი დელეგაციის პოზიციის გამკაცრება. პირველი რაუნდის დროს მოხდა პოზიციების მოხიჯვა, ამიტომ მაშინ მოლაპარაკებას შედარებით ფრთხილად ჰქარაზებდით. თუ შევადარებთ იმ შეთანხმებისა და ბოლო კომუნიკების ტექსტს, დავინახავთ, რომ ჩვენი გაცილებით მომგებიანია კომუნიკაციის ტექსტი, რომელშიც უფრო გამოკვეთილად დაფიქსირებული საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის უცვლელობა.

ООН, СБСЕ и Российская Федерация призывают стороны исходить из необходимости соблюдения территориальной целостности Грузии.

აფხაზეთის მხარე, რა თქმა უნდა, ამ აზრის ჩაწერას დიდი წინააღმდეგობა გაუწია, თუმცა, როგორც ხედავთ, საბოლოოდ ეს დებულება კომუნიკებში დაფიქსირდა, რაც ძალზე მნიშვნელოვანია მიმართა.

— რამდენად მწვავედ დაისვა საკითხი აფხაზეთის სტატუსის შესახებ? რა კონკრეტული მოთხოვნები აქვს აფხაზეთის მხარეს?

— საკითხი, მაგრამ აფხაზეთის დელეგაციის წარმომადგენლები თითქმის არ ლაპარაკობდნენ აფხაზეთის სტატუსზე, ბოლოს და ბოლოს ისევ ჩვენ მოვიტოვეთ, რომ აფხაზეთს ჩამოეყალიბებინათ თავიანთი კონსტიტუციური პოლიცია. ერთ-ერთ სხდომაზე ვთქვით კიდევ, რომ აფხაზეთის დელეგაცია ჩამოიშალა, ხელს აწერს დოკუმენტებს, სატელევიზიო გამოსვლებში კი არბინა ამბობს, რომ აფხაზეთმა ომი მოიგო, როგორც გამარჯვებულმა პირობებით მათ უნდა უკანასკნელ საქართველოს და დროა შევედრებოთ საქართველოში, რომ აფხაზეთი აღიაროს და იქნება საქართველოს ნაწილი. ამან რუსეთის წარმომადგენელმა გეიასუხა: არბინა გაცანა, რომ საქართველოში არასწორად გამოგვსო.

ჩემთვის მაინც ყველაზე მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ ინტელის, საფრანგეთის, გერმანიისა და ამერიკის შეერთებული შტატების წარმომადგენლები უყო-

მანად აღიარებენ საქართველოს ტერიტორიულ მთლიანობას და აფხაზეთს ამ ტერიტორიის განუყოფელ ნაწილად მიიჩნევენ. ამდენად, მსოფლიო საზოგადოებრიობა არაერთხელ შეთანხმდა არ მიიღოს აფხაზეთში დამოუკიდებლობის შესახებ გამართული რეფერენდუმის შედეგები. ამას ხაზს გაუსვეს როგორც ბატონმა ბრუნერმა, ისე ევროთათბირის ელჩმა ბატონმა მანომ.

— ბუნებრივია, მოლაპარაკებაზე უმთავრესი თემა იქნებოდა ლტოლვილთა ბედი, მათი დაბრუნების საკითხი...

— ჩვენი დელეგაციის მუშაობაში თავიდანვე ორი მთავარი მიმართულება გამოიკვეთა. ეს იყო ტერიტორიული მთლიანობისა და ლტოლვილების დაბრუნების საკითხი. მოლაპარაკებაზე მიღწეული შეთანხმება, რომ გაეროს გენერალ-სეკრეტარისა და შტაბის ხელმძღვანელობით, რუსეთის ფედერაციის ჯარმა უნდა მოამზადოს ყველა პირობა აფხაზეთში ლტოლვილების დასაბრუნებლად. აგრეთვე აფხაზეთში იმუშავებს საერთაშორისო ინსპექცია, რომელსაც ევალება, განაარაღოს და გააძევოს გარედან შემოსული „ბოვეკები“. დაბრუნების პროცესში ჩაერთვება გაეროს ლტოლვილთა უზენაესი კომისარია და მისი სამსახური.

1994 წლის 25 იანვარს მუშაობას დაიწყო ლტოლვილთა კომისია, რომელშიც შევიდნენ საქართველოს, აფხაზეთის, რუსეთისა და გაეროს წარმომადგენლები. მიღწეული შეთანხმება, რომ ლტოლვილთა დაბრუნება გალის რაიონში დაიწყება 1994 წლის 10 თებერვლიდან.

Стороны пришли к согласию приступить с 10 февраля 1994 года к осуществлению поэтапного процесса возвращения беженцев и перемещенных лиц в Абхазию и в качестве первого этапа - в Гальский район. Стороны примут необходимые меры для обеспечения безопасности беженцев, перемещенных лиц и персонала, задействованного в этой операции. Абхазская сторона несет первоочередную ответственность за прием и безопасность беженцев и перемещенных лиц, а также указанного персонала.

მოლაპარაკებაზე ხაზგასმით აღინიშნა, რომ ლტოლვილთა დაბრუნება უნდა დამთავრდეს ამა წლის გაზაფხულის დამლევამდე; ყველა ლტოლვილს უყოყმანოდ დაბრუნდება საცხოვრებელი სა-

ხლი და თუკი სახლი განადგურებულია; მიეცემა კომპენსაცია. აქვე ისიც მინდა აღვნიშნო, რომ ბევრი რამ დამოკიდებული იქნება თავად ჩვენი ლტოლვილების პრინციპულობაზე და აქტიურობაზე. თუმცა, მე მისი, რომ დაბრუნების პროცესი ძალზე ძნელი იქნება.

— დაისვა თუ არა მოლაპარაკებაზე აფხაზ სეპარატისტთა ანტიდამიანური ქმედების პოლიტიკური და სამართლებრივი შეფასების საკითხი?

— რა თქმა უნდა, როგორც მოლაპარაკებაზე, ისე პრესკონფერენციებზე ჩვენი მუდმივად ვაყენებთ ამ საკითხს. შექმნილია გაეროს კომისიის დასკვნა, სადაც დაგმოებულია ეთნიკური წმენდისა და მკვდლობის მოსახლეობის ტერორის აქტები. თებერვლის შუა რიცხვებში გაიმართება ადამიანის უფლებათა დაცვის კომისიის სხდომა, რომელსაც აუცილებლად უნდა დავესწროთ, რადგან ჩვენი ინიციატივით, ბატონმა რამაზ კლიმაშვილმა ერთ-ერთ საკითხად შეატანა ეთნიკური წმენდის საკითხი.

— და ბოლოს, თქვენი სუბიექტური დამოკიდებულება: მოგვიტანს სასურველ შედეგს ეს მოლაპარაკებები?

— მე მჯერს, რომ გონივრული პოლიტიკით უფრო მოვიგებთ, ვიდრე სამხედრო ღონისძიებებით. მეორე რაუნდმა აშკარად გამოჩინა, რომ მოლაპარაკება ჩვენი წარმატებულად მიმდინარეობს. აბსოლუტურად ცალსახა დამოკიდებულება საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის მიმართ. ძალზე მნიშვნელოვანია ამის აღიარება გაეროს, ევროთათბირისა და რუსეთის ფედერაციის მიერ. ჩვენ გამოვთქვით მოსაზრება, რომ თუ აფხაზი სეპარატისტები გააგრძელებენ არაკონსტრუქციულ და აგრესიულ პოლიტიკას, მსოფლიო საზოგადოებრიობამ ისეთივე ძალისხმევით უნდა მმართველოს, როგორსაც კუვიტის სისიონულიქთანდაკავშირებით მიმართა. ამრიგად, ლტოლვილთა დაბრუნების ვადების დადგენა, გადაწყვეტილება „ბოვეკების“ განაარაღებისა და გაძევების შესახებ და საქარ-

თველოს ტერიტორიული მთლიანობის უყოყმანო აღიარება ოპტიმისტურად განაწყობს.

ესაუბრა

პაატა მუშაიძე

კავკასიონი

სარედაქციო

მუშაობის

ბიორაზი

ალბანაზიონი,

პასილ

მალაზიონი,

მამუკა

ფაზაზიონი.

პასუხისმგებელი რედაქტორი

პაატა მუშაიძე

გაზეთის დირექტორი

პაატა მუშაიძე

პასუხისმგებელი მდივანი

ალბანაზიონი

ნამუშაო რედაქტორები:

არსილი:

თამარაზ მალაზიონი

პაატა მუშაიძე

რამაზ სირაძე

თვალსაწიერი:

მამუკა მუშაიძე

დავით პაატაიძე

შადიშა მამაიძე

ფოტოილუსტრაციის

განყოფილების გამგე

მამუკა მუშაიძე

მხატვარ-დისაინერი

დამამუშავებელი

კომპიუტერი

საზა მამაიძე

კომპიუტერი

თამარაზ მალაზიონი

გამოდის

ოთხშაბათობით

მასალების გამოყენება რედაქცი-

ასთან შეთანხმების გარეშე განიხილ-

და, როგორც საერთო უფლებების

შეფასება გასული არ გამოხატავს არ-

ერთი პირობითი პარტიის ინტე-

რესებს. ავტორები თავად აკრებენ

საქმის მასალას მოყვანილი ფაქტების

თუ ციტატების სისუსტეზე. ოთხი

ბეჭდვითი მუშა მოცულობის

მასალა არ გამოქვეყნდება. წერილები

რედაქციის და ავტორების არ უბ-

რუნდება.

მისამართი:

თბილისი,

პეტრიაშვილის ქ. № 7.

ტელ.: 29-48-05

ფაქსი 34-73-06

იბეჭდება ოფსეტური

წეხით საგაზეთო

კორპუსში,

ზოგრაფიის 29.

რეგისტრირებულია

საქართველოს რეს-

პუბლიკის იუსტიცი-

ის სამინისტროში,

რეგისტრაციის

№ 1122.

დამფუძნებლები:

შაჰლუღული

პასუხისმგებლობის

საზოგადოება

„კოკა-კოლა“

კავკასიონი

და კერძო პირები:

ბიორაზი

პასილ მალაზიონი,

მამუკა მუშაიძე.

7-13 იანვარს ჩილში გაიმართა ქრისტიან-დემოკრატიული ინტერნაციონალის კონფერენცია — „მშვიდობა, უსაფრთხოება და განვითარება“. კონფერენციის მუშაობაში მონაწილეობდა საქართველოს

რთველს მონაწილეობდა ქრისტიან-დემოკრატიული ინტერნაციონალის კონფერენცია — „მშვიდობა, უსაფრთხოება და განვითარება“. კონფერენციის მუშაობაში მონაწილეობდა საქართველოს

მსოფლიო უსაფრთხოება და ყოფილ სსრკ-ში მიმდინარე პროცესები

საბჭოთა იმპერიის შედარებით უმტკივნეულო დაშლა და რუსული აგრესიული მარქსიზმის საფრთხის მოსაპოვებლად მსოფლიოს მშვიდობიანი განვითარების, ხოლო მესამე სამყაროს ქვეყნების სახელმწიფოებრივი უსაფრთხოების ილუზიები შეუქმნა.

ერთი შეხედვით, იმედები მართლაც საუფრთხოო იყო: ბოლო წლებში დავიკა, ყოფილი მმართველები ბრალდებულთა სტამბეზე აღმოჩნდნენ, ავღანეთიდან რუსული ჯარები გავიდნენ, აღმოსავლეთ და ცენტრალური ევროპის ქვეყნებმა რეალური დამოუკიდებლობა მიაღწიეს, დაიწყო ბერლინის კედლის რუსეთის მიერ დემოკრატიული განვითარების შანსი, რაც, აგრეთვე მსოფლიოსათვის მშვიდობისა და უსაფრთხოების შანსად აღიქმებოდა.

სამწუხაროდ, აღმოჩნდა, რომ ბოლო წლებში ერთად არ დამარცხებულა ველიკოდერჟავსკი და იმპერიის იდეა რუსეთში. როგორც 1917 წლის მოვლენებმა შექმნა რუსეთის დემოკრატიული განვითარების ილუზია, სინამდვილეში კი მარქსიზმის რუსული ნაირსახეობით შენდებულ იყო უფრო მეტად აგრესიული იმპერიალიზმი მივიდეთ, აგრეთვე დღესაც. იმპერიამ დათმო იდეოლოგია, ანუ სატერორი კიდევ ერთხელ შეკმა საკუთარი შვილი, დათმო ცენტრალური ევროპა, რათა გადარჩეს, გაძლიერდეს. ეკონომიკურად მოლოწიერად და შემდგომ დაკარგულ პოზიციების დაბრუნება დაიწყო. ჟინოვინის ფაქტობრივი გამარჯვება რუსეთის არჩევნებში თავისთავად არ არის საშიში, საშიში მხოლოდ სხვა რამაა: ჟინოვინიზმი, ანუ რუსულ იმპერიალიზმში, მოსახლეობის ძალიან დიდი ნაწილი უჭერს მხარს, ხოლო იმასაც თუ გავითვალისწინებთ, რომ ბევრი რუსი „დემოკრატის“ გადაწყვეტილებებში ჩვეულებრივ ველიკორუს იმპერიალისტს შეგვიფეთებით, რუსეთის დემოკრატიული განვითარების, ე.ი. მსოფლიოს მშვიდობისა და უსაფრთხოების არცთუ პერსპექტიულ სურათს დავინახავთ.

ულ სურათს დავინახავთ.

ამ კუთხითვე განვიხილავთ ჩვენ ე.წ. CHG-საც, რომელიც არის არა ჩანსალი ინტერნაციონალი პროცესი, არამედ რუსეთის ცდა თავის ყოფილ კოლონიებზე გავლენის შენარჩუნებისა. ამ ცრუ „თანამგებობას“ საბჭოთაო წარმოშობა და წმინდად რუსული იმპერიალიზმით მომავალი აქვს.

ბალტიკისპირეთის ქვეყნები გერმანიის გადარჩენა CHG-ს, აზერბაიჯანი და ზოგიერთი სხვა ქვეყანა სამხედრო გადატრიალებების, სამოქალაქო ომებისა და გარეშე საფრთხის ფაქტორით აიძულეს ეს ნაბიჯი გადაედგა, მაგრამ ყველაზე მეტად, გადაუტარებლად შეიძლება ითქვას, რუსულმა იმპერიალიზმმა ჩემი სამშობლო დასაყრდენი კულტურისათვის ათას ზუსტად აღიქმებული ქრისტიანი ერი რუსეთის აშკარა დუ ფარული ძირგამომთხრელი მუშაობის შედეგად უმძიმეს მდგომარეობაში იმყოფება: დაწვრილია ეკონომიკა, ხალხი შიმშილობს, ქვეყანას ჯერ კიდევ მოუშუშებელი აქვს სამოქალაქო ომით მიღებული ჭრილობები, დაკარგულია აფხაზეთი და საქართველოს ძირძველი ტერიტორიის ზოგიერთი სხვა ნაწილი და ამაშიც ბრალი არამხოლოდ აგრესიულ სეპარატისტულ მოძრაობებს ედებათ, რომლებიც დიდი სურვილის მიუხედავად ვერ შეძლებდნენ სამხედრო გამარჯვების მიღწევას რუსეთის აშკარა დახმარების გარეშე (მშ. ათასიანი ხალხი ვერ დაამარცხეს ზუთილილიონი ერს, უბრალოდ ლოგიაჟი, საქართველო იდეა და დღას ყოფნა-არყოფნის მიწაზე, ჩვენი მამაცი ერი მაინც არ ტყდებოდა და არ იბრუნებდა რუსეთის წინაშე, მაგრამ მას შემდეგ, რაც რუსეთის ფედერაციის ტერიტორიიდან რუსივე ინსტრუქტორების თანხლებით რუსული იმპერიალიზმის მარიონეტო საქართველოს ექს-დირექტორი გამსახურდია საქართველოში დაბრუნეს და ქვეყანას არამხოლოდ დასავლეთ საქართველოს, არამედ დედამაქა ტოხილის დაკარგვის საფრთხეც შეექმნა.

მაშინ სახელმწიფოს შეთარება ვეღარ გაძლო და რუსეთის დახმარება სთხოვა — კომპენსაცია საქართველოს CHG-ში შესვლა იყო.

მოვლენათა შემდგომი მსვლელობა, აღბათ, ასეთი იქნება ჯერ ე.წ. „თანამგებობის“ ქვეყნების დამოუკიდებლობებიდან მხოლოდ დროშის, ჰიმნის და გერბის დატოვება, შემდეგ ბალტიკისპირეთის ქვეყნების, შემდეგ კი ცენტრალური ევროპის ქვეყნების „დაბრუნება“ და ა.შ.

შეცდომა იყო რუსეთში საექსპორტო რეპუტაციის პირებისთვის მხარის დაქვემდებარება, მით უმეტეს, გარანტიების გარეშე: ის, რომ ელცინი სჯობია რუცკოს, არ მეტყველებს ელცინის დემოკრატიზაციაზე; მათ თუ ჰყოფთ იდეოლოგია, აერთიანებთ იმპერიალიზმს აზიციები.

შეცდომა იყო დასავლური პოლიტიკის მხოლოდ ერთი პიროვნებაზე, თუნდაც ის მართლაც დემოკრატიული ყოფილიყო, აგება. აქცენტები უნდა გადაინაცვლა ახლად შექმნილ დემოკრატიულ სტრუქტურებზე, ჯერჯერობით დემოკრატიულ ორგანიზაციებზე, დასავლეთის გემოგაგებულ ბიზნესმენებზე.

შეცდომა იყო რუსი მმართველი „დემოკრატების“ (სინამდვილეში, მხოლოდ ანტიკომუნისტების, რაც ყოველთვის დემოკრატიზმს არ ნიშნავს) შეცდომებზე თუ აშკარა ანტიდემოკრატიულ გამოხატვებზე თვალის დახურვა და წაყრება — რუსეთის სამთავრობო „დემოკრატია“ სწორედ ყოფილ კოლონიებთან დამოკიდებულებაში დამსხვრდა. იგივე აფხაზეთის საკითხი არ იყო მხოლოდ რუსეთ-საქართველოს დაპირისპირების საკითხი, ეს რუსეთის ხელისუფლების დემოკრატიზაციისა და მშვიდობისმოყვარეობის გამოცდის საკითხი იყო და ამ გამოცდის შედეგებს არამხოლოდ და არა იმდენად საქართველოსთვის უნდა ჰქონოდა მნიშვნელობა, რამდენადაც მთელი მსოფლიოსათვის.

დასავლეთის ზოგი პოლიტიკოსის პოზიცია, რომ თვალს დაეხუჭათ „დემოკრატიას“ მსგავს ქმედებებზე

კომუნისტური რევანშის შიშითა თუ ნორჩი დემოკრატიისათვის ხელშეწყობის მიზეზით, ძირითედი არ იყო სწორი, რადგანაც ერთი სიმახინჯის ნაცვლად იშვეტოდა მეორე, უფრო შენელებული და „ევროპიზირებული“ — „იმპერიალიზმი აღმართული სახით“.

მთავარი შეცდომა კი ის იყო, რომ დასავლეთმა რუსეთის გარდა სხვა ევრაზიის დიანახა ყოფილ საბჭოთა კავშირის ტერიტორიაზე და მსოფლიო თანამგებობაზე მხოლოდ ზუსტად დახმარებითა თუ უარესად, რბილი პოლიტიკური განცხადებებით ფარულად თავის მხარდაჭერას ახალი ქვეყნებისა და ახალგაზრდა დემოკრატიებისადმი. უფრო მეტიც, თვით ცენტრალური ევროპის ქვეყნებსაც კი უარი ეთქვათ ნატო-ში მიღებაზე თუ სხვა მართლაც მნიშვნელოვანი პოლიტიკური სახის მხარდაჭერასა და თანდაგობაზე.

ჩვენ ერთად უნდა ვინახავთ კაცობრიობა და სანამ დედამიწაზე ყველაზე პატარა ერიც კი იჩაგრება, მანამ ჩვენი ქრისტიანული სინდისი არ უნდა დამშვიდდეს, მანამ ჩვენი პოლიტიკური მიზანი მიღწეულად არ უნდა ჩაითვალოს, რადგანაც „დიდი რომ პატარას“ ჩაგრავს, ეს არამხოლოდ ცუდი, არამედ ყველასთვის, მათ შორის სხვა „დიდებისთვისაც“ საშიშია.

პოლიტიკა მაშინა ლეგიტიმური, როცა ის ეთიკურ ფაქტორებს ეფუძნება და თუ ეს საფუძველი არ იარსებებს, მაშინ რა რჩება? გინდა კი ასეთი პოლიტიკა?

ქრისტიანულმა დემოკრატიამ უნდა თქვას თავისი ავტორიტეტული სიტყვა იმ მოვლენებთან დაკავშირებით, რაც ყოფილ სსრკ-ს ტერიტორიაზე ხდება და ეს იქნება სამართლიანი და ღვაწილოვანი მხარდაჭერა არამხოლოდ კონკრეტული ერების, სახელმწიფოებისა და ახალგაზრდა დემოკრატიების მიმართ არამედ დიდი წვლილი, შეტანილი მსოფლიოში სტაბილურობის, უსაფრთხოებისა და სამართლიანი მშვიდობის დაწყების დიდი საქმეში.

ინტერვიუ

რუსეთი წაიღებს ყველაფერს, დიკსაბის ჩათვლით

— რა სფეროებს მოიცავს ძირითადად კონტროლის პალატა?
— კონტროლის პალატა არის საფინანსო-ეკონომიკური და სამეურნეო კონტროლის უმაღლესი დამოუკიდებელი ორგანო საქართველოში და მისი კონტროლს ექვემდებარება ყველა იურიდიული პირი, ვინც იყენებს სახელმწიფოს ფულად ან მატერიალურ რესურსებს. სპექტრი ძალიან მასშტაბურია.
— როგორ ფიქრობთ, ართმევთ თავს?

რეზო შავიშვილი, საქართველოს კონტროლის პალატის თავმჯდომარე, პროფესიით ფიზიკოსი. უნივერსიტეტის დამთავრების შემდეგ მუშაობდა გეოდეზიკაში, აკადემიის გეოდეზიკის ინსტიტუტში. არის ფიზიკა-მათემატიკის მეცნიერებათა კანდიდატი. 1990 წლიდან ეწევა მსოფლიო უფილტრო სიბერებს — „ოთხმოცს“.

— თქვენი გაზრდის წინა ნომერში ბატონო დავალიშვილმა საქმეზე უდიდესი მოგონებებისა, რა კონტექსტში, ვერაფრით ვერ მივხვდით. ინტერვიუში ასეა ნათქვამი: „რეზო შავიშვილმა და მის გუნდმა რომ ჰქონოთ, ისინი, რა თქმა უნდა, სხვა-ნაირად ფიქრობდნენ. მაგ გუნდმა (უკვე შავიშვილს აღარ ახსენებს), საკუთარ ცოდვებს მიხედოს“.

ეროვნული ბანკის საქმე ყველაზე გასაუბრებელი საქმეა, რაც ჩვენ შევისწავლეთ და გამოვიკვლიეთ. ბანკის ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის შესწავლა ჯერ კიდევ არ დამთავრებულია.

ასევე მნიშვნელოვანი იყო პურთან დაკავშირებული პრობლემები. ჩვენ პრაქტიკულად ყველაფერი ვიცით, რაც ამ სფეროში ხდებოდა. კვლევისათვის რამდენიმე თვე დაგვიჩნდა.

მე ვივლი, რომ არსებობს მავნა, რომელიც ყველა სახის დანაშაულს ჩადის პირადი და კორპორაციული ინტერესების გათვალისწინებით. რა არის აქ ძირითადი? ჩვენთან პურს ფასი არა აქვს, ფასი აქვს ნედლეულს. პური არ ცხვება, ნედლეული კი ფიქდება. ამის მოკვლევა იმპერიატიული სამსახურის საქმეა. მაგრამ ჩვენ ზომ ბუღალტრები ვართ, დოკუმენტურად საქმეზე მნიშვნელოვანი საქმეა გვაქვს გაცილებული.

— იქნებ დააკონკრეტოთ...

— მე არ ვიცი, რა მონაცემები აქვს ბატონ ვახტანგ გოგუაძეს. ვის სურს ჩვენი სამანეთო ზონაში მიღება და თუ სურთ, რის ფასად? მე სრულიად დარწმუნებული ვარ, ექვსი არ მუშაობა, რომ თუ რუსეთი მივიღებთ სამანეთო ზონაში, ჩვენითვის ყოფილი საბჭოთა კავშირის რესპუბლიკის სტატუსი კი არა, რუსეთის გუბერნიის სტატუსიც დიდი იქნება. სამანეთო ზონაში მიღების საფასურად რუსეთი წაიღებს ყველაფერს, რაც კი გააგანია, წაიღებს ყველაფერს, ლიხსების ჩათვლით. თუ ეს მოხდა, სახელმწიფოებრიობაზე ოცნება კი შეუძლებელი იქნება. ჩვენ აღარასოდეს გვექნება საკუთარი ბიუჯეტი, საქართველოს ბიუჯეტს დაადგენს რუსეთი, ემბეტები ანუ ფულის გამოშვება იქნება რუსეთის ბანკი, რა ფუნქცია დარჩება მაშინ საქართველოს ეროვნულ ბანკს? ვინმეს თუ ჰგონია, რომ ასეთი კუბონი ხელფასი ასეთი ათასი მანეთად იქცევა, ესეც დიდი შეცდომაა.

ასე რომ, ხალხის მოტყუება არ არის საჭირო. CHG-ში შესვლითაც ასე მოხდა. სამანეთო ზონა არ არის მძიმე სიტუაციიდან გამოსავალი.

არსებობს მილიონი ზერხი კუბონის გაგზავნის, ეკონომიკური სტაბილურობისა და შემდგომი აღმავლობის.

ის აზრია, რომ საქართველოში არ არიან პროფესიონალები, შეცდომაა. უმაღლესი კვალიფიკაციის პროფესიონალები გვყავნან. მათ მოეძებნა და გამოყენება სჭირდებათ. დროა თანამდებობის პირებმა საკუთარი ჯიბის თავი დაანებონ (იმ დროს მაინც, როცა სახელმწიფოს ასე უჭირს) და იფიქრონ ფუნქციების როგორმე უკეთ შესრულებაზე.

ძალიან ხშირად ამბობენ, რომ ჩვენ არ გვიყვარა პარლამენტი. არც ესაა პარლამენტი. ხშირად ხდება გადაბრალდება პარლამენტზე იმისა, რასაც მოაგონება, აღმასრულებელი ხელისუფლება უნდა აკეთებდეს. პარლამენტი არის სადაო და სალაპარაკო ადგილი, რის საფუძველზეც კანონები უნდა მიიღონ და კანონების უცვლელად შეტანა. მთავრობა რომ არ არის თავის ადგილზე, ესაა საქმე, თორემ პარლამენტი საქმეოდ მაღალი დონისაა.

— როგორ ფიქრობთ, რუსულ სამანეთო ზონაში დაბრუნება ნიშნავს კრიზისიდან თავის დაღწევას?
— რა თქმა უნდა, არა. მე საერთოდ არ ვიცი, რას ნიშნავს სამანეთო ზონაში დაბრუნება. ვინ გვეჩვენებს სამანეთო ზონაში?
— როგორ პარლამენტის სპიკერი ასეთ განცხადებას აკეთებს, ესე იგი რაღაც წინასწარი მონაცემები აქვს...

ჩვენნი ბაგეტიის წინა ნომერში დანიშნულა ვრცელი ინტერვიუ პრეზიდენტის პირადი მდიან პრეზიდენტთან ბატონ დამურ დვალისებთან. აუბლიკაციამ ფართო რეზონანსი ბაგოიწვია. რაღა თქმა უნდა, პირველი, ვინც ბაგოგვანგაურა, იყო საბარტველოს პრეზიდენტი ბატონი თანგიუ სიგუა. ბათავაზობთ მის ვრცელ სტატიას, რომელშიც არაერთი დოკუმენტის მოხმობით, ბანხილუ-ლია პრეზიდენტი ბანგის მიერ გასულ წელს წარგომებული ფულად-სა-პრეზიდენტო კოლიტიკა.

ფულად-საპრეზიდენტო პოლიტიკა არის ქვეყნის ეკონომიკური, ადმინისტრაციული და საკონომდებლო ღონისძიებათა ერთობლიობა. ერთობლივი ბანკის ფუნქციებში შედის არა ფულად-საპრეზიდენტო პოლიტიკის განსაზღვრა, არამედ ქვეყანაში განსაზღვრული ფულად-საპრეზიდენტო პოლიტიკის გატარება და რეგულირება. საქართველოს ეროვნული ბანკი თავის თავზე იღებს ყველა ფუნქციას და იმის მაგივრად, რომ გაატაროს მკაცრი ფულად-საპრეზიდენტო პოლიტიკა, ექსპანსიური ფინანსური პოლიტიკის გზას ადგას და მასიური საპრეზიდენტო პოლიტიკის ანუ კრედიტების გაფლანგვა-განიავებით, სახელმწიფო სწრაფი ტემპით მიჰყავს ჰიპერინფლაციისაკენ.

ერთ-ერთ შეკითხვაზე დ. დვალისებელი პასუხობს: „ამასთან დაკავშირებით ერთი რამ მინდა ვთქვა: დვალისებელი რომ კრედიტებს გასცემდა, ეს აზრი ძირითადი მტკიარია (მადლობელი ვიქნები, თუ ამას ხაზს გაუსვამთ). კრედიტებს დვალისებელი არ გასცემდა. ეროვნული ბანკი გამოჰყოფდა საპრეზიდენტო რესურსებს. კრედიტებს გასცემდნენ ბანკები“.

ვიმსჯელოთ ფაქტებით, რამდენად შეესაბამება დ. დვალისებელის ეს პასუხი სინამდვილეს. ეროვნული ბანკის მიერ ერთიანი სახელმწიფო ფულად-საპრეზიდენტო პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებების უფლებ-ბელყოფად გამოიწვია მისი ჩარევა სახელმწიფო-კომერციული და კომერციული ბანკების ოპერატიულ საქმიანობაში, რაც ეწინააღმდეგება მოქმედ კანონმდებლობას.

სახელმწიფო კომერციული ბანკების მონაცემებით, უკვე საპრეზიდენტო ემისიის პირობებში (1992 წლის 1 დეკემბრიდან 1993 წლის 1 აპრილამდე) ეროვნული ბანკიდან მიღებულია სესხის გაცემის 85 დავალება (საქ შეტანილია მხოლოდ 100 მილიონი მანეთის ზევით გაცემული სესხების დავალებები) უშუალოდ ფირმების, ასოციაციების, ორგანიზაციის დაწესებულებების, სესხის გასაცემი თანხის ოდენობის, სარგებლობის ვადის და საპროცენტო განაკვეთის ჩვენებით 184,3 მილიონი მანეთის საერთო თანხით, მათ შორის:

— აგროსაბრუნველო სახელმწიფო-კომერციული ბანკს მიღებული აქვს სესხის გაცემის 14 დავალება თანხით 118,4 მილიონი მანეთი, მათ შორის 118,1 მილიონი მანეთი (95 პროცენტი) მოდის არასახელმწიფო სექტორის ორგანიზაციებზე; — სახელმწიფო-კომერციული ინდუსტრიაბანკს მიღებული აქვს სესხის გაცემის 36 დავალება თანხით 46,6 მილიონი მანეთი, მათ შორის 25,2 მილიონი მანეთი (54 პროცენტი) მოდის არასახელმწიფო სექტორის ორგანიზაციებზე;

ბინაკაბანკის სახელმწიფო-კომერციული ბანკს მიღებული აქვს სესხის გაცემის 35 დავალება თანხით 17,9 მილიონი მანეთი, მათ შორის 9,1 მილიონი მანეთი (50,8 პროცენტი) მოდის არასახელმწიფო სექტორის ორგანიზაციებზე.

ეროვნული ბანკის მიერ ფულად-საპრეზიდენტო რეგულირების ძირითადი მეთოდების დარღვევა ეწინააღმდეგება სესხის ბუნებას, რადგან ფორმირებული კრედიტების დროს ძნელია რაიმე დამატებითი პირობების გათვალისწინება (კლიენტების საფინანსო მდგომარეობა, ღონისძიებათა ეფექტურობა, კრედიტის დაბანდების პერსპექტივები, კრედიტის უზრუნველყოფა, დაბრუნებადობა, ვადიანობა, მიზნობრიობა), რაც ხშირად გადამუდმავს პრობლემებს ჰქმნის. არსებული დავალიანების დაუარვის პერსპექტივა გერჩეობით გაურკვეველია. 1993 წლის ბოლოსათვის დაბრუნებულია მხოლოდ 35 მილიონი, ხოლო დაუბრუნებელია 350 მილიონზე მეტი. შეიძლება ვთხარაოდოთ, რომ გაცემული კრედიტების 30 პროცენტამდე საერთოდ არ დაუბრუნდება ბანკებს.

არაგულწრფელია დ. დვალისებელი როცა აცხადებს, რომ ეროვნულ ბანკს ფულის „გაცემა“ თანა „არავითარი კავშირი არა აქვს, მან უნდა იცოდეს, რომ მსოფლიო საბანკო პრაქტიკაში მიღებული განსაზღვრებით გაცემული კრედიტების 25 პროცენტი ნაღდ ფულში ტრანსფორმირდება (ე.ი. ყოველი მილიონი მანეთის კრედიტი დაახლოებით 250 მილიონ მანეთ ნაღდ ფულში „იცემა“). ჩვენთან ეს პროცენტი გაცილებით უფრო მაღალია, რასაც ადასტურებს თუნდაც ის ფაქტი, რომ 1993 წლის იანვარ-სექტემბერში ნაღდი ფულის ემისიამ 27,3 მილიონს მიაღწია.

ოდნავ მაინც რომ იმართლოს თავი, დ. დვალისებელი აცხადებს, რომ გაცემული კრედიტების რაღაც ოდენობა თითქოსდა ხმარდებოდა თავდაცვის ღონისძიებებს. ეს არ შეესაბამება სინამდვილეს. თავდაცვის ღონისძიებების დაფინანსება წარმოებდა ბიუჯეტიდან და თავდაცვის ფონდიდან (რომელიც შემოიწირუ-

ლობებით იკრებოდა). თუ იყო კიდევაც ერთი-ორი შემთხვევა, ეს წლებში წვეთია და მისი სხენება არც ღირს.

დ. დვალისებელი აცხადებს, რომ „მინისტრთა კაბინეტის ყოფილი ხელმძღვანელობის დაპირებებმა ბანკის მიმართ ატარებს პოლიტიკურ ხასიათს. უკვე მარტში იყო მცდელობა, რომ წავსულიყავი ეროვნული ბანკიდან“. ეს კი ნამდვილი ქეშმარიტებაა. საქმე ის განსაზღვრავს, რომ ეროვნული ბანკი პარლამენტის დაქვემდებარებაშია და იგი ანგარიშვალდებული არ არის მინისტრთა კაბინეტის წინაშე, ამდენად არავითარი ოფიციალური მონაცემები ბანკის საქმიანობის შესახებ მინისტრთა კაბინეტში არ შემოდიოდა. პირველი განგაშის ზარი შემოჰკრა პოლიციაში, რომელიც 1993 წლის 12 მარტით დათარიღებულ წერილში პირდაპირ წერდა: „გაცემული კრედიტები განკუთვნილია თითქოსდა რესპუბლიკისათვის სტრატეგიული მნიშვნელობის რესურსების შემოსატანად, მაშინ როდესაც ფაქტურად აღნიშნული თანხები გამოყენება ე.წ. „გაცემა“ ღონისძიების, ფარული პრეზიდენტისადრე აღებული კრედიტების დაფარვისა და სხვა დანაშაულებრივი მიზნებისათვის ხდება მათი გაფლანგვა-განიავება, დიდი ნაწილი კი ირიცხება რესპუბლიკის ფარგლებს გარეთ, სხვადასხვა კომერციულ სტრუქტურებში ხანგრძლივი დროითა და თითქმის არავითარი რესურსების შექმნა-შემოტანა არ წარმოებს, უფრო მეტიც, ბევრი ორგანიზაცია და კერძო სტრუქტურები დროულად არ ახდენენ მიღებული სესხების დაბრუნებასა და მათზე დარიცხვას პროცენტების გადახდას, ხოლო ზოგ შემთხვევაში, ეს თანხები საერთოდ არ ბრუნდებოდა და რჩება ჩვენი და სხვა ქვეყნების მოქალაქეთა დანაშაულებრივი გამოგლეობაში. ხშირად ადგილი აქვს ისეთ ფაქტებს, როდესაც კონკრეტული მიზნებისათვის მიღებულ თანხებს უკეთებენ კონვერტირებას და ახდენენ ვალუტის საზღვარგარეთის ბანკებში „გადასროლას“. ამ წერილის საფუძველზე, ჩემი დავალებით, 1993 წ. 15 მარტს იქმნება მინისტრთა კაბინეტის კომისია, რომელსაც ევალება რესპუბლიკაში საპრეზიდენტო რესურსების გამოყოფისა და გამოყენების მდგომარეობის შესწავლა. კომისია დასკვნა წარმოადგინა 1 აპრილს აი, ფრაგმენტები ამ კომისიის დასკვნიდან: „საპრეზიდენტო რესპუბლიკაში ფულად-საპრეზიდენტო რეგულირების შესახებ“ საქართველოს რესპუბლიკის კანონის შესაბამისად, საპრეზიდენტო სახელმწიფო საბჭოს 1992 წლის 9 სექტემბრის № 22 დეკრეტით რესპუბლიკაში საპრეზიდენტო რესურსების და მათი დაბანდების პროგნოზირებული გაზარდების საფუძველზე განისაზღვრა საპრეზიდენტო რესურსები 140 (ას ორმოცი) მილიონი მანეთის ოდენობით, რომლის ფარგლებშიც უნდა მომხდარიყო საპრეზიდენტო რესურსების რეგულირება საქართველოს პარლამენტის მიერ მათი ახალი ოდენობის განსაზღვრამდე. რესპუბლიკაში ეკონომიკის სტაბილიზაციისა და გააქტიურების სტიმულირების ღონისძიებათა განხორციელების მიზნით, ეროვნული ბანკი ფულად-საპრეზიდენტო საქმიანობაში უნდა ახორციელებდეს ანტისინფლაციო პოლიტიკას, თუმცა მის მიერ გატარებული საპრეზიდენტო პოლიტიკა, რესურსების განსაზღვრიდან დღემდე, შეტყვევებს საწინააღმდეგოა.

ამგვარი ფულად-საპრეზიდენტო კოლიტიკის შედეგად, რომელსაც მხოლოდ შერჩეულ პირთათვის ბაიციფიკა უზარმაზარი პრემიები, საპრეზიდენტო „გამოგლეხვა“ ხელმოწერად გამოიარდებამდელი ერთი მუხა ადამიანები, რომელთაც კოლიტიკური მადამოგვალში ძველანას მრავალი პრობლემის წინაშე დააყენებს.

ცების მიზნით, ეროვნული ბანკი ფულად-საპრეზიდენტო საქმიანობაში უნდა ახორციელებდეს ანტისინფლაციო პოლიტიკას, თუმცა მის მიერ გატარებული საპრეზიდენტო პოლიტიკა, რესურსების განსაზღვრიდან დღემდე, შეტყვევებს საწინააღმდეგოა.

ფულადი მასის მაქსიმალური საზღვრების გაზრდის მიზნით გადამტეხისა და ფასების ინფლაციური ზრდის შემთხვევებში, რასაც ადგილი აქვს ამჟამად რესპუბლიკაში და როდესაც შეუძლებელი ხდება ეკონომიკური მეთოდებით რეგულირება, ეროვნული ბანკი უნდა ახორციელებდეს დამატებით ღონისძიებებს სახელმწიფო-კომერციული და კომერციული ბანკებში საპრეზიდენტო დაბანდებისა შეზღუდვის, მათ აქტიურ ომერაციებზე საპროცენტო განაკვეთების ცვლილებებისა და მათთვის საკომპანაზღაურების დაწესების გზით.

რესპუბლიკაში 1992 წლის 1 ნოემბრის მდგომარეობით საპრეზიდენტო დაბანდება 152,2 მილიონი მანეთს შეადგენდა, ხოლო 1 დეკემბრისათვის კი — 193,4 მილიონი მანეთის. 1993 წლის 1 იანვრის მდგომარეობით საპრეზიდენტო დაბანდება 278,4 მილიონი მანეთი შეადგინა (მაშინ, როდესაც არსებული რესურსების ოდენობა შეადგენდა 104,4 მილიონი მანეთის), რაც 139,4 მილი-

ონი მანეთით აღემატება დეკრეტით განსაზღვრულ ოდენობას.

როგორც მონაცემებიდან ჩანს, გასული წლის (1992 წ. რედ.) ბოლოდან უნებლად დაიწყო მოქმედი კანონმდებლობის დარღვევა ფულად-საპრეზიდენტო სისტემაში. 1993 წლის 1 თებერვლისათვის საპრეზიდენტო დაბანდება 316,7 მილიონი მანეთი შეადგინა, ხოლო 1 მარტისათვის — 412 მილიონი მანეთი, ე.ი. დავალიანება თითქმის სამჯერ აღემატება საპრეზიდენტო რესურსებს.

რესპუბლიკაში შექმნილი მძიმე ეკონომიკური მდგომარეობისა და საპრეზიდენტო რესურსების დეფიციტის მიუხედავად, ეროვნული ბანკის მიერ გაიცა დიდძალი კრედიტი, რის შედეგადაც დაშვებული იქნა საპრეზიდენტო ემისია. ამ პრაქტიკის გაგრძელება დღეისათვის (კრედიტების გაცემა დიდი ოდენობით დღესაც გრძელდება) ყოველად გაუმართლებელია, რადგან იგი მნიშვნელოვნად უწყობს ხელს სინფლაციო პროცესების დაჩქარებას და ამჟამად ნაღდი ფულის პრობლემას.

სწორედ აღნიშნულის გამოც (სხვა უარყოფითად მოქმედ ფაქტორებთან ერთად) ბოლო ოთხი თვის განმავლობაში ვერ მოხერხდა ნაღდ ფულზე მინიმალური მოთხოვნების დაკმაყოფილება კი და ხელისუფლება იძულებული შეიქნა ბრუნვაში გაეშვა ეროვნული ბანკის კუპონები.

ამდენად ცხადია, რომ ფულად-საპრეზიდენტო პოლიტიკა არა მარტო ეკონომიკური, არამედ მნიშვნელოვანი პოლიტიკური საკითხიცაა მინისტრთა კაბინე-

დამურ დვალისებელი პრეზიდენტის ფულია — აცხადებს თანგიუ სიგუა

ბანკის კომისიისა და პოლიციის დასკვნების საფუძველზე შეკითხვით თათბირის ჩატარება სახელმწიფოს მეთაურთან. ასეთი თათბირი ჩატარდა აპრილში, რომელსაც ესწრებოდნენ სახელმწიფოს მეთაური, პრემიერ-მინისტრი, ვიცე-პრემიერები, ეკონომიკის მინისტრი, პარლამენტის საფინანსო-საბიუჯეტო კომისიის თავმჯდომარე და ბანკის პრეზიდენტი. ჩემი გამოცხადებით მოვითხოვე ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის მიერ გატარებული ფულად-საპრეზიდენტო პოლიტიკის დაუყოვნებლივ შეწყვეტა და მისი განთავისუფლება. თათბირის ყველა მონაწილემ (გარდა სახელმწიფოს მეთაურისა და ბანკის პრეზიდენტისა) აღნიშნა, რომ ეროვნული ბანკის მიერ გატარებული, რაციონალური აზრის მოკლებული ფულად-საპრეზიდენტო პოლიტიკა უკვე განდა უზარმაზარი მნიშვნელობის დესტრუქციული ფაქტორი ეს არის არა

სულთყავი პარლამენტის სხდომაზე და ქვეყანა მოელი სიმართლე. ამ გამოცხადების თანახმად ქვეყანაში არაა გამართლებული, რადგან უკვე ცხადი იყო, რომ დ. დვალისებელის ზურგს უმაგრებდნენ დაინტერესებული წრეები, „მდივანი ამა ქვეყნისა“. პარლამენტის 10 ივნისის სხდომაზე მოხდა ტრანსლირებული იქნა და აღმათ ტელევიზორებზე ასხვს, რა რეაქცია მოჰყვა ჩემს გამოცხადებას რიგი დეპუტატებისა და სახელმწიფოს მეთაურის მხრიდან. მათ გამართლეს დვალისებელის საბანკო პოლიტიკა და სახელმწიფოს მეთაურმა ისიც კი თქვა, რომ უახლოეს პერიოდში დ. დვალისებელი ავსტრიიდან უზარმაზარ კრედიტს ჩამოიტანს (იგულისხმებოდა 3 (სამი) მილიონი ამერიკული დოლარი), რაც საქართველოს ეკონომიკის ფერზე დაყენების საშუალებას მოგვცემს. ვისზე იყო გათვლილი ეს დეზინფორმაცია? დ. დვალისებელი 3 მილიონი დოლარისა კი არა, 3 მილიონის ჩამოიტანაც რომ არ იყო, ეს ყველა საქმეში ჩაენდული პიროვნებისათვის ნათელი იყო. 10 ივნისის სხდომაზე დამთავრდა იმით, რომ შეიქმნა საპრეზიდენტო კომისია ეროვნული ბანკის მიერ კრედიტების გაცემის მიზანშეწონილობის შესასწავლად. მიუხედავად იმისა, რომ კომისიას უკვე სექტემბრის პირველი რიცხვებში შუად ჰქონდა მოსწენება პარლამენტს იგი დღემდე არ მოუხმენია. 16 დეკემბრის პარლამენტის სხდომის დღის წესრიგში ოფიციალურად იყო შეტანილი ამ საკითხის მოსმენა, მაგრამ აღმათ გასსოვთ, ეს სხდომა სპეციალურად ჩაშლეს. ჩემთვის, და არა მარტო ჩემთვის ნათელია, რომ ჩელოვნურად ჰმართდნენ

ბანკის საკითხის საჭიროდ განხილვა, რათა მთელი სიმართლე არ გამოჰყვებოდეს. ურიგო არ იქნება, თუ 10 ივნისის პარლამენტის სხდომის ვიდეოჩანაწერის იმ ნაწილს, რომელიც ბანკის საკითხის განხილვას მიეძღვნა, ერთხელ კიდევ უჩვენებენ საქართველოს ტელევიზიონი, რათა მოსახლეობამ თვალნათლივ დაინახოს ვის რა პოზიცია უჭირავს.

კიდევ ერთ მომენტს მინდა მივაქციო ყურადღება. როგორც აღნიშნე, მარტის თვიდან ბანკის საქმიანობას ამოწმებდა რესპუბლიკის კონტროლის პალატა და პოლიციის ეკონომიკურ დანაშაულობასთან მებრძოლი სამმართველო და ზაფხულისათვის მათ უკვე მნიშვნელოვანი მასალა დაუტოვებდა ჩადენილ დანაშაულობათა თაობაზე. დაინტერესებული ძალები აქტიურად მოქმედებდნენ მათი ბლოკირების მიმართულებით. როგორც კონტროლის პალატის თავმჯდომარის ბატონ რ. შავიშვილისაგან შევიტყვე, პალატის თანამშრომლები მუდმივად იმყოფებოდნენ ზეწოლის ქვეშ. დაშინება, შეშურა, შანტაჟი მათი და მათი ოჯახების მიმართ მუდმივად არსებობდა. რამდენიმე ღამის ანონიმური სატელეფონო ზარი იყო ჩემთანაც, შანტაჟისა და დაშინების მცდელობით. „ხომ იცით, გყავთ მეუღლე, ჭალიშვილი“ და ა.შ. მაგრამ ამ შეშურისთვის ჩვენ ყურადღება არ მივუქცევია. მაშინ სხვა ტაქტიკა იქნა გამოყენებული — პარლამენტის ერთ-ერთი სხდომაზე, რომელზედაც ინიცირებდა კანონი პოლიციის შესახებ, დაინტერესებული ძალების ზეწოლით მაღწიეს იმას, რომ პოლიციის ის სამმართველო, რომელიც კონტროლის პალატასთან ერთად ამოწმებდა ბანკს, გააუქმეს. სხვაწიარად რომ ვთქვათ, პოლიციას „გამოუშას“ ბანკიდან, რითაც მნიშვნელოვნად შეასუსტეს კონტროლის პალატის ძალების მიერ შემდგომი კონტროლი. როცა ნაწილობრივ მაინც მოღწეულ იქნა ჩანაფიქრის განხორციელება, აღნიშნული სამმართველო სახელმწიფოს მეთაურის ბრძანებულებით დადგენილ იქნა ვისა, რა ძალების ინტერესებში შედიოდა ასეთი ქმედება? ცხადია, იმ ძალების ინტერესებში, რომლებიც უზარმაზარი კრედიტების მიღებისა და მათი დანაშაულებრივად გამოყენების გზას ადგენდნენ. ფაქტობრივად ძარცვავდნენ საქართველოს და ყოველივე ამის გამოწვევებზე დასვარი იქნებოდა მათთვის.

საინტერესოა იმ პიროვნებების მოსაზრება, რომლებიც უშუალოდ არიან საქმის კურსში ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის მიერ განხორციელებული ფულად-საპრეზიდენტო პოლიტიკისა.

საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფო უშიშ-

როგორც მინისტრი ბატონი ივანე გიორგაძე:
„ის ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა, რომელსაც საქართველოს ეროვნული ბანკი ახორციელებდა, არის პოლიტიკა მიმართული ქართველი ხალხის წინააღმდეგ. პოლიტიკა, რომელსაც სახელად უფრო მეტად ეკონომიკური დივიდენდი მოუზღებოდა“ (გაზეთი „7 დღე“, № 40, 5-11 ნოემბერი, 1993 წ.).

რესპუბლიკის კონტროლის პალატის თავმჯდომარე ბატონი რევაზ შავიშვილი:

„ეროვნული ბანკის პრეზიდენტი აცხადებდა — თუ არა ეგრეთწოდებული ლიბერალური საკრედიტო პოლიტიკა, მოსახლეობა შიმშილით დაიხოცებოდაო. არადა სწორედ ამ პოლიტიკამ დაამშა ადამიანები.

საქმეს არის, რომ ბანკი, ვითომდა რესპუბლიკისათვის სტრატეგიული დანიშნულების საკვები პროდუქტების შემოტანის მიზნით, უზარმაზარ კრედიტებს გასცემდა კერძო სტრუქტურებზე. სწორედ ამ მიზნით წლეულს 8 თვეში გაიკა 372 მილიარდი მანეთის საკრედიტო რესურსი. ეს ხდება იმ დროს, როცა 1992 წლის ოქტომბრიდან ყოფილ საბჭოთა რესპუბლიკებთან უნდადო ანგარიშსწორების ოპერაციები შეწყვე-

ტატირებული არასწორი პოლიტიკა მიჩნათ.

„სასწრაფო მითვისებისა და დაცვების თითქმის ყველა ეპიზოდი ბანკებს უკავშირდება.

...ამ საქმეში „ხელდაშვენებულად“ გამოიყურება „კავკასიის ბიზნესი“. უსაქონლო ოპერაციების ავტორები სწორედ ამ ბიზნის საბროკერო კანტორები არიან, რომელთა რიცხვიც დღეისათვის შეიძლება აღწევს. მათ მიერ საბუთებით გაფორმებული საქონელი რომ შემოსულიყო, რესპუბლიკა პროდუქტებითა და ნედლეულით უზრუნველყოფილი იქნებოდა, მაგრამ საქმეც ეს არის — მხოლოდ ქაღალდები ფორმდებოდა“ (გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 1 დეკემბერი, 1993 წ. № 254 (782)).

საქართველოს რესპუბლიკის პროკურატურის პრესსამსახური:

„...ამრიგად, მოგებულნი დარჩნენ საქმოსნები, ისარადა კი სახელმწიფო, განსაკუთრებით კი მოსახლეობამ, რომლის ხელშიც ფულის ნიშნები უფარვის ქაღალდად იქცა. ეს კი იმ საფინანსო-საკრედიტო პოლიტიკის შედეგია, რომელსაც ვერაფერი ვუწოდებთ, თუ არა მცდარს და დამანგრეველს“ (გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 16 დეკემბერი, 1993 წ. № 264 (792)). ამ საკრედიტო განუკითხაობას აქვს ძალზე უარყოფითი სოციალური შედეგები. 1993 წლის იანვარ-მაისში საქართველოში განათლებაზე დაიხარჯა 7 მილიარდი მანეთი, განმრთელობის დაცვაზე 5,5 მილიარდი, ხოლო კულტურაზე 2 მილიარდი მანეთი, ე.ი. სულ ჯამში 14,5 მილიარდი. აქედან ხელფასის სახით გაიკა სულ 8,0 მილიარდი. მაშინ, როდესაც ცალკეულ „საიმედო“ ბანკებზე და ფირმებზე გაიცემოდა მრავალმილიარდიანი შეღავათიანი კრედიტები. მოვიყვანოთ მხოლოდ რამდენიმე მაგალითი: „თრიალეთი“ — 102,7 მილიარდი მანეთი, „მედიკა“ — 31,5 მილიარდი, „დიზაინერი“ — 25,0, „ვესტა“ — 24,4, „ბანი და კო“ — 17,5, „რინგი“ — 14,0, „რუბიკონი“ — 10,0, „კატუსი“ — 10,0, „კიდობანი“ — 8,0, „მონტაპოლისი“ — 8,0, „კომექსი“ — 4,4, „კორჯია-სეტკო“ — 4,0, „პიტერი“ — 4,0, „ენ-კი-ენი“ — 4,0 და ა.შ. მაშინ, როდესაც საქართველოში ამ დროისათვის ათასობით წვრილი და საშუალო სიდიდის კერძო სამეწარმეო ერთეულები არსებობს, კრედიტების უდიდესი ნაწილი (95 პროცენტზე მეტი) გაცემულია 30-35 „ელიტარულ“ ფირმაზე. შეღავათიანი დაკრედიტებისა და ინფლაციის პროცესებით მანიპულირების შედეგად ისინი ფინანსურ გიგანტებად იქცევიან.

სად წავიდა, რას მოხმარდა ეს უზარმაზარი თანხები? რესპუბლიკის კონტროლის პალატის მონაცემებით, რომელიც სწავლობს ეროვნული ბანკის ფულად-საკრედიტო პოლიტიკას, დადგენილია, რომ უკვე შემოწმებული 109 მილიარდიდან დანიშნულებისათვის, ე.ი. პროდუქტების შემოსავლანად გამოყენებული იყო მხოლოდ 8,0 (რვა) მილიარდი. დანარჩენი თანხა მოხდა რესპუბლიკის უნაღდო არსებობა და დაიწყო ბრუნვა რესპუბლიკაში. ეს იყო დაუსაწესებელი ფული, რომელიც მძიმე ტვირთად დაწვა ღარიბ ბაზარს, გამოიწვია კატასტროფული ინფლაცია და კატასტროფული გაღატაკება მოსახლეობის 90 პროცენტისა, როგორც კონტროლის პალატის თავმჯდომარე ბატონი რევაზ შავიშვილი დასკვნის: „...ეს არის ძირითადი შედეგი იმ „საქმეში“ ფულად-საკრედიტო პოლიტიკისა, რომელსაც ეროვნული ბანკი და კერძოდ მისი ყოფილი პრეზიდენტი ახორციელებდა“.

აუცილებელია ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის გამკაცრება, მაგრამ, სამწუხაროდ, დღემდე მათი ყველა მისიის რეკომენდაცია უგულვებელყოფილია საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ. „საქართველოს რესპუბლიკაში მაკროეკონომიკური სტაბილიზაციისა და სისტემური ცვლილებების საშუალებდოვანი პროგრამის“ თაობაზე ნათქვამია: „სამართლო ზონაში ინფლაციის ძირითადი მიზეზია მასობრივი საკრედიტო ემისია (დიდი სესხები, რომელიც გამოეყოფა როგორც სწავრობებს, ისე ბიუჯეტს). რომელიც ბოლო თვეებში

„Они одобрили, в частности, поддержанное руководством Грузии направление следовать курсом перехода к рыночной экономике и дали высокую оценку принятым решениям о проведении широкой либерализации цен, а также успехам достигнутым в области приватизации жилья и земли“.

„Члены Исполнительного Совета разделяют мнение Грузинского руководства о

შრიბო არ იქნება, თუ 10 ივნისის პარლამენტის სხდომის ვიდეორეგისტრაციის იმ ნაწილს, რომელიც განაგრძობს საპარტოვლოს განხილვას მიმდევრად, ერთხელ კიდევ შევხვდებით საპარტოვლოს განხილვით, რათა მოსახლეობამ თვალნათლივ დაინახოს, ვის რა პოზიცია უჭირავს.

საქმეში გამოვიდა კონტროლიდან. მაგალითად, მართალია 1992 წლის დეკემბერში, ახალი კრედიტების სახით გაცემულმა თანხამ შეადგინა 30-40 მილიარდი მანეთი, მაშინ, როცა ნოემბრის დამდეგს დაუფარავი კრედიტების თანხა შეადგენდა 100 მილიარდ მანეთზე მეტს.

მისიას დიდად აწუხებს ის გარემოება, რომ ახლანდელი ტენდენციების დროს არსებობს უახლოეს მომავალში ჰიპერინფლაციის წარმოშობის აშკარა რისკი. შემდეგ: „ჰიპერინფლაციის ერთ-ერთი ყველაზე მტკიცებულება შედგება რესურსების იმგვარი განაწილება, რომ ისინი ვერ აღწევენ საზოგადოების ყველაზე დაუცველ ჯგუფებამდე (პენსიონერები და ფიქსირებული შემოსავლის მქონე მოსახლეობის სხვა კატეგორიები), რაც კიდევ უფრო აღრმავებს სოციალურ დაძაბულობას. უფრო რომ განვაზოგადოთ, ჰიპერინფლაცია მოტივანად ანგრევს ეკონომიკურ და ფინანსურ სისტემას და როგორც ისტორია გვასწავლის, არც-თუ იშვიათად, იწვევს ძალდატანებით პოლიტიკურ ძვრებს“.

მისიის ამ განცხადებაში ბირდაპირ არის ნათქვამი, რომ ეროვნული ბანკი სწორედ ვერ წარმოადგინა ფულად-საკრედიტო პოლიტიკას: „ცხადია, რომ ამჟამად საფინანსო სისტემის ყველაზე სუსტი რგოლია საქართველოს ეროვნული ბანკის უუნარობა, განახორციელოს ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა. მართლაც, ბოლო ამბები მოწმობს, რომ საკრედიტო პოლიტიკა არასწორი მიმართულებით ვითარდება. გარდა ამისა, საპროცენტო განაკვეთები სერიოზულად განსხვავდება სამართლო ზონის სხვა რესპუბლიკების საპროცენტო განაკვეთებისაგან და კვლავ სერიოზულად ჩამორჩება ინფლაციის ტემპს. ასეთი სიტუაცია ხელს უწყობს მხოლოდ კრედიტების შემცირებას განიკვეთს, სტიმულს არ აძლევს შინაგან დანაშორებს და იწვევს კაპიტალის გადინებას საქართველოდან“. იქვე სრულიად გარკვევით წერია, რომ: „შეშოთებას იწვევს აგრეთვე როლი, რომელიც ენიჭება ფულად-საკრედიტო პოლიტიკას. საბაზრო ეკონომიკის პირობებში ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის მთავარი ამოცანა უნდა იყოს ერთობლივი ფულადი მაჩვენებლების სტაბილიზაციის უზრუნველყოფა, რის გამოც საქართველოს ეროვნული ბანკი არ უნდა ეცადოს, შეგავლენა მოახდინოს რესურსების განაწილებაზე მაკროეკონომიკურ დონეზე. კერძოდ, კრედიტები გა-

целесообразности и неизбежности введения национальной валюты“.

„Хочу также проинформировать Вас о созданном недавно Международным Валютным Фондом механизме финансирования системных преобразований. Этот временный механизм, действие которого рассчитано до конца 1994 года, предназначен для оказания финансовой помощи странам-членам, испытывающим трудности в области платежного баланса, вызванные следующими причинами: резким сокращением поступлений от экспорта в результате перехода от широкой торговли с использованием нерыночных цен к торговле по рыночным ценам на многосторонней основе; (2) значительным и необратимым ростом чистых затрат на импорт, произошедшим ввиду переключения с торговли со значительной опорой на нерыночные цены на торговлю товарами по рыночным ценам (в особенности это относится к энергоносителям); или (3) комбинацией двух вышеуказанных причин. Размеры предоставляемых средств в рамках этого механизма будут определяться отдельно в каждом конкретном случае в зависимости от общих потребностей в финансировании платежного баланса страны-члена. Указанные ресурсы будут предоставляться в сумме, не превышающей 50 процентов квоты страны-члена МВФ, а финансирование будет разбито на два отдельных платежа. Первая выплата средств будет производится в самом начале использования механизма, а второй платеж - приблизительно через шесть месяцев. Предполагается, что этот механизм будет работать в качестве катализатора дополнительной международной поддержки“.

В этой связи у членов Исполнительного Совета вызывает серьезную обеспокоенность резкое расширение объема кредитования экономики во второй половине 1992 г. и произошедшее в результате этого ухудшение состояния чистых внешних обязательств Грузии по отношению к рублевой зоне. Было также отмечено, что ставка рефинансирования Национального банка Грузии является низкой и что банк осуществляет прямое вмешательство в распределение кредита в стране.“

დაკრედიტების არამართებული სისტემა დღემდე არ არის აღმოფხვრილი. ამის ხელს უწყობს მთელი რიგი ფაქტორები, რომლებიც ხელსაყრელად არის შექმნილი და ისინი უნდა აღმოფხვრას საკანონმდებლო წესით მაგრამ სანამ ეს აქტები იქნება დამუშავებული და მიღებული, ყურადღება უნდა მიექცეს იმ გარემოებას, რომ მოქმედი საკრედიტო სისტემის ფორირებულია: რა მართოლოგიის ელემენტარული ნორმები არამდგომარეობს საკანონმდებლო საფუძვლები, რომლებიც დღესაც კარგად მოქმედებს. ეს განსაკუთრებით გამოიხატება 187-190 სტატები, რომელთა მიხედვითაც უნდა იქნება ბანკის სალონო ურთიერთობების ნორმატივი და რომ მევაღებ უნდა აანაზღაუროს ბანკის თანხის პროცენტებით, იმ თანხის ოდენობით, რომელიც ტოლფასა მსყიდველობითი უნარის მქონე (ნომინალური) კრედიტის გაცემის მომენტისათვის.

ბატონი ივანე გიორგაძე რომ ვთქვათ, ეს მილიარდები სხვა რესპუბლიკებში მცირე გამოწვევის გარდა არ გადარიცხებოდა.

15 მილიარდი მანეთის პროდუქტი რესპუბლიკიდან გატანილია და არა შემოტანილი. ფაქტობრივად, 1 ივლისისათვის საქართველოში შემოტანილი იყო მხოლოდ 2 მილიარდ 613 ათასი მანეთის პროდუქტი. დანარჩენი თანხები მთლიანად გამოყენებულია საქართველოს შიგნით არამიზნობრივად.

...დაუსაწესებელი ფული უზარმაზარ ტვირთად დაწვა ჩვენს ისედაც გადარბეულ ბაზარს, გამოიწვია ფასების არნახული ზრდა და შესაბამისად მოსახლეობის უდიდესი ნაწილის კატასტროფული გაღატაკება. გამდიდრდა ადამიანთა მხოლოდ მცირე ჯგუფი (ვისაც კრედიტებზე ხელი მიუწვდებოდა), რა თქმა უნდა, დანარჩენი მოსახლეობის გაძარცვის ხარჯზე“ (გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, № 244 (772), 11 ნოემბერი, 1993 წ.).

...ისე კი, დვალიშვილმა ბრწყინვალედ იცის, თუ ვინ, რომელი სახელმწიფო მოღვაწე დასაშინა მოცემული კონკრეტული კრედიტის უკან.

— გიტყვით, რომ ყველაფერი ცხადზე უცხადესია. რაც შეეხება ფულად-საკრედიტო პოლიტიკას, ჩემთვის ყველაფერი გასაგებია, მე ვთქვით, რომ გასაგებია მოსახლეობისთვისაც“ (გაზეთი „საქართველო“, № 39 (1374), 4-30 დეკემბერი, 1993 წ.).

საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ეკონომიკურ დანაშაულთან მებრძოლი სამართველოს უფროსი ბატონი ალექსანდრე ლომინიშვილი:

„...გამორჩევა, რომ ძირითადად ეროვნული ბანკის რესურსებიდან, როგორც სახელმწიფო, ისე კერძო სტრუქტურებს დიდი ოდენობით მისცეს შეღავათიანი კრედიტები, რომლებიც მათ კვების პროდუქტების, საწვავის, ნედლეულის რესპუბლიკისათვის სხვა აუცილებელი საქონლის შესაძენად უნდა გამოეყენებინათ. მაგრამ ფაქტობრივად რას აკეთებდნენ? გაცემული კრედიტების ძირითადი მასა (90 პროცენტზე მეტი) სხვადასხვა მაქინაციებით მოხვდა კერძო სექტორში და იგი გამოიყენეს არა პროდუქტის, არამედ ვალუტის შესაძენად.

...ვინ ქმნის რესპუბლიკაში ხელსაყრელ პირობებს იმისათვის, რომ კორუფციამ და მაფიამ, უწყესო ბიზნესმა, მაქინატორებმა თავის ნებაზე იპარკაზონ, თვითონ მილიარდები დააგროვონ, ხალხი კი უღუგმაშუროდ დატოვონ?

ეკონომიკურ დანაშაულთან მებრძოლი სამართველოს მუშაკებს ამის თაობაზე თავისი აზრი აქვთ. ასეთი ხელშეწყობების ძირითად მიზეზად მათ ბოლო პერიოდში ეროვნული ბანკის მიერ

პარლამენტის ერთ-ერთ სხდომაზე, რომელზედაც იხილეს და განიხილეს კოლეგიის შემსახვად, დაინტერესებული პალატის წევრებით მიმდევრად იმას, რომ კოლეგიის ის საპარტოვლო, რომელიც კონტროლის პალატასთან ერთად ამოწმებდა ბანკს, გააუქმეს. სხვაანირადად რომ ვთქვათ, კოლეგიას „გამოუქანეს“ ბანკიდან...

რაც შეეხება საერთაშორისო სავალუტო ფონდთან ურთიერთობას. ეროვნული ბანკის პრეზიდენტი ბატონი დ. დვალიშვილი ფაქტების ბირდაპირ ფაქტობრივობასაც არ ერიდება. 5 ივლისს „საქინფორმში“ გაავრცელა მისი განცხადება, რომელშიც აღნიშნულია: „საერთაშორისო სავალუტო ფონდთან მოიწონა საკრედიტო პოლიტიკა, რომელსაც ცოტა ხნის წინათ აწარმოებდა საქართველოს ეკონომიკის მკვთარი დაქვეითების პირობებში რესპუბლიკის ეროვნული ბანკი“.

სრულიად გაუგებარია, თუ რა აძლევს ბატონ დ. დვალიშვილს ასეთი დასკვნის გამოტანის საფუძველი. ჩვენს ხელთ არსებული საერთაშორისო სავალუტო ფონდის მოხსენება (ივნისი, 1993 წ.) სრულიად საპირისპიროზე მეტყველებს. საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ განხორციელებული ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა კარგა ხანია იწვევს როგორც ქართველი, ისე უცხოელი ექსპერტების სერიოზულ შეშოთებას. საერთაშორისო სავალუტო ფონდის წარმომადგენლებმა არაერთხელ მიუთითეს ეროვნულ ბანკს, რომ

მოუყოს კონკრეტულ დარგებს და კონკრეტულ პრიორიტეტებს, ანდა ასეთი კრედიტები გასცეს დიფერენცირებული საპროცენტო განაკვეთებით. ამ გადაწყვეტილების მიღება უნდა დაეკისროს კომერციული ბანკების კომპეტენციის სფეროს სათანადო რისკისა და მომგებიანობის გათვალისწინებით. გარდა ამისა, ბანკებმა უნდა გამოიყენონ მხოლოდ საკუთარი რესურსები, საბაზრო პროცენტების დამატებით მისეფდეთ ანაბრების მიზიდვის გზით და არა იმ გზით, რომ მიიღონ საქართველოს ეროვნული ბანკის რეფინანსირების კრედიტები“.

დ. დვალიშვილის განცხადება, თითქმის საერთაშორისო სავალუტო ფონდთან დამოკიდებულებად შეცვალა ეროვნული ბანკის პოლიტიკის მიმართ, უბრალოდ, უღერადებადელი ტყუილია. აი, ფრაგმენტები ბოლო წერილიდან, რომელსაც ხელს აწერს საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ევროპული განყოფილების უფროსის მოვალეობის შემსრულებელი ბატონი ედუარდ ბრაუნი. ეს წერილი ივლისშია მიღებული:

კური და „კოკა-კოლა“ სამაგრი კუპონს!

კუპონის გაცემა და სამაგრი ფონდის შექმნის დაგეგმვით რამდენიმე კითხვით მივმართეთ ფირმა „კოკა-კოლა კავკასიონის“ პრეზიდენტს თეიმურაზ ჭყონიას.

— ბატონო თეიმურაზ, რამდენად რეალურად გეგმავთ სამაგრი ფონდის შექმნას?

— ჩვენში კარგად არაა აქვთ მოაზრებული, რას ნიშნავს სამაგრი ფონდი? შესაძლოა, ამ პროცესს ყველა იხე წარმოადგენს, როგორც მას ეხება სახურველად, რაც რეალურად ძლიერ სტიმულირებს. უცნობია პირობები, რომელსაც გვთავაზობენ, თუმცა, იმასაც ვერაფერს ამბობს დანამდვილებით, საერთოდ გვთავაზობენ თუ არა რამეს, ასეთ სერიოზულ საკითხზე მსჯელობა.

სას არ შეიძლება ყურმოკრულ ინფორმაციას დავეყრდნობო.

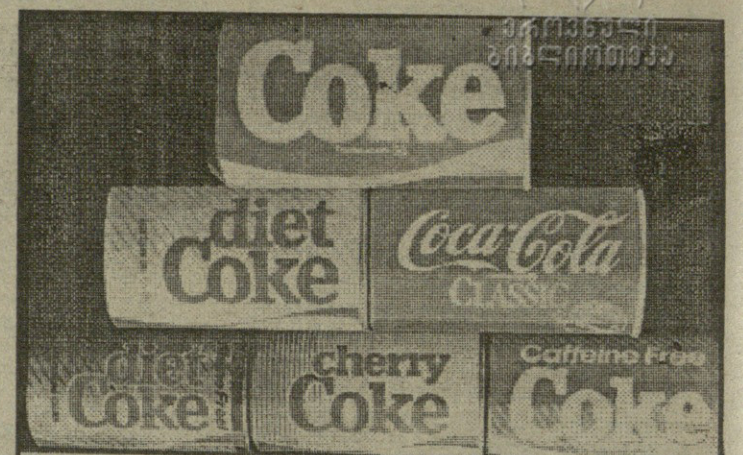
— შესაძლებელია კუპონის გამოყენება, თუ მას სამუდამოდ უნდა დავუკრძალოთ?

— რასაკვირველია, შეიძლება, თქვენს საჭიროებას ეწინააღმდეგება, თუმცა, უნდა ვიმოქმედოთ როგორც ეკონომიკური, ისე ადმინისტრაციული მეთოდებითაც. ჩემთვის გაუგებარია, რას ნიშნავს, როცა სახელმწიფო მოღვაწეები ნიშნავენ, კუპონს არსად არ იღებენო. საჭიროა საქმის კეთება და

არა ლაპარაკი, სახელმწიფო იმისთვის არსებობს, რომ უზრუნველყოს თავის ტერიტორიაზე თავისი ფულის გაცემის უზრუნველყოფა. ამისთვის არსებობს შესაბამისი უწყებები, რომელთა შენახვისთვისაც მოსახლეობა გადასახადებს იხდის. სომხეთში, მაგალითად, სამი წლის პატიმრობით იხდებოდა, ვინც ეროვნული ფულის ნიშანზე უარს იტყვის. ამას მინისტრთა კაბინეტი უნდა მიხედოს. მაღალგანვითარებულ ქვე-

ყნებშიც კი, სადაც ეროვნულ ვალუტას მჭარი კურსი გააჩნია, სახელმწიფო ეკონომიკური მეთოდების გარდა ადმინისტრაციულად იცავს თავის ფულს. ფულის დაცვა ისეთივე მნიშვნელოვანია, როგორც საზღვრების დაცვა. ჩვენთან კი კუპონი ბედის ანაბარა იქნა მიტოვებული. შენედე, ამაჟამად რა ვითარებაა, რა იყიდება კუპონზე — პური და ზოგიერთი სხვა შერისხული „კოკა-კოლა“. გამოდის, რომ პური და „კოკა-კოლა“

ამაგრებს კუპონს, დიდხანს ვიყიდო ამის იმედად? დოლარის ყადრი. სხვაზე ნაკლებად არ ვიცი, კუპონი გარკვეული სირთულეების წინაშე გვაყენებს, მაგრამ ვიჭირებთ და თუ სახელმწიფო გვინდა გვეზღუდოს, სხვაზე უნდა გაიჭიროს. ვისაც ეს არ სურს, ვაიძულოთ. ბიზნესი პრობლემების გადაჭრა და არა პრობლემებისთვის თავის არიდება. დაშვებული უნდა იქნას ყველა სახის ვალუტაზე გავრცობა, მაგრამ კუპონის მიღება საგადასახადო უნდა იყოს ყველასთვის.

«უპრიანი, იმაზე გვეფიქრა, რააღუკრად როდის გამოვიდეთ სამაგრი ფონდთან...»

გვესაუბრება საქართველოს რესპუბლიკის
ეკონომიკის მინისტრის მოადგილე ივანე
შალაგაძე

— დღეს რესპუბლიკის პარლამენტში, მთლიანად საზოგადოებაში ცხარე დებატებია სახელმწიფო პრობლემების, მათ შორის საქართველოს რესპუბლიკის სამაგრი ფონდის შექმნის თაობაზე. როგორია თქვენი აზრი ამასთან დაკავშირებით?

— ეს ურთულესი, ამასთან ჩვენი რესპუბლიკისთვის საარსებო მნიშვნელობის პრობლემაა, რომელიც საჭიროებს რაც შეიძლება სწრაფ გადაწყვეტას. ამდენად, სრულიად ბუნებრივია მის გარშემო წარმოშობილი ცხოველი ინტერესი, აზრთა პოლარიზაცია სხვადასხვაობა, მწვავე დებატები, პოლიტიკური შეხედულებები. შედარებისათვის შეიძლება ითქვას, რომ ვალუტა ეკონომიკისათვის იგივე ფუნქციის მატარებელია, რაც სისხლი ცოცხალ ორგანიზმისათვის. ამასთან, იგი სახელმწიფოს არა მარტო ეკონომიკური, არამედ პოლიტიკური სუვერენიტეტის აუცილებელი ატრიბუტია. საკითხი იმდენად რთული და მრავალწახნაოვანია ჩვენს სინამდვილეში, რომ არა მგონია ვინმეს დღეისათვის მასზე გააჩნდეს ყოველმხრივ დასაბუთებული, კარგად გათვლილი პასუხი, კონკრეტული წინადადებები ამიტომ, მოდიო, ერთად ვიმსჯელოთ. შევხედოთ რეალობას თავადვე და შესაძლოა, ზოგიერთი დასკვნის გამოტანა ჩვენი მეთვლეკი დავეხმაროს. თუმცა, აქვე უნდა აღვნიშნო — მდგომარეობა ისეა გამწვავებული, რომ პრობლემის გადასაჭრელად აუცილებელია პრაქტიკული ნაბიჯების რაც შეიძლება მოკლე დროში გადადგმა.

— მაინც, რამდენი დრო გვაქვს, ასე ვთქვათ, მოფიქრებისათვის?

— ჩემი აზრით, მინიმუმ სამი თვე. ისე კი ფულის რეფორმა, რომლის გატარება ჩვენ ამა თუ იმ ფორმით აუცილებლად მოგვიწევს, ეკონომიკური თვალსაზრისით უმჯობესია გატარდეს გაზაფხულის ბოლოს — ზაფხულის დასაწყისში, როცა უკვე დადებული იქნება ენერგეტიკული კრიზისი და თანაც რესპუბლიკის საზოგადოებრივი ბაზარი მეტ-ნაკლებად შეივსება ადგილობრივი წარმოების სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტებით.

— ფულის რეფორმის გატარება, ალბათ, ექვს არ იწვევს. არადა, კუპონი არც ისე დიდი ხანია, რაც შემოვიღეთ.

— ეროვნული ბანკის კუპონი გახული წლის ამერიკულან შემოვიღეთ, ხოლო ავსტრიულან მანეთი საერთოდ ამოღებული იქნა და კუპონი ერთადერთი საგადასახდლო საშუალებად გამოცხადდა. ეს უმთავრესად

იძულებით და, ცხადია, სათანადოდ მოუზადებელი ნაბიჯი იყო. ერთიანი სამაგრი ფონდის მოულოდნელი და სწრაფ დაშლის გადამაღებმა პროცესმა მეტ-ნაკლებად ანალოგიური სიტუაციები წარმოშვა სხვა რესპუბლიკებშიც. ამიტომ დღეს, ასე ვთქვათ, დამანაშავის (ან დამანაშავების) ძებნაზე დროის ფუტე ხარკვას თავი უნდა დავანებოთ და საქმეს მივხედოთ, რათა დღეს თუ ხვალ მიღებულმა გადაწყვეტილებებმა მართლაც გამოუვადო ჩიხი არ მოგვაციოს.

ფულის რეფორმის ამა თუ იმ ფორმით განხორციელების აუცილებლობა განპირობებულია იმით, რომ კუპონი დღეისათვის ფაქტობრივად ვერ ასრულებს ფულის ფუნქციას, ჭერ ერთი, იგი რეალურად არ არის ერთადერთი საგადასახდლო საშუალება, რომ არაფერი ვთქვათ რესპუბლიკის ცალკეულ ტერიტორიებზე, რომლებსაც მთავრობა დროებით ვერ აკონტროლებს. დღეისათვის საქონელმზრუნველ საერთო მოცულობაში სახელმწიფო და კოოპერაციული ვაჭრობის წილი ძალზე მცირეა. კერძო ვაჭრობაზე, რომელშიც ძირითადად რუსული მანეთი ბრუნავს, მოდის უმეტესი ნაწილი. ეს იმას ნიშნავს, რომ კუპონი ფაქტობრივად გამოდევნილია ბრუნვიდან როგორც მომქცევის სრულყოფილი საშუალება, იგი დიდ ნაწილში შეცვლილია რუსული მანეთით, ცალკეულ შემთხვევებში ბარტრით (ნატურალური საქონელი-გადაცვლილი).

კუპონი დღეს ფაქტობრივად ვერ ასრულებს ფულის, მეორე მთავარ ფუნქციასაც — ღირებულების შენახვას და დაცვას ფუნქციას. ეს პრაქტიკულად იმას ნიშნავს, რომ კუპონის შენახვას აზრი არაა აქვს (ეს კი დამატებით აძლიერებს ინფლაციას და იწვევს მის უწყვეტ გენერაციას) და პრაქტიკულად შეუწყვეტელია ინფლაციები, რაც ეკონომიკას მეტად საფაღლო, საშიშ პერსპექტივებს უქმნის. კუპონი დღეისათვის უკვე იმდენადაა გაუფასურებული, რომ მის საფუძველზე საერთოდ შეუძლებელია ფასწარმოქმნის რაიმე გაზრდილი სახელმწიფო პოლიტიკის გატარება. ანალოგიური მდგომარეობა მიკროდონეზეც, საწარმოებში, ფერმებში არ იცანს, რა ფასად (კუპონებში) გაყიდონ თავიანთი პროდუქტები, რადგანაც შეუძლებელია რეალური ფინანსური შედეგების წინასწარი გათვლა.

ეს სამწუხარო, მაგრამ რეალურად არა მგონია, ვინმესათვის იგი უცნობი იყოს.

— მიზეზი ამისა? შეიძლება თუ არა კუპონის გადარჩენა? იყო თუ არა შეცდომა მისი შემოღება?

— კუპონის შემოღება შეცდომად შეიძლება ჩაითვალოს მხოლოდ იმ თვალსაზრისით, რომ იგი, სათანადოდ მოუზადებელი იყო. ამ უკანასკნელსაც თავისი

ობიექტური მიზეზები ჰქონდა, რომელთაც ზემოთ შევეხეთ. მანეთის ზონიდან ჩვენი (და არა მარტო ჩვენი), ასე ვთქვათ, გამოძევების პირობებში რა მოსაზრებელი სამუშაოების შესრულება შეგვეძლო? მაქსიმუმი იმისა, რაც შეიძლებოდა იმ მოკლე დროში გაკეთებულიყო, რას, რომ მიგვეღო უცხოური კრედიტები და შეგვექმნა კუპონის სტაბილიზაციის ფონდი, უფრო ზუსტად გვეგნარება საჭირო ფულის რაოდენობა, შესაძლებლობის ფარგლებში გავვეცხრებინა სამომხმარებლო ბაზარი, წინასწარ შეგვემუშავებინა (და შემდგომ გავვეზოროცდებინა) შესაბამისი ფულად-საყრდენი და საბიუჯეტო პოლიტიკა. ერთი სიტყვით, იდეალური პირობებში შესაძლებელი იყო ყველა ელემენტარულად აუცილებელი მონეტარული (ფულადი) წინააღმდეგობის მოშლად კუპონის შემოსაღებად. ამ პირობებში, ცხადია, კუპონი ბევრად უფრო სტაბილური და მართვადი იქნებოდა. თუმცა, ჩემი აზრით, მისი მანეთის მიმართ პროგრესირებადი გაუფასურება მაინც მოხდებოდა, რადგანაც ამ უკანასკნელის ფესვები მხოლოდ მონეტარულ (ფულად) სფეროში არაა გადგმული. ჩვენს სინამდვილეში არანაკლებ მნიშვნელოვანი, ამ ეტაპზე შესაძლოა უფრო მთავარი კი იყოს ეკონომიკის სტრუქტურული დეფორმაციები.

— გამოდის, რომ თქვენ მონეტარული პოლიტიკის მომხრე არ ხართ?

— მხოლოდ თეორიულ ასპექტში თუ ვილაპარაკებთ, ჩემი აზრით, ეკონომიკური მომდევნის ამა თუ იმ მიმდინარეობისადმი საკუთარი თავის მიუთვინების უფლება იმას აქვს მხოლოდ, ვისაც გარკვეული წვლილი შეუტანია მასში. ხოლო რაც შეეხება პრაქტიკულ პოლიტიკას, აქ ყოველად მიუღებლად მიმაჩნია ორიოდეოქსალური მიდგომების გამოყენება რეალურ ბიზნეს-შედეგობრივი კავშირების მოვლენათა ლოგიკური და ქრონოლოგიური კავშირების ორმხრივი განხილვის გარეშე.

საქართველოს ეკონომიკა კრიზისში კუპონმა არ შეიყვანა (როგორც პირველადი მიზეზი), არამედ კუპონი იქნა შემოღებული უკვე ღრმა კრიზისის პირობებში, რამაც ეს უკანასკნელი, თავის მხრივ, უფრო ღრმად და ყოველმხრივ მოძველებულ ფაზაში გადაიყვანა. მთავარი, ფუნდამენტალური მიზეზია ათწლეულების განმავლობაში მყარად ჩამოყალიბებული და ურთულესი საგარეო (ასევე შიდა) ეკონომიკური კავშირების მოშლა, კავშირებისა, რომელთა გარეშე რესპუბლიკის ეკონომიკის ფუნქციონირება წარმოუდგენელია.

ეკონომიკის სტრუქტურულ გარდაქმნას საგა-

რეო-ეკონომიკური ურთიერთობების დამყარებას, მით უფრო მათი ორიენტირების შეცვლას საკმაოდ დიდი დრო დასჭირდება. მაგრამ ეს ჭერ კიდევ არ ნიშნავს იმას, რომ აუცილებლად უარი ვთქვათ საკუთარ ვალუტაზე. ეკონომიკის აღდგენის და გაძლიერების საწყის ეტაპებზე მაინც, საკუთარი ფულის გაუფასურება მთლიანობაში დაუძლებელი პრობლემად დარჩება, მაგრამ ზუსტი და მოქნილი ფულად-საყრდენი და საფინანსო პოლიტიკის, სარეგულაციო ვალუტის ფონდების არსებობის (მინიმალური დონეზე მაინც), საშინაო და საგარეო ვაჭრობისა და ანგარიშსწორების მოქმედებისა და სხვა ზედსაყრდენი პირობების შესაძლებელი იქნება კუპონის დატოვება ბრუნვაში, რაც ტოლფასი იქნება ე.წ. მართვადი ინფლაციის გზით განვითარების, თუმცა, დღევანდელ ვითარებაში ამ პირობების უზრუნველყოფა ნაკლებად რეალურია ჩანს.

— ერთ-ერთი ალტერნატიული ვარიანტი რომ ლარის სასწრაფო შემოღება განიხილება?

— ზემოთხსენებული პირობების უზრუნველყოფის გარეშე ლარის შემოღებას აზრი არაა აქვს არც კუპონის დენომინაციის განხორციელება მოგვეცეს რაიმე სერიოზულ შედეგს.

— გამოდის, რომ გამოსავლად სამანეთო ზონაში შესვლა რჩება?

— სამანეთო ზონაში შესვლა გარკვეული დროით (ამ დროის ეკონომიკის აღსადგენად და ეროვნული ვალუტის შემოღების მოსაზრებულ პერიოდად გამოყენებით) ასევე ერთ-ერთი ვარიანტია. იგი ერთადერთი განხილვადი მაშინ თუკი ვერ მოხერხდება კუპონის კურსის შედარებითი სტაბილიზაცია და ინფლაციური პროცესების მართვადობა, ამასათვის ზემოთხსენებული პირობების შექმნა.

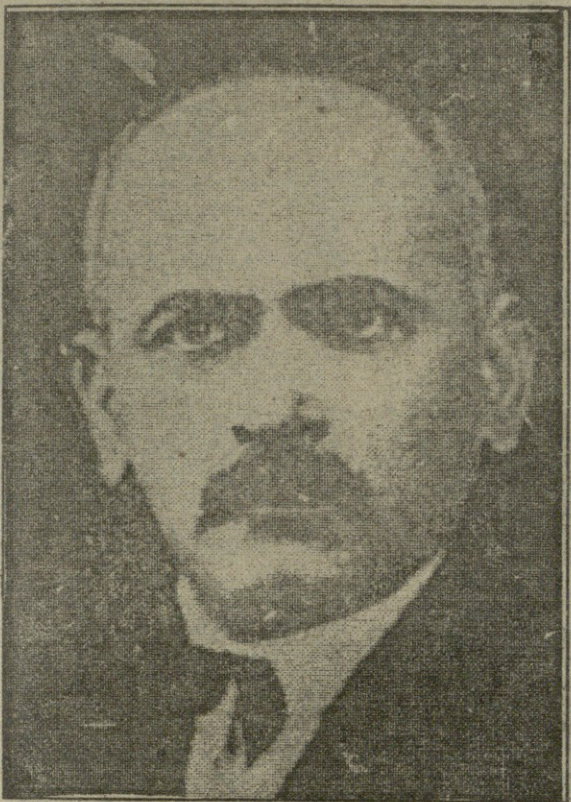
როცა ეს კითხვა დამისვით, უნებლიეთ ჩვენი CHF-ში შესვლის დრო გამახსენდა, პარალელში აქ აშკარად იკვეთება. მოდი, ჭერ ვიკითხოთ, ვართ კი გამოსული მანეთის სივრცეში? როგორც მესამე კითხვის პასუხში მოხანილი მონაცემები გვიჩვენებს, ჩვენ რეალურად მანეთის სივრცეში ვიმყოფებით დღესაც. ვაჭრობის იმ სფეროში კი, სადაც საკონიკო კუპონზე იყიდება ფასების წარმოქმნა ჭერ მანეთებში იწვევს და შემდეგ ეს ფასი მრავალდება კუპონის მიმდინარე კურსზე. ამასთან, მანეთის ეკონომიკური სივრცეში ყოფნა-არყოფნა, თუ გლობალურად შევხედავთ საკითხს, მარტო მიმოქცევაში არსებული ვალუტის დასახელებით არ ამოიწურება. ჩვენს რეალურ პირობებში შესაძლოა გადამწყვეტი მნიშვნელობა ჰქონდეს საგარეო ეკონომიკური კავშირების საქართველოს ჭრეჭრებით არ შემოღებული ეკონომიკის ფუნქციონირებისათვის საარსებო მნიშვნელობის ენერგეტიკული და მატერიალური-საინფრასტრუქტურული შეიძინოს კონვერტირებად ვალუტაზე; ასევე თავისი პროდუქტით (გარდა ზოგიერთი გამონაკლისისა) ადვილად ვერ გავა ახალ ბაზრებზე. ამდენად, ვიდრე ჩვენი სივრცის შემოსვლის უმთავრესი წყაროა და მზა საქონლის რეალური ფასების უმთავრესი ბაზრად რუსეთი და CHF-ს სხვა ქვეყნები რჩება, სანამ საგარეო ვაჭრობაში მათთან დიდი უარყოფითი ბალანსი გვექმნება, საქართველოს ეროვნული ვალუტა ყოველთვის მოემქცევა რუსული მანეთის უშუალო გავლენის ქვეშ, ასე ვთქვათ, ბრდაბირ იქნება მასზე „მიბმული“. მასადავს, უფრო უბრალო იქნებოდა იმაზე გვეფიქრა, როგორ და როდის, რა გზით გამოვიდეთ სამანეთო ზონიდან რეალურად, როგორ მივაღწიოთ რეალურ ეკონომიკურ დამოუკიდებლობას. სხვათაშორის, დამოუკიდებლობის მხოლოდ გარეგნულ ატრიბუტებაზე მეტად მთავარი ფაქტორებია, ცხადია, კარგად არაფერს მოგვიტანს.

ესაუბრა

ოთარ თაყაიძე

წიგნი

პირველი
საბუღალტრო

არქივი

შალვა ამირეჯიბის სახელი დღეს ნაკლებ პოპულარულია ჩვენში. თავის დროზე კი, 10-20-იან წლებში, ვიდრე იგი 1924 წლის ტრაგიკული ავადიარაღობის მარცხის შემდეგ, ქაქუცა ჩოლოყაშვილთან ერთად ემიგრაციაში წაიღო, ძალზე გამორჩეული პოეტური ინდივიდუალობა გახლდათ. სულითმორცხედ არისტოკრატი, უდავნილესი პიროვნება და რაინდული თვისებებით შემკობილი ახალგაზრდა კაცი, ფაქიზი ლირიკული ლექსების ავტორიც იყო. იმდროინდელი ლიტერატურული ცხოვრების შუაგულში ტრიალებდა და მის ჭირსა და ლხინს უშუალოდ, პიროვნულად იზიარებდა.

„ქართული პოეზიის“ მრავალტომეულის მეთორმეტე ტომში, სადაც შალვა ამირეჯიბის რჩეული ლექსებიც არის დაბეჭდილი, „შენიშვნებში“ ნათქვამია:

„შალვა კონსტანტინეს ძე ამირეჯიბი — დაიბადა 1887 წელს. დაამთავრა თბილისის სათავადაზნაურო გიმნაზია. ისმენდა ლექციებს ვენასა და სორბონში.“

1909 წელს გამოცა ალმანახი „ჩვენი ერი“. დაახლოებული იყო სიმბოლისტ-„ცისფერყანწლების“ ჯგუფთან. მისი ორი ლექსი „მასკარადი“ და „ლეკური“, შესულია „ახალი პოეზიის ანთოლოგიაში“ (ქუთაისი, 1919 წ.). 1920 წელს გამოცა ლექსების ნაკრები „მინანქრები“. დაბეჭდილი აქვს წერილები ლიტერატურისა და ხელოვნების საკითხებზე. 20-იან წლებში წაიკითხა ემიგრაციაში. გარდაიცვალა 1943 წელს.“

იოლი წარმოსადგენია, როგორი ბოლოქარი ცხოვრება ფეოქეს ამ მშრალი ნუსხის მიღმა. პირდაპირ უნდა ითქვას, შალვა ამირეჯიბი არის ტრაგიკული ნიშნით თავშემკული ქართველი ინტელიგენტის მოდელი, რომლის მსგავსიც მრავლად მოიპოვებოდა იმდროინდელ დაწინილ-დახლებულ საქართველოში (დღევანდელისა არ იყოს), მაგრამ ეს ცალკე თემა და ძალზე მიმზიდველიც რომანისთვისაა. თუ შევნიშნავთ კაცისათვის.

იმედი უნდა გექონიოდ, რომ შალვა ამირეჯიბის ღვანლი

ქართული კულტურის წინაშე სამომავლოდ ჯეროვნად იქნება წარმოჩენილი.

ესარგებლობთ შემთხვევით და მოგახსენებთ: იგი მკვიდრი ბიძა გახლდათ ჩვენი სახელოვანი მწერლის — ჭაბუა ამირეჯიბისა და ცოლისმამა გერონტი ქიქოძისა.

ამჟამად, სელთა გვაქვს შალვა ამირეჯიბის ემიგრანტული არქივის ერთი ნაწილი. აქ დაცულია პუბლიცისტიკა, მემუარისტკა, მეცნიერული გამოკვლევები... არქივი თავაზიანად მოგვანოდა გ. ლეონიძის სახელობის ლიტერატურის ისტორიის მუზეუმის საგამომცემლო განყოფილების გამგემ — ლალი ცომაიამ, რისთვისაც გულითად მადლობას ვუძღვით.

ქვემოთ პუბლიკაციებიდან, პირველში შალვა ამირეჯიბი თავის ბავშვობას იხსენებს, იგი ნაწყვეტის სახითაა შემორჩენილი, მაგრამ გამოქვეყნება მიიწვევს საჭიროდ ესცანით, რადგან კარგად აღადგენს გასული საუკუნის მიწურულის ქართლის პატრიარქალური ყოფის კოლორიტს.

მეორე, პუბლიცისტური ხასიათისა გახლავთ. მოუხდევად იმისა, რომ იგი სადღესოდ „მოძველებულია“, მაინც აქვს ისტორიული ღირებულება და მკვლევართათვის უდავო ინტერესის შემცველობა.

განვითი კვლავაც მოგანდით შალვა ამირეჯიბის სხვადასხვა ხასიათის ნაშრომებს.

დასასრულ, მინდა გავახსენოთ პოეტის ერთი ლექსი, რომელიც თავის დროზე ძალზე პოპულარული იყო და მშვენიერი დასტურია მისი ლაღი ტალანტისა:

გესმის სმ. დაირისა და შენც ისე ისწრაფი,
ვით სიმამრე თარისა საიდუმლო მიზრადი.
გადმოხსნადარან ფაშები კაბებზე და ჩოხებზე
და ვით მალი რაშეში დაჯდები წიგნებზე.
და შენ ცაქვავ, ცაქვავ შენ, ვეღარ გდევნ თვალბი.
ცაქვავ ლუნუ, ცაქვავ კენტი, მე ვოვლი და ვილაღები!

მობრონაბა

მე დავბადე სოფელ ზურგალეთში, რომელიც ჰალაქ გორზედ იყო ვერსის მანძილზე და სდევს და რომელიც ტრიფონას გადმოსცქერის ტრიფონის ველი ერთი უდიდესი ბაზარი, არა მარტო ქართლის ველებში, არამედ მთელ საქართველოშიც. აღმამად ხანის შემოსვლის წინ აქ გამოიარა ირავი მეფე, მრავალრიცხოვანი ცხენოსანი ადამიანები და ეს იყო სახელგანთქმული უკანასკნელი სამხედრო ვარჯიშობა. ამავე გზით მოდიოდა ჩვენი დახლებული ჯარი 1921 წელს. რკინის გზის გაყვანამდე, ამ ტრიფონაზედ იდო „ფოსტის გზა“, რუსებისაგან გაყვანილი და აქვე შირად ბანაკობდა რუსის ჯარი, რის გამო, ტრიფონის ერთ კუთხეს დღემდეც ხალხი „ფოსტის“ ეძახის.

გაოგანდებულად ტრიფონა ქართლის გულა, ხოლო თავისი მდიდარი სახანა-სათესი-მისი ბელელი ნათესი კარგ მოსავალს იძლევა და აქვე მოდის საუკეთესო თევზი. მისი ნაჭი იყო უწყობა და სრული უხეობა ეს შეგვიტოვა იმდროინდელი გიორგი ერისთავის თავის კომანდო, „დავამ“ აქვს შეტანილი, როგორც მთავარი მიწები იმ დაუსრულებელი დავის, რომელიც იყო აღსაყდრ ბეგლარისა და მიწების ამ ანალიზის ქართველების — მამების სიცოცხლე. აღმოსავლეთით ტრიფონა თავად აზი-ლანკარა სოფელ ჰალაქის აღწევდა დასავლეთით კი სოფლები — სოხის, ზედუღეთი და სვერეთი ეს უკანასკნელი თავისი მოწოდებით სვერეთის წყალით, სადაც მუდამ ვასცენებით ურბნებს და ცხენებს, საქონელს წყალს ვასცენდით და ჩვენ თითონაც ვნაყრდებოდით, როცა გზა გორისაკენ გვეყო.

ა, ამ ვრცელი ტრიფონიდან, თხუთმეტ-ორმოცი ვერსის მანძილზედ, თითქმის ყოველი მხრიდან შენიშნავდით, ზურგალეთის მაღლა-შენი, სოფლის განაპირაზედ მდგომ სახლს. თითონ სოფელი ჯერ არა სწამდა, მაგრამ იმდროინდელი მაღალი ადგილზედ მდგარი სახლი კი კარგად მოსწონდა და მთელს განაპირაში, როცა ტრიფონაზედ წვედილი ჩამოქვევობდა, ხოლო ამ სახლში კი სანთელი ენთო, იგი ნაძვლიანი კანდელი იყო ტრიფონის ველისათვის, ჩემს დროს მას „ამირეჯიბის თუქს“ ეძახდნენ. ამ „თუქსზედ“ ხდებოდა ამ ფართო ტრიფონაზედ ურბნების მოძრაობა და გზის ადგმა უმთავრობა. აქვე, სახლი დიდი იყო, ან უკეთ რომ იქნებოდა.

გარდელი, ორ სართულიანი და ნათლის ქვით ნაშენი. აშენებული იყო სამოციან წლების შემდეგ, ბერძენი ქვის მთელელებისა და ქართველი დურგლებისაგან. ამიტომ როგორც ქრისტიანი, ისე მეორეს მხრით საკმაო ინტერესს წარმოადგენდა. ღამაზედ გათლილი და ღამაზედ დადებული ქვა, რა თქმა უნდა უჩუქრობო, ფრად სწორედ და ნათელ ზაზებს ჰქმნიდნენ. ის იყო ორ სართულიანი, სადა ზაზილია, ზედმეტ ფასადებს მოკლებული, როგორც მთელი მაშინდელი ქართული სოფლის სადა არქიტექტურა. სამაგიეროდ, ბაღი იყო მშვენიერი, როგორც ყველა ქართულ სახლში და აქ ბერძენი და ქართველი ოსტატებსაც საკმაო გემოვნება გამოეჩინათ.

ეს მეტად გრძელი და განიერი ბაღი იყო, რვა სვეტზედ იყო დაშენებული სვეტები, აგრეთვე ქვისა, სადა დიდიოდ სტოლზედ იყვნენ დათლილი, მაგრამ ისე როგორც ნაძვლი ბერძენულ სვეტს შეშვების ესე იგი „ბაღიშენი“ და ძირსდგამები. იყვნენ განიერი, აგრეთვე რომ მათ უკან დამალვა შეიძლებოდა, ხოლო მის ძირზედ ჩამოვლიდაც, ეს გრანოზა ბერძენული სვეტის და საზოგადოდ „კოლონადის“ სივარულით, რომელიც დღემდე შენახა. პირველად სოფელში მივიღე და სოფელიდან წავიდე ჰალაქში უფრო მეტ სილამაშეს წარმოადგენდა თითონ აივანი, ქართველი დურგლების ნაშეშვარი აქ იმდენივე სვეტი იყო, როგორც ქვევით, მაგრამ ხისა და რა თქმა უნდა, უფრო მომკრეო, მაგრამ გაკლებით უფრო დიდის ხელოვნებით ნაკეთი შეშვარებულ კამარებით, წყრილად დათლილი და დაშუქვითიშვარი ნაწილებით ამოწყობილი-ხელოვნებით, და ნახატებით, მშვენიერის მოჭრით — აივანზედ, ქართული ხის ხელოვნური დამუშავების იმ ნიმუში, რომელმაც თავისი „რეცესანსი“ საქართველოში თავად ვირონციის შემდეგ განიცადა ხელოვნად. ასეთი ბაღიონები საქართველოში ცოტა არ იყო. მაგრამ ასეთი შენახება ნათელი ქვისა და ნაწუქვითიშვარი ხის ამ ბაღის განსაკუთრებულ მუხუტს იტარებდა. აქედან ტრიფონის ველის გადახედვა შპის ჩასვლის ან მთავრის ამოხედვის დროს ისეთ ფართო პორი-ზონტზედ, როგორიც, ტრიფონა, ნაძვლიანი სამოვება იყო.

მაგრამ თუ ასეთი იყო აივანი, სულ სხვა-ნაირი იყო სახლი შიგნით. ეს უზარმაზარი შენობა სულ ექვსი თვალისაგან შესდგებოდა. ზემო სართულში მხოლოდ სამი ოთახი იყო დიდის და აუცილებელის „ხალათი“ შუაში და სამი თვალის ქვევით, აგრეთვე, დიდის, დიდის მარნით აუცილებელის — „საკიკინი“ და „სამოცკიკინი“ მიწაში, სამხარეთ-ლოთი, განიერის ბუხარით, რომელშიაც „სა-არეც“ ქვაბი თავისუფლად შეიღებოდა და მესამე, რომელიც საბატონოდ იყო განზრახული, მაგრამ რომელზედაც არასოდეს იატაკი არ დაეგებულა. როგორც ზემო, ისე

ქვემო სართულის ფანჯრებს, რომლებიც შენობაზედ უფრო მომკრეო იყვნენ, რკინის ჰქონდათ დატანებული.

ამ ოთხბუნე ვეღაზედ „მოდერნული“ ეს ზალა იყო. ესე იგი მას ჰქონდა მხოლოდ სამი კარი, ოთხი ფანჯრა მოპირდაპირედ კედლებში და შუაში ბუხარი და არა ჰქონდა არც განიერები და წაღობები, არც სახატე, ერთივე და მეორეც ნაბირის ოთახებში იყვნენ თანაც, სახატე მხოლოდ მარჯვენა ოთახში ჩვენ ბავშვებს, ეს მარჯვენა ოთახი უფრო გვიყვარდა, ჯერ ეს ერთი მისი ფანჯრა ვენასისკენ გადიოდა, თუმცა ეს უკანასკნელი, არც ისე ახლოს იყო სახლზედ. შემდეგ ამ ოთახის განიერებში ინახებოდა ტბი-ლეულობა და აქვე გველოცებდნენ სახატეს წინ მაგრამ ეს სახატე ძალიან მაღალი იყო კედელში და ვიდრე არ გავიწვინებო, არ ვიციდით რანაირი ხატები ესვენა იქ. აქ იყო უფრო მაღალი დერეფანი, სადგანაც ჩადიოდა მაღალი და ხელოვნობა, როგორც მარაში, ისე საშარეულობაში. ამ ოთახის გვერდით იყო, აგრეთვე, მეორე კბივე, რომელიც ავიდოდა მაღლა ყვარში ადიოდა, სადაც ჩოჩხილეს ამოხდნენ. მაგრამ ეს ოთახი სხვა ერთი რამითაც იყო გამოირჩეული დანარჩენებისაგან. ბუნებრივ მთელ სახლში იმავ ბერძენებისაგან იყო გაკეთებული, აგრეთვე ნათელი ქვისაგან და არც ისე უღამაზოდ, მაგრამ ამ მარჯვენა ოთახის ბუნების კედელი იმით იყო შესანიშნავი, რომ წარწერაც ჰქონდა:

„სტუმრისათვის ესტარი მე
აბიბით შენი ქირი მე“.

ამოხდა ეს წარწერა რამდენიმე წელსდარეგირი ჯერ კიდევ ბავშვობის დროს ამ ბუხრის წინ, ცივ შემოდგომაზედ, ან ზამთარში და ამ წარწერით წახალისებულთ უფოქრია ა, ძალიან დაიყვარება და ჩვენს სახლს სტუმარი მოადგებოდა ეს გრანოზა სტუმრის სიყვარულისა, არსებითად იმით უფრო იყო გამოწვეული, რომ ჩვენი სახლი სოფელზედ კარგა მოშორებით იდგა და ავდარში და თოვლიში სოფელში არ გვეშვებდნენ. სოფლისაგან ამ მოშორებას ჩვენში შექმნილი განვიტარებინა ოცნება და განსაკუთრებით „მწერა“, შვერა ამ ტრადიციონალურების შვერა კერნაქისა, რომლის იქით გაღმა მხარი იდო, შვერა გარეშეში მაღლობებზედ მდგარი ცალსების — გაზაფხულზედ მწვანის, ზაფხულზედ მწვანის გაღამაჟარის, შემოდგომაზედ მეორედ გამოცოცხლებული და ზაფხულში მოწყვნილი და ერთფეროვან უხეი და უზღინარი ტრიფონისა, შვერა აღსაყდრ ნაწის სვეტით და ბაღა გულების ციმბით ამ მხრივ საგრანოზა სხვადასხვაობას ჩვენს სახლის უკან მხარე უფრო წარმოადგენდა იქ იწყობოდა მთები, ტყეები, ოსების სოფლები და მოსწინადა წმინდა გიორგის ცალსისა, საკმაოდ მაღლობი გორაზედ წარმსდგარი და ტყით შემოკრული ამ უკან მხარისაკენ ცქერა მხოლოდ ზალითან შეიძლებოდა, რათან აქეთვე ფანჯრები მხოლოდ ზალაში იყვნენ.

ეს სახლი და ის მამული, რომელიც ჩვენს მსცხოვრობდით იყო ქარზედ (ნიკოლოზ) მაღალშვილის, დედაჩემის მამისაგან აშენებული და მისგან დატოვებული.

შორდანიას მთავრობა

რა მთავრობაა ეს მთავრობა? გარეგნულად, იურიდიულად, ისტორიულად ეს მართლა ყოფილი მთავრობაა. ჩვენი ეროვნული კატასტროფის შემდეგ ჩვენთვის, პატრიოტებისთვის და საქართველოს დამოუკიდებლობის მებრძოლთათვის, იმართვის, ვინც ბოლშევიკურ მთავრობას არ სცნობს იგი დღესაც სავალდებულო მთავრობაა. აქ, ამ მთავრობაზედ მიაქვს იერიში ემიგრაციის ნაწილს.

რას უყუენებს ის ამ მთავრობას? ჩვენი იდეალი არასოდეს სოციალისტური მთავრობა არა ყოფილა. ეს მთავრობა ეხლა ექსორაშია, არა მართავს ქვეყანას, არა სცემს კანონებს და ამრიგად, სოციალისტურ რეფორმაციას არ ეწევა. ამ მხრივ ის საშიში არ არის ჩვენთვის და ამიტომ ჩვენი კრიტიკა ამ მთავრობას სხვა მხრიდან უნდა უდგებოდეს. მაგრამ ემიგრაციის ეს ნაწილი სწორედ ასე არ უდგება საკითხს. ის ამბობს, რომ მთავრობა არ ვარგა სწორედ იმიტომ, რომ ის არის სოციალისტური. თქვენ უნდა დაგვეთანხმოდ, რომ ეს არ არის წმინდა კრიტიკა მთავრობისა და მისი ბოლიტიკის. მთავრობა შეიძლება სოციალისტური არ იყოს და მაინც არ ვარგოდეს. საბერძნეთში მთავრობის წევრები და მთავრობის და მათში არც ერთი არ იყო სოციალისტი. დასასრულ, ჩვენ ეცხოვრობთ სახელმწიფოში სადაც მთავრობა სოციალისტური არ არის იცვლება. რატომ? იმიტომ რომ ავკარგინაო ყველა მთავრობის ოფისებია. მაშასადამე მტკიცება იმისა, რომ ქართული მთავრობა კარგი იქნებოდა სოციალისტური რომ არ იყოს — არც ეს არის საღ მოსაზრებაზედ დამყარებული შეხედულება.

ჩვენ უნდა განვიხილოთ ეს მთავრობა არა იმ თვალსაზრისით, თუ რა სოციალურ თეორიებს იზიარებენ მისი ცალკე წევრები, ან მთელი შემადგენლობა, არამედ იმ თვალსაზრისით, თუ რა ვალდებულება აქვს ამ მთავრობას და როგორ ასრულებს იგი მას. ამ მთავრობას, დამუშავებულმა კრებამ, ესე იგი ქართველმა ხალხმა, დაავალა იმპროვიზაციით დამოუკიდებლობის მოსაპოვებლად. უღალატა მან ამ და-

ვალდებულება? არა, მთავრობა დღემდე მტკიცედ სდგას დამოუკიდებლობის ნიადაგზედ და იცავს მას. მაგრამ რადგანაც ამ ვალდებულობის შესრულებაში მას ესაჭიროება პოლიტიკური დახმარება ერთს ყველა ნაწილისა, რადგანაც ამას გარდა საქართველოს კონტროლიც, თუ გნებავთ სწორედ იმ დღესაც სავალდებულო მთავრობაა. ისტორიული მთავრობა, ჩვენი პარტია მიიღის ამ მთავრობისთან და დახმარებას უწყვეტ ამ მუშაობაში.

აი, აქედან წარმოსდგება ჩვენი კავშირი და მონაწილეობა მთავრობის ამ მუშაობაში.

იმ რეალიტეტიდან, რომელიც აქ ისმოდა ჩვენი მოხსენებების დროს, მე მინდა ვისარგებლო ერთი რეპლიკით, არა იმიტომ, რომ ჩვენ მოხსენებაში პოლემიკური იერი შევიტანათ, არამედ იმიტომ, რომ ის მიაღვიდეს ერთი საკითხის თქვენს წინაშე დიდებს. დეკანოზის მოხსენების დროს, როდესაც გვავაზავა მთლიან ფორმულად ამბობდა სიტყვას, წინა რიგებიდან ერთმა დაუთხარა: მთლიანი ფორმულა და არა მათთან სამსახურში შესვლა.

მე გეონია ეს სიტყვები უცებელად არ იყო ნათქვამი და იგი საესებით გამოხატავს ემიგრაციის ამ ნაწილის შეხედულებას ჩვენს მონაწილეობაზედ როგორც საერთო ფორმულაში, ისე მთავრობის მუშაობაში. ეს ნაწილი ემიგრაციისა ფიქრობს, რომ ამ ფორმულაში ჩვენ საკუთარი პოლიტიკა არა გვაქვს და სოციალისტების საქმეს ვაკეთებთ. ზნ უფრო მდამბურავი რომ ესთქვათ, ჩვენ მათ სამსახურში ვართ. თქმა იმისა, რომ ჩვენ, ეროვნულ-დემოკრატიები, მენშევიკურ მთავრობის სამსახურში ვართ, ვაკეთებთ მენშევიკების საქმეს და არა ქართულს — არ არის სერიოზული შეხედულება. ამის თქმა შეიძლება კამათის დროს, მაგრამ მას ვერ შეიტანთ იმ წლების ისტორიაში, რომელშიაც ჩვენ ეცხოვრობთ და რომელიც უნდა დაიწეროს.

უფრო საყურადღებოა ჩვენთვის და თვით ფაქტის დასაფასებლად, თუ როგორ უტყურობთ თვით სოცია-

მ-7 გეგმადიან

ლისტები ჩვენს მათთან თანამშრომლობას.

ჩვენს მათთან თანამშრომლობის დაწყებას წინ უსწრებდა ხანგრძლივი მოლაპარაკება, რომლის დროს გამოიჩინა, რომ ყველა სოციალისტს არ სურდა ჩვენთან თანამშრომლობა. ამ ჯგუფის მეთაური იყო ისეთი გავლენიანი პირი, როგორც ი.წერეთელი. ეს მეტად სამახსოვრო ამბავია და თქვენ ამას ანგარიშს გაუწევთ. რატომ გერჯ იმით, რომ ჩვენს ყოფნას, როგორც ქართული პოლიტიკურ პარტიათა დელეგაციის წევრი მთავრობაში, შეაქვს არა სოციალისტური ხასი და ვახვეთ იმ ტაქტიკას, რისთვისაც ლაპარაკობს ყოველდღიან თანხის წიგნად. ქრეთელის მიმართულება ქართულ დემოკრატიაში დღესაც არსებობს. როგორც გვხვდათ, დაუფრთ ჩვენ იმ ულტრა-კომუნალისტებს, რომლებიც ჩვენს კლასს მოიხრევენ ამ საერთო დანაშაულის და წინააღმდეგობაში დასწრებით. ეს ხომ წერეთლის გამარჯვება იქნება! ეს ხომ იმას ნიშნავს, რომ მთავრობაში, მთელი საბჭოთაო პარტიის, მთელი პოლიტიკა მართლ სოციალისტების ჩაუვლით ხელში მერე რა ვაკეთებთ ჩვენს კლასს? ჩვენ ინტერესულად ნაცონალიზმზე? პოლიტიკური პარტია, გროვნიკალიზაცია, მომქმედო პარტია ამას ვერ იზამს. პირიქით, ჩვენი ადგილი სწორედ იქ არის. ჩვენ უნდა ვიყოთ პარტიათა დელეგაციის წევრი და მთავრობაშიც, რადგანაც მართლად ერთი ყოფნაც მოასწავებს იმას, რომ დარღვეულია აქამდე არსებული სოციალისტური გრძელგროვნიკა ამ მთავრობისა. იტყვიან რომ მთავრობაში ჩვენ უმცირესობას წარმოვადგენთ და ჩვენი ასეთი იქ ყოფნა უშედეგოა. ჩვენ რომ იქ უმცირესობა ვართ ეს მართალია, მაგრამ ჩვენი ყოფნა რომ უშედეგოა — ეს მართალი არ არის. მე უნდა გავიმეორო ის, რაც უკვე ვსთქვი შარშანდელ მოსკოვში: ჩვენი იქ ყოფნა ჰგავს იმას, რომ შეიქმნა მარილის კენჭი ჩაგდო. შეიქმნა მარილი დაღეს, მაგრამ ყალიბი დამალა.

და ამის ფაქტიც თვალწინა გაქვს.

ის, არავინ ხრწნის ქართულ სოციალ-დემოკრატის, როგორც ის მთავრობა, რომელიც სწორედ მის წიაღიდან არის გამოსული. ეს არ არის პარა: იქსი და ეს მოვლენა კარგად უნდა შევისწავლოთ.

ქართული სოციალ-დემოკრატია აღმოცენდა მარქსისტულ დოგმაზე და ეროვნულ ნილიზმზე, ეს ეხლა არის რომ ევროპაში თქვენ შეგვდებით სოციალისტ მინისტრებს, ზოგან მთელ სოციალისტურ მთავრობას და ერთ უდიდეს ტერიტორიაზე სოციალისტურ სახელმწიფოსაც, მაგრამ ასე არა ჰქონდათ წარმოდგენილი საქმე თვით სოციალის-

ტებს. მათი კონცეპცია სადა იყო. ევროპას უნდა მოვლენოდა მთლიანი სოციალური რევოლუცია, დაეშო კაპიტალიზმი და მხოლოდ მერე დღეს ჩავბარებინათ ხელისუფლება. ეს არ მოხდა და დაიწყო ცალკე, ნაწილობრივი განხორციელება სოციალისმისა. ამიტომ არის ბელგიაში თქვენ ხელდავთ ცალკე სოციალისტ მინისტრს, ინგლისში მთელ სოციალისტურ მთავრობას, რუსეთში თვით

მომავლად. მაგრამ როგორ, როცა ეს მომავლადი ეროვნულ ტანისამოსშია დღეს გამოწყობილი და ხელში ჩვენი დამოუკიდებლობის აქტი უჭირავს! ჩვენ იქა ვდგავართ, რომ როცა ამ მომავლადს სული ამოხდება, აყვართ ეს ატრბუტები საქართველოს სახელმწიფოს და კუბოში არ ჩავატანოთ მას.

მოკლედ, ჩვენ მისი შემგვიდრენი ვართ.

შორღანის მთავრობა

სოციალიზმს. ამიტომ არის, რომ ისინი დაიბნენ. მათი თეორია ჩამოყალიბებული და უქმნიყო იყო. მაგრამ პრაქტიკა კატასტროფული გამოდგა. გამოაშკარავდა სოციალიზმის სრული სიკოტრე და უშუალებლობა. ამიტომ არის რომ მერე ინტერნაციონალს მესამე ინტერნაციონალი არ უყვარს. არ უყვარს იმით, რომ მესამე ინტერნაციონალმა სოციალიზმის სრული შეუძლებლობა გამოამჟღავნა. ამან გამოიწვია საერთო რევოლუცია სოციალისტურ წრეებში და გადაგვარება კომუნიზმისა. თუ ასეა ყველგან, უარესი დავებართ ქართულ სოციალიზმს. ქართული სოციალიზმი უფრო იოლი იყო. არც ქართველი ერი, არც ქართული სახელმწიფო! პრაქტიკაშია და ინტერნაციონალიზმი! აი, მისი მრწამსი. მაგრამ ისტორიაში სწორედ ეს ქართული სახელმწიფო მოახვი თავზე და სწორედ ისინი გახდა მის მთავრობად. ეს სულ სხვა ატმოსფერაა, სხვა ამოცანები, რომელსაც უშინარსო სოციალიზმთან არაფერი საერთო არა აქვს. და ამიტომ, როცა ამ ქართული მთავრობის წევრნი, იგივე ქართული სოციალ-დემოკრატიული ბიუროს წევრები ამ ბიუროში და პარტიაში მიდიან, მათ იმდენი უცხო იდეები მოაქვთ თან, იმდენი არა სოციალისტური კითხვები და ამოცანები, რომ ეს პარტია ჰრავუნება და აშკარა გადაგვარებისაკენ მიექანება. აი, რატომ ვამბობთ, რომ თვით ეს მთავრობა-ხრწნის თავის პარტიას და რატომ არის რომ წერეთელი ყვირის და ჩვენთან არავითარი შეთანხმება არ უნდა.

როგორ გვხვებთ ახლა ზურგი ვაქციით ამ პროცესს თუ, პირიქით, ჩვენის იქ ყოფნით უფრო შეუწყობთ ხელი მის დამთავრებას? საქართველოში მოხდა ერთი ნონსენსი. ისტორიულს და პოლიტიკურს აუცილებლობით იქ უნდა შექმნილიყო ხალხური და ეროვნული პარტია. ამის ნაცვლად იქ შეიქმნა და, შეიქმნა სხვა პარტიებზე და რე, სოციალისტური და ევრონულად ნილიზისტური პარტია. მან კარგად დიდხანს იარსება და ეხლა კვდება. ჩვენ გვეუბნებიან ჩამოვშორდეთ ამ

აი, ბატონებო, მთლიანი ფრენტის ჩვენი წილი შინაარსი. ეს აზრი შეიძლება დღესაც ისევე გაუგებარი დარჩეს ბევრისთვის, როგორც აქამდე, მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რომ თითოეულ აზრი არ არის მართალი.

მიუხედავად ამისა, ჩვენ უფლებამ გვაქვს და ეს ჩვენი მოვალეობაც არის, სრულიად ცალკე და განკერძოებით ზემო თქმულისა დავსვათ კითხვა: როდემდის?

ეს იგი, როდემდის უნდა გავრძელდეს ჩვენი მათთან კავშირი, ანდა როდემდის შეიძლება გავრძელდეს? თქვენ ყოველთვის უნდა გახსოვდეთ, რომ მუდამ არის განსხვავება ძირითად საკითხებსა და მიმდინარე საკითხებს შორის. ძირითად საკითხების მიხედვით, ჩვენი სოციალიზმთან კავშირი შეუძლებელია, მაგრამ მიმდინარე კითხვების მიხედვით და განსაკუთრებით ისეთი საკითხის მიხედვით, როგორიც არის ეროვნული დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლა, ჩვენი კავშირი შესაძლებელია და ამაზე, შესაძლებელია, რამდენსავე ხანს გასტანოს. ეს კავშირი დამოკიდებულია იმ პოლიტიკურ ვითარებაზე, რომელიც მოსალოდნელია ან თითოეულ საქართველოში, ან მის გარეშე.

საერთაშორისო მდგომარეობა ისეთია, რომ რუსეთის საკითხი გრძელდება და ჩაითვლება. ყველა ერთნაირად ელის, რომ ბოლოში უნდა ახლო მომავალში დაეწიოს და მაშინ ქართული საკითხი ისევ დგას დღის წესრიგში. თუ ეს მართლაც ძალე მოხდა, დაახლოებით ორ-სამ წელიწადში, ქართულ ეროვნულ მთავრობას კიდევ შეუძლიან შეინარჩუნოს თავის ცხოველ-მყოფელობა და ის ითამაშებს თავის როლს. ასეთ შემთხვევაში ჩვენ კავშირს მასთან პოლიტიკური აზრი აქვს. მაგრამ შეიძლება ეს არ მოხდეს და ბოლომდე უნდა რევიზიის სტაბილიზაცია მოხდეს. მაშინ ქართული ეროვნული მთავრობა თანდათან დაკარგავს თავის ცხოველ-მყოფელობას და ყოველი კომუნი-სტური წარმომადგენელი მის გარშემო, ბუნებრივად მოიშლება და მათ

შორის ეს ფრენტები ამ მთავრობასთან. მაგრამ სწორედ დღეს არ შეიძლება ამან უნდა ლაპარაკი, რადგანაც ასეთი დასკვნა ნადრეგია. ეს არის ფაქტორი, ასე ვსთქვათ, გარეშე და სრულიად დამოკიდებული საერთაშორისო განწყობილებებისა.

ან არა და, თვით საქართველოში უნდა მოხდეს ცვლილება, შეიქმნას ისეთი ვითარება, რომელიც დაუკარგავს ყორღანის

მთავრობას მის ეხლანდელ მნიშვნელობას.

რა ვითარებაა ეს ვითარება? მე მინდა ამისი განმარტება ერთი ისტორიულს შედარებით დავიწყო.

1724 წელს ქართლი ოსმალეთს დაიპყრეს და ვახტანგ მეექვსე რუსეთს წავიდა რათა რუსეთის შემწეობით აღედგინა თავისი უფლებები ქართლის ტახტზე.

ეს ამბავი ორასი წლის წინედ მოხდა მაგრამ ჩვენ დღევანდელ მას გასათვარი მსგავსება აქვს. ვახტანგის ემიგრაცია ჩვენ ემიგრაცი-ისებურ ნაკლებად არ იყო, მის ამალას 1200 კაცი შეადგენდა. მათაც ჰქონდათ სტამბა. მოსკოვში გადასახლდა თითქმის მთელი ქართული მწერლობა. მათაც ჰქონდათ ბეჭდვითი სახლში დაბრუნებას და ქართლის განთავისუფლებას უცხო ძალებისაგან. მაგრამ ვახტანგი ქართლში აღარ დაბრუნებულა. იქვე დარჩა სამუდამოდ ქართული ემიგრაცია. და ერთი მთავარი მიზეზი ამისა იყო ის, რომ თვით საქართველოში შეიქმნა ისეთი ვითარება, რამაც შეუძლოდ გახდა ვახტანგის შვილების ქართლში დაბრუნება. ეს ვითარება მდგომარეობდა იმაში რომ იქ, საქართველოში, ქართლი თვით ადგილობრივმა ძალამ ჩაიგდო ხელში კახეთის ბაგრატიონების სახით და ნადირ-შაჰის დახმარებით. ეს არ იყო უბრალო მოვლენა, უბრალო მისაკუთრება ქართლის ტახტისა, კახეთის ბატონებისგან თეიმურაზ მეორემ და ირაკლიმ მოხერხებულის პოლიტიკით კახეთში შეინარჩუნეს და ქართლიც ხელში იგდეს.

შექმნეს გაერთიანებული სამეფო, რომელიც ცალკე კახეთზედაც ძლიერი იყო და ცალკე ქართლზედაც. და ამ სამეფო ორივედაც თქვენსმეტი წელი იარსება. აი, თუ მოსალოდნელია ასეთი რამ ეხლაც, თვით საქართველოში, თუ არის იქ ისეთი ძალა, რომელიც თითოეულ შექმნის დამოუკიდებელ საქართველოს, ყორღანის მთავრობა მაშინ თავისით დაჰკარგავს

მნიშვნელობას და ქართველი ხალხი თითონ გამოეცემა ყორღანის.

მერე მოსკოვში ჩვენი ასეთი ვითარება იქა.

რა ძალები მოქმედობენ დღეს საქართველოში?

მთავარი ძალა უცხო ძალაა. ეს არის ძალა ბოლშევიკური, ოკუპაციური და რუსული. ასეთი იმედების ამ ძალაზე დაყრდნობა შეუძლებელია. მაშასადამე ჩვენ უნდა მოვძებნოთ სხვა ძალა, ძალა ადგილობრივი და ქართული. ასეთ ადგილობრივ და ქართულ ძალას ქართველი ბოლშევიკები შეადგენენ. ავიღოთ მისი საუკეთესო ნაწილი, ეგარეთ წოდებული „უკონისტური ფრთა“, ჩვენ ვიცით მიმდინარე წლების ვითარებიდან, რომ ეს ფრთა რაღაცაზედ უწყობრდება რუსეთსაც და რუსოფილურ ქართველ ბოლშევიკებსაც. ამ ბუნსუნის გამო ბევრმა თავისი მაღალი პოსტი დაჰკარგა და ზოგი განდევნილიც იქმნა საქართველოდან. თითქოს იყო ნიშნები, რომ შექმნილიყო ქართველ კომუნისტთა ოპოზიცია. მაგრამ ეს იმედი არ გამართლდა და ქართული ოპოზიციური ბოლშევიზმი ტრეკის ოპოზიციამ ათქვიფა. შეუძლიან ამ ძალას შეჰქმნას ახალი ვითარება საქართველოში? ესე იგი შეუძლიან თუ უკონისტების დაუწყებო ბრძოლა ჯერ თავის მარჯვენა ფრთას — ქართველ ბოლშევიკებს, მერე მოსკოვს და საქართველოს დამოუკიდებლობა მოუპოვონ. არავითარი საბუთი არ არსებობს, რომ უკონისტები თეიმურაზ მეორის და ირაკლის როლს ითამაშებენ.

უფრო არავითარი საბუთი არ არსებობს, რომ ამას იზამს თვით მარჯვენა ფრთა ქართული ბოლშევიზმისა — ე.ი. ელავა-ორახელაშვილის ჯგუფი. ამ ხალხს არავითარი წარმოდგენა არა აქვთ ეროვნულ დამოუკიდებლობაზე და უკონისტებზედ უფრო უმჯობესი არიან — ესენი მოსკოვის უბრალო აგენტები არიან.

და რაკი ეს ასეა, რაკი ახლო მომავალში არავითარი იმედი არ არის, რომ საქართველოში ახალი ვითარება შეიქმნება, რომელიც გააბათილებდა ქართულ ეროვნულ მთავრობის მნიშვნელობას დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლაში — ჯერჯერობით ჩვენ პოზიცია უცულოდ და მყარად რჩება. ეს არის პოზიცია ოცდა ერთი წლის, როცა საქართველო და მისი მთავრობა თმით დახვდა შემოსეულ რუსეთს. ეს არის პო-პოზიცია ოცდა ოთხი წლის, როცა საქართველომ აჯანყდა რუსული ოკუპაციის წინააღმდეგ. ეს არის დღევანდელი ჩვენი პოზიცია, როცა მთლიანი ფრენტით და ქართულ ეროვნულ მთავრობასთან ერთად, ჩვენ ისევ ვიბრძვით დამოუკიდებლობის აღსადგენად.

ფილოსოფია

გლადიშერ სოლოვიოვი

პიროვნება და საზოგადოება

არცთუ შორეული წარსულიდან გვახსოვს, რომ კაცობრიობის ისტორია კლასთა ბრძოლის ისტორიაა. რომ პიროვნება მხოლოდ აჩაგრეს ან ანელებს ისტორიულ პროცესებს. სულ სხვა პოზიციაზე იდგა ცნობილი რუსი ფილოსოფოსი, კიევი, ახალიციისტი ვლადიმერ სოლოვიოვი (1853-1900), რომლის უკიდურესი გაცნობაც, ვფიქრობთ, კიდევ ერთხელ დაგვაფიქრებს ჩვენი კლასიკური მოღვაწეების როლსა და ფუნქციებზე.

პიროვნულ-საზოგადოებრივი ცხოვრების ვითარება ისტორიულად სამ ძირითად ეტაპს გაივლის: გვაროვნულს, ნაციონალურს და სახელმწიფოებრივს და უნივერსალურს. მათანავე ყოველი ახალი საფეხური კი არ გარეშებს წინას, არამედ მხოლოდ სახეს ეცვლის მას. მაგალითად, გვაროვნული ცვლად სახელმწიფოებრივი წესრიგის დასაყრდენს ადამიანთა ნათესაური კავშირი არ კარგავს თავის მნიშვნელობას,

არამედ იზღუდება ინდივიდუალური ან ოჯახური ურთიერთობებით, რომელსაც უკვე აღარ აქვს არც შინაგანი ორისდიქცია და არც სიხსნის ალბის ნება. საზოგადოების დაბალი ფორმებიდან მაღალი ფორმებისაკენ განვითარების საწყისად გვევლინება პიროვნება, რამეთუ მას ახასიათებს განუსაზღვრელი ღრმადი მეტისა და უკეთესობისკენ. პიროვნება ისტორიულ პროცესში არის მოძრაობის დასაწყისი მაშინ, როდესაც

მოცემული საზოგადოებრივი გარემო წარმოადგენს კონსერვატიულ (სტატიკურ) ნაწილს კაცობრიობის ცხოვრების. როგორც კი პიროვნება მოცემულ კონსერვატიულ საზოგადოებრივ მდგომარეობას თავისი დადებითი მისწრაფების გარეშე შეშლად ეგვლად შეიცნობს, მაშინვე ნებაა იმ უმაღლესი საზოგადოებრივი ცნობიერების მატარებელი, რომელიც ადრე თუ გვიან მოსმობს აღნიშნულ წინააღმდეგობებს და თავად განხორციელებს ცხოვრების მისთვის მისაღებ ახალ ფორმებში. რა თქმა უნდა, პიროვნებისა და საზოგადოების ნებისმიერ დაპირისპირებას არა აქვს ამგვარი მნიშვნელობა. არის პრინციპული განსხვავება საზოგადოებრივი წესრიგის წინააღმდეგ ამხედრებული ბოროტი განზრახვის მქონე დამნაშავესა და ისეთ ისტორიულ გმირს შორის, როგორიცაა პეტრე დიდი, რომელიც დედამიწაზე ძველი წესრიგის ნაცვლად ქმნის ახალს. აღსანიშნავია ისიც, რომ ზოგჯერ პიროვნების ძალის ამგვარ რადიკალურად განსხვავებულ, უკიდურეს გამოვლინებებს შორის გვხვდება შეხების წერტილები, საზოგადოება კერ ამჩნევს ძირეულ განსხვავებებს, გაჟვავება ბოროტმოქმედს ან რევრესიულ პიროვნებას და შედეგად ვლინდება ისტორიის ტრაგიკული სიტუაციები.

გვაროვნული ცხოვრების ეტაპზე ცალკეული პიროვნების ღირსება და უფლებები თავისთავად განპირობებულია მისი ამ გვარისადმი კუთვნილებით. ის პირობები, რომლებიც პიროვნებას აწინააღმდეგ, რომ გვაროვნული

ურთიერთობები მათ შინაგან მდგომარეობასთან შეუთავსებელია, იქცევიან ზევგარეოვნულ ცნობიერების მატარებლებად და მისწრაფებიან ახალი საზოგადოებრივი ურთიერთობების დამყარებისაკენ: ამგვარი პიროვნებები კრებენ თავისუფალ სამშობლს, აარსებენ ქალაქებსა და სახელმწიფოებს.

სახელმწიფოებრივი წესრიგის ფარგლებში ადამიანის ცხოვრება იყოფა კერძო ანუ ოჯახურ და საზოგადოებრივ ანუ საჯარო ნაწილებად. ხოლო პიროვნებას ეძლევა მეტი თავისუფლება პირველ და უფრო ფართო გასაქანი მეორე სფეროში. მოუხედავად ამისა, სახელმწიფო, რომელიც ნაციონალურ-პოლიტიკურ კავშირს წარმოადგენს, არ შეიძლება იყოს პიროვნებისათვის დამამკყოფილებელი პიროვნების სრულყოფილად გამოხატულება შეიძლება მოხდეს მხოლოდ შეუზღუდავ უნივერსალურ საზოგადოებაში.

პიროვნების უნივერსალური თვითშეგნების განხილვისათვის ზევგარეოვნული ორგანიზაციების შექმნის ტენდენცია წარმოჩნდა. თუმცა ამგვარი მცდელობები ჯერ კიდევ შორსაა პიროვნებისა და საზოგადოების ურთიერთობების იმ იდეალური მდგომარეობისაგან, რომელიც გულისხმობს თითოეულის ყველაზე და ყველაზე თითოეულად შინაგან და გარეგან სიდიდობას. ამგვარი იდეალის განხორციელება შეიძლება დაიბნეოს მხოლოდ დასასრულს ისტორიისა, რომელიც სხვა არაფერია, თუ არა პიროვნებისა და საზოგადოების ურთიერთობა.

თუ ჩვენ ვინაა ადამიანურად ვიცნობროთ, ჩვენი საჭიროებაა გვეჩვენოს, აუკიდებლად უნდა განთავსდეს უკეთ აშმაციების, ყავარზე კუდის გადებისა და ნატიფი წინით ჩვენი შესაძლებლობა, ჩვენი სიკეთე და ნატურალური რესურსები, მოვუაროს თან კაცებას, ჩვენს ხალხს, ჩვენს კულტურას და ჩვენს უაღრეს შეგუქნით, გარეთაც გაიტანოთ. აქვე უნდა დავიკარგავს.

ფიქსირებული «ფიქსირებული»

არის აღმართში კიდევ ერთი კომპლექსი, რა-
ბევრ ქართულს ძველ-რბოლში ჰქვს გაჟღადარი. მწე-
რლებსა და ფსიქოლოგებს არაერთხელ აღუნიშ-
ნავთ, რომ ღარიბი, ჩაუცმეღ-დუხურავი, ხელმო-
კლე შშობილები შვილებს არ ფუყვართ. თუ ნ. მიწი-
შვილის წერილის მიხედვით ვისწვდებოა, ამ კომპ-
ლექსით იგიცაა დაავადებული. ნ. მიწიშვილი ხეცებს
საყვედურობს, ვერ დაინახეთ საქართველო, ვერ
იპოვეთ მისი ღმერთი, მისი მესიანური მოწყდებოა
მარგამ ვერც ამ იპოვა, ვერ ჩაწვდა ქართველ
ხალხს სულს, ქართველი ხალხის ისტორიას. რა
ჩაწვდომოდა, არ იტყვად: „ნოთუ საბოლოოდ დ-
სამუღალოდ მოკლებულია საქართველო იმ „ნაღდი
ხეცებს“, რომლებს წინ მიუდგას ყოველ ხალხს ახალ
სიტყვისა და შეფიქრებისაკენ. ორი თასი წით-
ლ-გაწაღლობაში შევირჯნდა და ამას და შეიკრებოდა თუკი

თუ ჩვენ ვინაა ადამიანურად ვიცნობროთ, ჩვენი საჭიროებაა გვეჩვენოს, აუკიდებლად უნდა განთავსდეს უკეთ აშმაციების, ყავარზე კუდის გადებისა და სხვა სხვა წიგნით ჩვენი შესაძლებლობანი, ჩვენი სიყვარული და ნატურალური რესურსები, მოგვარდის უნდა გვეჩვენოს, ჩვენს ხალხს, ჩვენს კულტურას და ჩვენს უაღრესად შეგუწმნით, გარეთაც გავიცნოთ. და ჩვენს დავაგვარავს.

განმაზოგადებული სახე ქართულ ტაძრებში ამ თემაზე შესრულებული კომპოზიციებისა

ნათლისღების სცენა ასახავს იოანე ნათლისმცემლის მიერ იესოს მონათლვას. ამის შესახებ მოგვითხრობს ოთხივე სახარება (მ. 3,1-17; მარკ. 1,7-11; ლ. 3,1-23; ი. 1,29-34). მაგრამ კომპოზიციის საფუძველი მათეს დოკუმენტის სახარებებში უნდა იქონიოს. ცენტრში იოანე (მარცხნივ) იორდანეში ნათლავს იესოს. თევზები მოგვანიშნებს წყალზე. ქვემოთ პატარა ბიჭი კოკით ხელში მდინარის ადგილობრივი სახეა. მარჯვნივ დგანან ანგელოზები, რომელთაც ხელთ ტილის უბერიათ და იესოს მიელოდებიან. მარცხნივ გამოასახლდა ხე და მის ძირში ცული, რაც განასახიერებს სიტყვებს: „რომელთაც იოანე ნათლისმცემელმა მიმართა: მისკენ მოსანათლად მომავალ ფარისევლებო და ხადუკელებო: „ვიწოდებ აწ უკვე ცული ხეების ფესვთა და ეხოვები ხე, რომელიც არ გამოიღებს კეთილ ნაყოფს, მოიჭრება და ცეცხლს მიეცემა“ (მ. 3,10; ლ. 3,9). ზემოთ ჩანს ცის სეგმენტი, მაკურთხებელი მარტვილი, სინათლის სხივი და მტრედი აკგამოსახულია შემდეგ ებიზოდო: „და როცა მოინათლა იესო, მაშინვე ამოვიდა წყლიდან, და ამა, გაეხსნენ მას ცანი და იხილა სული ღმრთისა, დაბლა რომ ეშვებოდა მტრედივით და გადმოდიოდა მასზე, და გაიხსნა წა ზეცით, რომელმაც თქვა: „ეს არის ძე ჩემი საყვარელი, რომელშიაც კეთილად გამოვჩნდი“ (მ. 3,16-17).

ნათლისღება არის ათორმეტ უდიდეს საეკლესიო დღესასწაულთაგან ერთ-ერთი და აღინიშნება 6 (19) იანვარს.

„შენ, მაცხოვარ, დღეს მოხვედ იორდანედ“

„დასაბამი სოფლისა არს წყალი, დასაბამი სახარებისა არს იორდანე“, ასე ამბობს წმ. კირილე იერუსალიმელი.

ქვეყნის შესაქმნემდე, „დასაბამად“, პირველად გამოჩნდება წყალი, წყლის მერე ნათელი. კიდევ წერს წმ. კირილე, რომ: „ანგელოზთა საყოფელ ცანი არიან, არამედ წყალთაგანვე არიან ცანი...“ მაგრამ რა იქნებოდა ეს სტიქია — წყალი ჯერ ნათლისა და, უპირველეს ყოვლისა, წმიდა სულის გარეშე, რომელიც „იქცეოდა ზედა წყალთა“?

ბერტულთანე წერდა წყალზე, რომ ის კურთხეულია თავისი წარმოშობით, დასაბამითვე, რომ წყალი იყო ერთადერთი სტიქია, რომელიც ქვეყნის გაჩენამდე ღვთის ყოვლად ძლიერ საფარველს იყო შეფარებული. რომ ის სული წმიდის დასაყვანებელი ადგილი იყო და ყველა სტიქიათა შორის ეს ამოირჩია ღმერთმა... ერთადერთი წყალი იყო ღვთის სულის საყდარი. სულიწმიდა დაადგრა წყალს და განწმიდა...

ის, რაც მოხდა შესაქმნემდე, „დასაბამად“, განმეორდა იორდანეზე და ესეც დასაბამი იყო, დასაბამი ახალი შესაქმნისა.

ძველ ეკლესიაში ნათლისღება და შობა ქრისტესი ერთ დღეს აღინიშნებოდა. ეს იმას ნიშნავს, რომ ნათლისღებაში მეორედ შობას ხედავდნენ, რაც შემორჩა კიდევ ნათლისღების საგალობლებს: „ოლე წყალთა ბუნებრივი მეორედ მშობებლად კაცთა იქმნების“. თუ ქრისტეს შობა, როცა ღმერთი ადამის ცოდვით დაძველებულ სამოსელში განხორციელდა, ცის მოდრეკა იყო, როგორც იოანე დამასკელი გამოთქვამს, ნათლისღება კიდევ ერთი საუესურით ჩამოსვლაა — იორდანის პირას უპირატესი უდარესს დამოწმობდა „ყოველი სამართლის“ აღსასრულებლად, რომელი განკაცებული მონისაგან ნათლად იღებდა“, იესო ნებაყოფლობით ჩადგა ცოდვითა შორის, როგორც ერთი ცოდვათაგანი. მაგრამ ნათლისმცემელმა „ცხრის“ მეტი იხილა მასში, ვიდრე ჩვეულებრივად თვალს შეეძლო დაენახა. „აჰა, ტარგი ღვთისა“, ამოიწყო მან მის წინაშე თანამოცილებში

ესიას უფლის რჩეული და ენებულის და, ვინც ეს მოისმინა, მისთვისაც ცხადი შეიქნა იესოს ვინაობა.

როცა იოანე იერუსალიმს და მთელს იუდას უხმობდა, მოდიოთ, „მე უკვე ნათელ-გვქმნე თქვენ წყლითა სინანულად“ (მ. 3, 11), მათთვის ეს იმედის მომცემი სიხლემ იქმნებოდა. მაგრამ „ნათელ-გვქმნე“ სრულიად არ გამოხატავს იმას, რასაც ის ამბობდა თავის ენაზე. ებრაულად ის იტყუოდა: „წყალში ჩაგვალეთ“ და ასევე გადაიღო ბერძნულმა: „მე ჩავალეთ თქვენ წყალში სინანულად“. ძველი აღთქმიდან მომდინარე იუდაისტურ კულტში განბანა იყო საშუალება მხოლოდ რიტუალური განწმენდისა და არ მოითხოვდა ადამიანისგან შინაგან სინამდის. ახლა იოანე მოუწოდებს მათ სინანულისკენ, ცოდვათა აღიარებისკენ, რის გარეშეც ფუჭია წყალში ჩაღრმავება. სხეულის მტვერი ჩამოირეცება, ცოდვა ცოდვადვე დარჩება. იოანესეული თაფლვით კი ძველ კაცი კვდებოდა, ახალი იბადებოდა. იმ რელიგიურ თემში, საიდანაც იოანეს გამოცვლას ეზარაუდებენ, წესდებით მოეთხოვებოდა ყოველ მის წევრს ყოველწლიური განბანა ცოდვათა აღიარებით. მაგრამ ეს ხდებოდა ჩაკეტილ საზოგადოებაში. იოანემ კი გამოაცხადა იგი ყველას გასაგონად, როცა მოუწოდა იერუსალიმს და მთელს იუდას, მონათლნი იორდანეში ჩაღრმავებულიყვნენ ძველი კაცის მოსაკლავად საკუთარ თავში.

მაგრამ თუ საჭიროებდა წყლით ნათლისღებას განკაცებული, რომელსაც თუმცა ცოდვით დაცემული ადამის სორციემოსა, მაგრამ ცოდვა არ იყო მასში? არა, მაგრამ ქრისტე წყლის განსანმდებლად ჩავიდა იორდანეში. „დღეს განსწმინდა ბუნებაი წყალთა“, ამბობს საგალობელი. მაგრამ წყალი ხომ განწმენდილი იყო „დასაბამად“ სულიწმიდისგან? იყო, ოღონდ ის „დაეცა“ ცოდვით დაცემულ ადამთან ერთად. ადამმა თავისი დაცემით მთელი ქმნილება ჩაითრია წყალთან ერთად, და მოექცა იგი ამ ზოფლის მთავრის ხელში. ხომ „ყოველი სოფელი ბოროტსა ზედა დგას?“ მას ჟამს,

„დასაბამად“, სული ღვთისა, რომელიც „იქცეოდა ზედა წყალთა“, განწმენდა წყალს, ახლა ძე-ღმერთი, განაახლებს წყალთა განწმენდას თავისი სხეულის შთაფლვით იორდანეში, რათა კვლავ თქვას ერთხელ კიდევ: „კეთილი!.. და აჰა, კეთილ ფრიად“, და მიმდამლოს მას ძალა სოფლის ცოდვათა აღსასრულად. თუმცა ის ხომ იგივე ღმერთია, რომელიც მას ჟამს „იქცეოდა ზედა წყალთა“, როგორც საგალობელი გვიმხვს, როგორც საიდუმლოს: „რომელი პირველ საუკუნეთა მამისა წყალთა ზედა იქცეოდა...“ ეს იგივე ღმერთია, მაგრამ ახლა იორდანეში ჩაძირული კაცის თვალთ შეპყრუებს თავის ქმნილებას თავისზემოდ — გახსნილ ცასა და მტრედს, სულიწმიდის ნიშანს: „... სოლო სული წმიდაი იქცეოდა შენ ზედა ტრედის სახედ...“ იესო იორდანეში ჩავიდა, — და ეს იყო დასაბამი მისი ჩასვლისა ჯოჯოხეთში სიკვდილის დასათრგუნად — რათა „დამალული წყალთა შინა თავი იგი ბოროტად წარმწყმედელისა მის გველისა შეეშუსრა“, და გაცხადებულიყო ის იმედიაწი წინასწარმეტყველება, რომ დედ-დაცაცის თესლი ადამის მაცთუნებლის ნაშენს თავს გაუჭყტყავდა.

ეს დღე ნათლისღებას ეძღვნება, მაგრამ მისი შინაარსი ეპიფანიაა, განცხადება. თუ ქრისტეს შობა მთელი ძველი აღთქმის წინასწარმეტყველებათა აღსრულებაა, თუ ეს დღე არის გარდატეხა ღვთიურ აღმშენებლობაში ადამიანთა გამოყვადის გზაზე, ეპიფანიით გამოჩნდა უცნობი სიღრმე ღვთიურ ცხოვრებაში — გამოიკვეთა ისეთი რეალობა, რომელიც მხოლოდ ბუნდოვნად თუ განიცდებოდა ძველი აღთქმის ღვთისმეტყველურ ცნობიერებაში. ეს ხილვა ნილად ზედა იოანეს — უკანასკნელ წინასწარმეტყველს ძველი აღთქმისა. ის, რაც მოხდა სულით გადმოიცა „დაბადების“ პირველ მუხლებში, მხოლოდ ანარეკლი თუ იყო იმისა, რაც იორდანეზე გამოჩნდა ცხადად — სიღვთის და სმენით. როცა სამყარო იქმნებოდა, ღვთაებრივი სამების ძალით იქმნებოდა — ღმერთმა, სიტყვა („და თქვა ღმერთმა“) და სულმა, რომელიც „იქცეოდა ზედა წყალთა“, შექმნა სამყარო, და ეს სამივე წევრი ღვთაებისა, მოხეს

ხილვაში ბუნდოვნად-ნაგრძნობი, განცხადდა იორდანის ნათლისღებისა და იოანემ ხორციელი თვალით იხილა და ხორციელი ყურით ისმინა „საიდუმლო, დაუარული უხილავთაგან ზეცისა ძალთა“ და ეს საიდუმლო იყო: „სამგვამოვნება ღმრთეებისა“, რომლის ერთი წევრი მის წინაშე იდგა განკაცებული. იოანემ დინახა მტრედი, რომელიც დაადგრა მას და მოისმინა ციდან მამის ხმა, ნათელღებულის ვინაობის მაუწყებელ-დამადასტურებელი: „ესე არს ძე ჩემი საყვარელი...“ იოანე პირველი იყო, რომელმაც ირწმუნა სამების ერთარსება და ძის თანასწორობა მამასთან და სულთან.

იორდანე ჩვენი ნათლისღების დასაბამი და მაგალითია. ქრისტეს ჩასვლამ იორდანეში დაუდო დასაბამი ყოველწლიურ წყალკურთხევასაც, რომელიც „დიდი აიაზმის“ სახელით სრულდება ნათლისღების დღეს ეკლესიებში, და ყოველ მდინარეზე, ხეზე, ღელეზე — მთაში თუ ბარად, ყველგან, სადაც კი მოედინება ცოცხალი წყალი და სწედება ეკლესიის ხმა... მდინარეში დგას წყლით საყვარელი. მდინარეზე სახელდახელო სილია გადებული — „იორდანე“ და მდინარეც იორდანეს სახეა ამ დროს. წირვა, რომ გამოვა მოდის მღვდელი, შედგება ამ იორდანეზე და ხალხის თვალწინ შთაფლავს ჯვარს წყალში ანუ ქრისტეს — ჯვარის სახით (სვენეთში ამას „განცხადების ჯვარს“ უწოდებენ) და განსწმენდს წყალს. შეკრებილი ერი უბრალო მაყურებელი არ არის — ის მონაწილეა გამოდის ხალხიდან ერთი და ეკლესიისათვის მსხვერპლის გადების საფასურად ამოიღებს წყლიდან ჯვარს თავისი ხელით. ხალხური მსოფლგანცდა წყალკურთხევის დღეს ზამთრის ბუნების გარდატეხას უკავშირებს: ყინვა გატყდა, იტყოდა მღვდელი, როცა ჯვარს წყალში ჩაყოფდა. ეს იმას ნიშნავს, რომ ქრისტეს ჯვარის ძალა ღრმად გამსჭვალავს ბუნებას, გარესამყაროს, გარდაცვლის მას... წყალკურთხევის წყლის უზრუნველბა სანინდარია მთელი სამყაროს მომავალი განახლებისა — ახალი ცა და ახალი მიწისა.

ზურაბ კიკნაძე

რუსთაველის თეატრი მეორედ მოუბრუნდა „ბერნარდა ალბას“. საქვეყნო თავისებურ მიძღვნილ ჩაიფიქრეს სალომე ყანჩელის ხსოვნისადმი. რეჟისორია გონა კაპანაძე — რუსთაველის თეატრის 80-იანი წლების მსახიობთა თაობის ერთ-ერთი წამყვანი არტისტი, რომელიც ახალ წარმატებულად ხორცშესხმულ ამპლუაში წარმოგვიდგა. მისი საქვეყნო რუსთაველის თეატრში შემთხვევით და ცარიელ ადგილზე არ დაბადებულა. იგი ხანგრძლივი ფიქრის შედეგი გახდა.

შეიძლება ითქვას, რომ 1993 წლის თეატრალურ სეზონში ეს საქვეყნო თავის კვალი დარტყმის, უპირველეს ყოვლისა, როგორც რეჟისორ გონა კაპანაძის მიერ წაკითხული ლორკას „ბერნარდა ალბას სახლის“ ორიგინალური ინტერპრეტაცია.

ძნელი წარმოსადგენია, რომელიმე საქვეყნო მივიდოთ სრულიად უკამათოდ მცირედენი პრეტენზიების გარეშე, მაგრამ დღევანდელი წერილი მსგავსი მოთხოვნებით არ იწერებოდა. უფრო მეტად სურვილი მქონდა თქვენთვის ზოგიერთი მოსაზრება გაეზიარებინა რუსთაველის თეატრის ამ წარმოდგენის, რეჟისორ გონა კაპანაძის და ლორკას შესახებ.

ვიფიქრო, რომ მკითხველისათვის საინტერესო უნდა იყოს, რა ხდება საქვეყნო, რას ამბობდა თავის დროზე ლორკა და რას გვაჩვენებს დღეს რეჟისორი.

წარმოდგენასა და პიესას შორის სერიოზული განსხვავებაა. პირველი ჩარევა მთარგმნელებს მოუხდენიათ (ნ. ხატისკაცი, ნ. ლაღიძე). მათ სერიოზულად შეცვალეს ნაწარმოების დიალოგები, პერსონაჟებს სახელებიც კი აქვე შეცვალეს. რეჟისორი აგებს რა საქვეყნოს გმირთა სახეებს, იყენებს დრამატურგის მიერ შემოთავაზებულ ტექსტს, რომელიც მთარგმნელებს არ შეუწარმუნებიათ. საქვეყნო პირდაპირ ბერნარდასა და ქალიშვილების შემოსვლით იწყება, საიდანაც გვევლინება, რომ ამ სახლში რვა წლის განმავლობაში ყველა მკაცრი ტრადიციის დაცვით იგლოვებენ მამის გარდაცვალებას.

ნაწარმოების მოკლე სიუჟეტი ასეთია: სახლში ხუთი გაუთხოვარი ქალიშვილია. ყოველი მათგანი გათხოვებაზე ოცნებობს და მოსწონს სოფლის ღამაში მამაკაცი პეპე. პეპე ირრეც ყველაზე უშნოს, მაგრამ მდიდარი დას ანგუსტიას, უმცროსი ადელა კი ახერხებს მისი საყვარელი გახდეს. დების შურს სახლვარი არა აქვს — ისინი ყველაფერს აკეთებენ, რომ ადელას საქციელი ბერნარდას გააგებინონ. ადელა თავს იკლავს.

ჩემთვის მარინა კახიანის ბერნარდას სახე სერიოზული განაცხადია მსახიობის მიერ წლების განმავლობაში თავისთვისვე კლიშეოდან თავის დაღწევასა. აქ მისი ინდივიდუალური თვისებები ახალი კუთხით წარმოიჩინდა. ბერნარდას როლს თეატრები მსცოვანი მსახიობი ქალის შემოქმედების შეჯამებისთვის იყენებდნენ ხოლმე, კახიანისთვის კი იგი შეიძლება ახალი ეტაპის დასაწყისად იქცეს.

ლორკას პიესის დამოუკიდებელი ინტერპრეტაციის დროს შეიძლება ბევრი ისეთი თვისების და პრობლემის აღმოჩენა, რაც მას აახლოებს ქართულ სინამდვილესთან. იგივე თეატრალურ ტრადიციებთან. განა შორსაა თავისი ტკივილით იგი კლდისაშვილის პერსონაჟებისგან...

ტემპორიტმითა და კულტურული ტრადიციებით განსხვავებული ბერნარდა არასოდეს იტყვის ხამალა იმას, რასაც მარია ხოსიუვა ამბობს — ბერნარდას თავმოყვარება ურყევია. პიესაში ბერნარდა 61 წლის ქალბატონია. რეჟისორი კი საქვეყნოში არღვევს ამ ასაკობრივ სტერეოტიპს, თუმცა, აძლიერებს მინიშნებას ქალის სუსტ ჯანმრთელობაზე და აქცენტს მის ხვედვებაზე აკეთებს. ბერნარდას ხელში არასოდეს იქნება მათარაბი. ამ საქვეყნოში მას მხოლოდ მარია ან ცხვირსახოცი შეიძლება ეჭიროს. იგი ფიქრობს ქცევის წესებზე — „მაღალი“ წრის წარმომადგენელია.

რეჟისორისთვის მთავარი ხდება იმის წყნება, რომ „უსიყვარულოდ არ არსებობს

ადამიანი“, უსიყვარულოდ ვერ იცოცხლებს ქალი; არა აქვს მნიშვნელობა ასაკს, სოციალურ მდგომარეობას. რა ელოდება მას — ტრადიცია, კანონი, საზოგადოებრივი აზრი; რა უნდა დადგეს ადამიანზე მალა — ის, რასაც ელიან მისგან ფარისევლები, თუ ის, რაც მას უნდა სულით და გულით. მეცხოვრე ბერნარდა, რომელსაც ხელთ უჭერია „ცხრის კლიტენი“ და არავის ანებებს მას, ზოგიერთ ხდება ამ ციხის მონა, ციხისა, სადაც შავი და თეთრი ფერის გარდა არაფერი არსებობს — შავი, როგორც გლოვის და ტრადიციის სიმბოლო

თეატრი

ბერნარდა ალბა რუსთაველის თეატრში მოკლეს

შედეგად ბარსია ლორკას დრამატურგია ხშირად კოშკულს ხორცხმებას მართულ სცენაზე — ძირითადად მისი ორი პიესა თავაზდება — „სინსლიანი მორფილი“ და „ბერნარდა ალბას სახლი“ (ამ უკანასკნელმა მართულ კინოშიც კი დამკვიდრდა თავისი ადგილი). თითქმის ყველა წარმოდგენას სერიოზული წარმატება ჰქონდა რუსთაველის და კინოსასიხიბთან თეატრში. სამწუხაროა, რომ ლორკას კომედიაშია და ისტორიულმა დრამამა ვერ იპოვეს თავისი რამდენიმე ჩვენში. „სინსლიანი მორფილი“ და „ბერნარდა ალბას სახლი“ მიეკუთვნება „ანდამაშური ტრაგედიებს“, მათ სხვანაირად „გლუმურ ტრაგედიებსაც“ უწოდებენ.

და თეთრი, როგორც განუხორციელებელი ქორწინების ნაყოფიერების ოცნება. საქვეყნოში ლაქასავით გამოჩნდება ერთი წითელი ვარდი. ისიც ღრმად აქვს გამოკეტილი ბერნარდას ზანდუკში და საკმარისია გახსნას ეს ზანდუკი, რომ წითელი ვარდი ჯერ გულად, მერე კი ბერნარდას დანთხეულ სისხლად გადაიქცევა, რომელიც მოუწრავდება მას სიცოცხლეს.

რეჟისორმა მხატვართან (ბექა ჯანაშია) ერთად შეა-თეთრ ფერში გადაწყვეტილი გარემო შემოგვთავაზა. სცენა თითქმის ცარიელ სივრცეს წარმოადგენს. იგი ძუნწი ხერხებითაა აგებული და არცერთ ზედმეტ დეტალს არ შეიცავს — მარჯვენა კუთხე — სალონავი, მარცხენა კუთხე — საქანელი, რომელიც მრავალმნიშვნელოვან დატვირთვას ღებულობს, და ცენტრში — ცენტრალური შემოსასვლელი.

„ალბას სახლი“ დახურული სივრცეა. ეს ციხეა ციხეში, სატუსალო სატუსალოში. ერთი შეხედვით, შეიძლება შთაბეჭდილება დაგრჩეს, რომ აქ ეს ადამიანები ერთმანეთს აწყალებენ. აწყალებენ, მაგრამ საქმე ასე მარტივად როდია. აქ უფრო რთული და ღრმა ინტელექტუალური პლასტეობა: მოვლუბა თუ საკუთარი ინტერესები; ტრადიცია თუ თავისუფლება; მონობა თუ პიროვნულობა, ინდივიდუალიზმი; თუმცა, ძნელი წარმოსადგენია, რომ კაპანაძისეული ბერნარდა კახიანის მიერ განსხვავებული პიროვნება არ იყოს.

რეჟისორი თითქოსდა თავის თავზე იღებს ბერნარდას ვეკილობას და გვეუბნება — რას ერიოთ ამ უბედურ ქალს, რომელიც თქვენ, საზოგადოებამ, აიძულეთ იყოს ტრადიციების დამცველი. ბერნარდა ისევე ოცნებობს ყოველივე ყოფითზე და ცხოვრებისეულზე, როგორც ყველა დანარჩენი, ვისაც იძულებით ებრძვის.

ბერნარდა არა მარტო ტრადიციების მონაა, იგი ამ ტრადიციების მსხვერპლიცაა.

საქვეყნოში სერიოზული მეტაფორაა საქანელი. უნდა აღინიშნოს, რომ ამ მეტაფორას თავისი ტრადიცია გააჩნია — ფელინის „სატირიონი“, თეატრ წხვიდის „ჯაყოს ხიზნები“. ეს ის მოკლე ჩამონათვალია, რაც სახელდახლოდ გამახსენდა. ტრადიციულმა დამოკიდებულებამ ამ სიმბოლოს ფალიკური დატვირთვაც შესძინა — რაც მას უძველეს რიტუალთან აახლოებს — რიტუალი კი ლორკასთვის არც ისე შორეული ხერხია — მისი შემოქმედება ორგანულად დაკავშირებული ესპანურ რიტუალებთან. საქვეყნოში საქანელას არა მარტო ფალიკური ლტოლვის სიმბოლო აქვს, არამედ — იგი ოცნებასაც გამოხატავს, ცაში ფრენის — იმედის ჩასახვას.

შემთხვევითი არ არის, რომ ქალიშვილების საქანელაზე ქანობას ერთვის ხამალადი ესპანური სიმღერა, რაც აძლიერებს მათ ლტოლვას თავისუფლებისაკენ, სიყვარულისაკენ, გარე სამყაროსაკენ. რეჟისორი მოგვიანებით ღამის პერანგის ამარა ბერნარდას ააროებს ამ საქანელაზე რითაც ხაზს გაუსვამს ამ ჰიროვნებაში მიმდინარე შინაგან პროცესებს და უძღურების გამოსახატვად აატირებს კიდევაც მას. ბერნარდა თავადაა მონა და შეიძლება უფრო მეტი მონაც, ვიდრე ქალიშვილები, რადგანაც მათგან განსხვავებით, ყველაფერი ის, რაზეც ისინი მხოლოდ ოცნებობდნენ, მან კარგად იცის.

ლორკას თეატრს მეორენაირად შეიძლება „ნიღბების“ თეატრიც კი ეწოდოს — ანდალუსიური — ესპანური ნიღბებისა. ესპანელებს ხშირად უთქვამთ ჩემთვის — ის ადამიანები, ვინც ლორკა წერდა, არასოდეს იღიმებიათ. ამ პერსონაჟებს ნიღბის ფუნქცია აქვთ. თვით ლორკა ნიღბის დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდა. იგი ამბობდა: „ყოველივე სიღრმისეული ნიღბის მიღმა იმალება; სიყვარულის ნიღბის უკან ყოველთვის სიკვდილია“. ბერნარდას სახლშიც — ამ ცივ, ცარიელ სივრცეში — ყოველ ითასში — ქარიშხალთან ერთად სიყვარული და სიკვდილი იმალება.

პიესაში ბერნარდა გაცილებით უფრო მკაცრია დედის მიმართ — იგი მის დაჭერას, გაკეპებას მოითხოვს და ქალიშვილებსაც კი მიახმარს მახსილებს. საქვეყნოში რეჟისორის ჩანაფიქრით, ბერნარდასა და მარი ხოსიუვას (ელენე ჭავჭავაძე) შორის არისტოკრატული დიმილის მიღმა მდგომი შეუთავსებლობის მქონე ურთიერთობის ილუსტირებაა. საზგასმუღია შევლის დღისადმი მორჩილება — კვლავ სხვების დასახად „უნდა დავემორჩილოთ ტრადიციებს“.

ცვლილებები განიცადა მარი ხოსიუვაშიც. პიესაში იგი სანთლით და სათამაშო ბატონი

გამოდის „თავისუფლებაზე“ თავისი ვრცელი მონოლოგის წარმოსათქმელად. ლორკას ეს საკრალური მიზანსცენა — მსხვერპლშეწირვის სიმბოლო ნაყოფიერების სიმბოლოთაა შეცვლილი და კვლავ აქცენტებია გადაადგილებული. გმირთა ზეარაკად ქცევის პროცესი პიესიდან საქვეყნოში ფაქიზად ჩასწორებული და ამოღებული.

საინტერესოდ გადმოვიდა საქვეყნოში ლორკას მიერ შემოთავაზებული მასობრივი მიზანსცენაც სოფელში „უნაშუსო“ ქალის გასამართლებისა. აქ ყველა ქალი ავლენს თავის აგრესიულობას; სისასტიკეს. ბერნარდა ამ ქალის დასჯას ისტერიულად მოითხოვს, სცენაზე გაბნეული გაკაპსებული ქალიშვილებიც თითქმის ინკვიზიტორებად იქცნენ. გამონაკლისია ადელა (ნანა შონია), რომელიც თავისი ქცევითა და მიმიკით ეწინააღმდეგება მათ მოთხოვნას — ეს სცენა ემოციურ ტალღად ეხეთქება მაყურებელთა დარბაზს — მსგავსი ექსტაზი პიესის რემარკაშიცაა აღწერილი, როდესაც გმირები ქალის ჩაქოლვას მოითხოვენ პიესაში ადელა თავად იტაცებს მუცელზე ხელს. იგივეს გვაგონებინებს ნანა შონია — ეს მისი გასამართლებაცაა, მასაც მსგავსი ბედი მოულის ამ ოჯახში, ამ ქვეყანაში, ასეთ ხალხში.

თითოეული მსახიობი ცდილობს თავისი გმირის დამახასიათებელი თვისებების გაძლიერებას, რასაც მეტნაკლები წარმატებით ასრულებს საქვეყნოს ორი შემადგენლობა: ნანული ზარაფიშვილი, ირინა გუდაძე, ნანა არჩვაძე, მარინა საღარაძე, ნათია კაციაძე, ნანა ზუსკივაძე, ნანა შონია, თამარ ჯონაძე, ქეთინო ჩხეიძე; მაგრამ როგორც დასაწყისში აღვნიშნე, დღევანდელი წერილი არ ისახავდა მიზნად ამ წარმოდგენის არტისტული შესრულების კუთხით ანალიზს ან შეფასებას.

საქვეყნოს სხვა გმირებზე ძნელია ლაპარაკი, ისინი თითქოსდა ჩვეული ტრადიციული დატვირთვით არ არსებობენ ამ პიესაში — შესუსტებულია ადელას — ნანა შონია — სახე იგი მებრძოლი გმირიდან ვარდისფერ მსხვერპლად გადაიქცა. ლესბოსური თემის გაზრდამ ვერ დასაწყის მარტიროს (ნანა ზუსკივაძე) და აივლიას (მარინა საღარაძე) ურთიერთობა, მაგრამ საერთო პრობლემის გააზრებასთან მთავარი ხდება ბერნარდა-ანგუსტიასის (ირინა გუდაძე) რეჟისორის ქვეტექსტი — „ბერნარდა მოკვდა! ანგუსტიასს გაუმარჯოს!“

პიესისგან განსხვავებით, რეჟისორი ბერნარდას კვლავ, უფრო სასტიკად გვიხატავს ახალგაზრდა მანდილოსანთა მომავალს — ბერნარდას გასაღებების დაპატრონების ბევრი სხვა მსურველის მოუხდევად, ცხოვრებაში გამოუცდელი, მაგრამ ბერნარდაზე მკაცრი ანგუსტიასი იღებს გასაღებთა ამ აცმას, ანუ პირველობის სადავებს ამ ოჯახში. (ბერნარდას დროს ამ ქალიშვილებს საქანელაზე ქანობა მაინც თუ შეეძლოთ, ვეფირობ, ანგუსტიასი საქანელასაც კი ჩამოხსნის ამ სახლში).

საიდან დაიბადა ბერნარდას მოკვლის იდეა. პიესა მისი ძლიერი განცხადებით მოაგრდება: „არაფერ იგლოვოს ადელა! იგი უბიწო გარდაიცვალა“. მაგრამ ლორკა უცნაური რემარკით ამაიერებს პიესას — „გარდაცვალებული“ მაგრამ იგი წერს: „ბერნარდა ალბას სახლის დასასრული“ — ეს ავტორის მრავალმნიშვნელოვანი ქვეტექსტია — დასრულდა ბერნარდას სახლის ისტორია — საგვარუდლოს ისტორია. აქ რეაქციური გლოვა სამუდამო გლოვით შეიცვალა, რაც შეიძლება ამ ქალების ტრაგედიას კიდევ უფრო აძლიერებდეს. მაგრამ გონა კაპანაძე თავისი რეჟისორული გადაწყვეტით მათ უფრო სასტიკი განაჩენი გამოუტანა — მოკვდა ბერნარდა, მაგრამ მოვიდა ანგუსტიასი — ახლა ახალი თაობა ხდება ტრადიციების ზედამხედველი.

შეიძლება ითქვას, რომ გონა კაპანაძის, როგორც რეჟისორის დებოტე შედეგა — მან გააჩვენა საინტერესო, ემოციურად დატვირთული საქვეყნო მარინა კახიანის ექსპრესიული ბერნარდა ალბა, აღტკინებული მარი ხოსიუვა, საქვეყნო, რომელიც, ვეფირობ, მაყურებელს ბევრ რამეზე ჩააფიქრებს.

ლევან ხათაბური

თეატრმცოდნე

გამოჩენილ ადამიანებთან დაკავშირებით, ხშირად მათსავე სიცოცხლეში, მრავალი თქმულება თუ ლეგენდა იქმნება. მათში შეუმცდარად ჩანს საზოგადოების დამოკიდებულება სახელგანთქმული პიროვნებისადმი. ალექსანდრე ვასილეს ძე სუვოროვის შესახებ არსებული ერთ რუსულ ხალხურ თქმულებაში ნათქვამია: „გოლიათი სუვოროვი არ მომეგვარა. მას მხოლოდ სძინავს ხშირი და დაბურული ტყის შუაგულში, სადაც ვერც ადამიანის, ვერც ნადირის უხვი ვერ მისწვდება. მარადიულია მისი მშვიდი ძილი და ვიდრე რუსთა ქვეყანაში არ დადგება სისხლის ღვარი ისე, რომ მისი დონე ბედაურ ცხენს კოჭებამდე წვდებოდეს, გოლიათი არ გაიღვიძებს. ხოლო თუ ეს მოხდება, სუვოროვი ისევ გააჩენს თვალს, მერანზე შეიმართება და თავის დევგმირებთან ერთად სამშობლოს განსაცდელისგან დაიხსნის“.

ამ თქმულებაში ჩაქსოვილია ხალხის ღრმა რწმენა სწორუპოვარი მხედართმთავრისა და მეომრის — სუვოროვის უკვდავებისა და უძლეველობისადმი. რუს ხალხს ღრმა საფუძველი გააჩნდა, ასეთი წარმოდგენა ჰქონდა იმ ადამიანზე, რომელმაც მთელი სიცოცხლე ომებსა და ლაშქრობებში გაატარა და მარცხი არ განუცდია. ამ კაცმა შერს გაუთქვა სახელი რუსულ იარაღს და ახალ, არანაულ სიმაღლემდე აიყვანა სამხედრო ხელოვნება, რითაც გაამდიდრა როგორც რუსეთის, ისე მსოფლიო ცივილიზაციის საგანძურს.

რთულ დროში მოუხდა ცხოვრება და მოღვაწეობა სუვოროვს. იმ ეპოქაში, პუშკინის სიტყვებით რომ ვთქვათ, იყო საჭირო არც ჰკუა, არც დამსახურება და არც ნიჭი, რომ სახელმწიფოში მეორე ადგილი დაეკავებინა. ამიტომაც იყო, რომ თანამემამულეებმა სათანადოდ ვერ შეიცნეს დიდი მხედართმთავარი, რომელიც მთელი თავით მალდა იდგა თანამედროვეობაზე (თითქმის სამშობლოში არ აკლდა აღიარება. სახელისა და დიდების უმაღლეს საფეხურს მიაღწია. სიცოცხლის ბოლოს სუვოროვს მიუთვინებელი ჰქონდა ტიტული: „გრაფი რიშნიკისა, იტალიის თავადი, საღმრთო რომის იმპერიის გრაფი, რუსეთისა და ავსტრიის არმიების უელდმარშალი, რუსეთის სახელმეთო და საზღვაო ძალების გენერალისიმუხი, მიემონტის ჯარების დიდი მარშალი, სარდინიის სამეფო სახლის მემკვიდრეობითი პრინცი, გვირგვინის გრანდი“). მაგრამ შორიდან უფრო უკეთ ჩანდა. უცხოელებმა მეტადვე შენიშნეს მისი სილიაღე. შთაბეჭდვით ნელსონის სიტყვებით — სახელგანთქმული ბრიტანელი ადმირალი სწერდა სუვოროვს: „მე მავსებენ საჩუქრებით, მაგრამ დღეს მივიღე უმაღლესი ჯილდო: მიხატეს, რომ თქვენ გავართ. ვამაყობ, თუ მე, საქმეებით ძლიერ პატარა, ვგავარ დიდ კაცს“.

ალექსანდრე სუვოროვი დაიბადა 1730 წლის 13 ნოემბერს მოსკოვში, პეტრე პირველის ნათლულის ივანე სუვოროვის ოჯახში. მომავალი მხედართმთავრის მამამ გენერალ-ანშეუს ჩინამდე მიაღწია და სენატორიც გახდა. მამას გადაწყვეტილი ჰქონდა მეცვიდრე, მაშინდელი ჩვეულების წინააღმდეგ, სამოქალაქო მოხელედ გაეზარდა. მამის ფიქრით, გამძაფრი, ტანმოკრძალი ალექსანდრეს სუსტი აღნაგობა ვერ გაუძლებდა მკაცრ სავილე სამსახურთან დაკავშირებულ ოფიცრის ცხოვრებას. სხვაგვარად ფიქრობდა ყრმა სუვოროვი, რომელსაც პირველ მუდამ ალექსანდრე მაკედონელის, იულიუს კეისრისა და სხვა გამოჩენილ მხედართმთავართა სახელები ეკერა — ცდილობდა, მათთვის მიემადა. ალექსანდრეს იდეალი სამხედრო სამსახური იყო. მამა დაჰყვა შვილის ნებას, თანაც ანგარიში გაუწია საკუთარი მეგობრის ჰანზაბლის რჩევას და 1742 წლის ოქტომბერში სუვოროვი ლეიბ-გვარდიის სემიონოვის პოლკის რიგით ჯარისკაცად ჩაირიცხა.

პეტრე პირველის დროიდან აწარმოებდა თავიანთ შვილებს სამხედრო სამსახურში დაბადებიდანვე წერდნენ. ახალშობილებს აკვნიდანვე ემატებოდათ სამხედრო წოდებები, ასე რომ, სუვოროვზე ასაკით უმცროსებს უკვე ოფიცრის ჩინი ჰქონდათ, რასაც მომავალმა გენერალისიმუსმა მხოლოდ 1754 წელს მიაღწია.

სუვოროვის საბრძოლო ნათლობა შედგენილი იყო შიდა პირველსავე საომარ შეტაკებაში გამოჩენა ახალგაზრდა ოფიცრის განსაკუთრებული ნიჭი, რომელსაც დიდი გამბედაობა და მოხერხებულობაც ემატებოდა.

ომამ მდიდარი გამოცდილება შესძინა სუვოროვს. მან კარგად შეისწავლა რუსეთის არმიის სუსტი და ძლიერი მხარეები. პირადად მონაწილეობდა საბრძოლო მოქმედებებში მას განუზიკცია რწმენა, რომ ომში მთავარია ჯარისკაცი, და თუ მის ბუნებრივ თვისებებს — სიმამაცეს, შეუპოვრობას, მონერხებულობას დისციპლინა და მხედრული ოსტატობაც ერწყმის, მაშინ იგი სასწაულებს მოახდენს. სუვოროვს მაინდა, რომ ჯარისკაცობის სწავლება თვითმიწანი კი არ არის, არამედ გამარჯვების, ომის მოგების საშუალება; ამიტომ იგი მეტადინებებს ნამდვილი საბრძოლო ვითარების მიხედვით ატარებდა. პირად შემადგენლობას სუვოროვი გამუდმებით ავარჯიშებდა სროლასა და ლაშქრობაში, ციხე-სიმაგრეებზე იერიშსა და ხიშტით კვეთებაში, მდინარეების გადალახვასა და ღამის ოპერაციებში. მას უსაყვედურებდნენ კიდევ, ჯარისკაცებს მეტისმეტად ღლისო, მაგრამ სუვოროვი ამაზე პასუხობდა: „მედილია სწავლისას — ადვილია ბრძოლისას“.

სუვოროვის აზრები და შეხედულებანი არსებითად უპირისპირდებოდადენ არმიის აღზრდის ბრუსიულ სისტემას, რომლის მოტრფილედ იყო რუსეთის ახალი იმპერატორი პეტრე III. მომავალ მხედართმთავარს დიდი დაბრკოლება უნდა დაეძლია. ბრუსიული სისტემის უკუგდება სასახლის წინააღმდეგ წასვლას ნიშნავდა, მაგრამ სუვოროვი არ შეუშინდა ამას. ჯიგა განაგრძობდა თავისი პოლკის ახლებურად წვრთნას. კარგად იცნობდა რა ჯარისკაცების ბუნებას, სუვოროვი ცდილობდა, ყოველ მებრძოლში ადამიანი დაენახა, რომელიც გულთბილი, ადამიანურ მოპყრობას საჭიროებდა. ბუნებით გულგულად სუვოროვი დაღვნიდა ზრუნვად ჯარისკაცთა ყოფაცხოვრების უკეთ მოწყობას. დასვენების საათებში შემოიკრებდა მებრძოლებს და გულდასა, მეგობრულად საუბრობდა მათთან

სხვადასხვა საკითხებზე, ჯარისკაცებს უღვივებდა ეროვნული და პირადი სიამაყის გრძნობას. არ უნდა დაგავიწყდეს, რომ ეს ხდებოდა ქვეყანაში, სადაც ჯარისკაცი ყოველად უფლებო იყო, როგორც ყმა.

სუვოროვის ცხოვრების წესი მკვეთრად განსხვავდებოდა მე-18 საუკუნეში გაბეჭდილ განუსაზღვრელ ფუფუნებით ცხოვრებასთან შეფარდებით. იშვიათად გამოჩნდებოდა ბაღებსა და საღამოებზე. დადიოდა უბრალო ორგავა ეტლით, იცვამდა გამძლე, მაგრამ უხეშ ქსოვილს, სარგებლობდა მეტად სადა ავეჯით. უცნაური ჩვეულება ჰქონდა: არასოდეს ატარებდა სათს, ფულს და ცხვირსახოცს. სასმელს ნაკლებად სვამდა, პაპიროსს არ ეწეოდა, ბურნოსს კი ეტანებოდა. საჭმელების შერჩევაში ზომიერი იყო, მტკიცედ ინახავდა მარხვას. მისი ყოფა დიდად არ განსხვავდებოდა ჯარისკაცის ყოფისაგან. ეძინა ერთ ილია თივაზე, რომელსაც ზეწარი ეფარა, საბნის მაგივრობას ღაბადა უწევდა. სუვოროვი ხშირად მიდიოდა ჯარისკაცულ სამზარეულოსთან, ჩაქებოდა მებრძოლთა შორის,

მხედართმთავრები

სუვოროვი

ოხუნებოდა, გამოიკითხავდა მათ ყოფაცხოვრებით ამბებს. მას მთელი არსებით უფვარდა ჯარისკაცი და საკუთარ თავზე ძვირფასად თვლიდა.

სუვოროვი არმაში ნერგავდა მტკიცე დისციპლინას. ჯიგა დამნაშავეთა მიმართ სასტიკი იყო. და რაც უფრო მაღალი ჩინი ჰქონდა მეომარს, მით უფრო მკაცრი იყო სასჯელი, მაგრამ არა შეურაცხყოფილი — ის არასდროს ამცირებდა ხელშეკრულების ადამიანურ ღირსებას. იყო მუდამ პირუთვნელი და სამართლიანი.

სუვოროვი განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებდა პირადი მაგალითის ძალას. იგი ოფიცრებისაგან მოითხოვდა ყოფილიყვნენ სანიმუშონი, რომ ჯარისკაცებს ყველაფერში მათთვის მიემადა. „ასწავლე თვალსაჩინოებით და არა თხრობით“, — ავალებდა სუვოროვი მეთაურებს.

პირადად ის განსაცვიფრებელი სიმაჰიტი გამოიჩინოდა. ბრძოლის ველზე არასოდეს უნახავთ დაბნეული, შეშინებული, ფერწახული და აცანცანებული. როგორც მეთაურს შემფერის, იგი არასოდეს ჰკარგავდა პირველობას და ინიციატივის ფლობის უნარს. დამანახიათებელია მაგალითი: ერთ-ერთი ბრძოლის დროს, როცა სუვოროვი ფრონტის ზაზს ათვალიერებდა, მას წინ შემოხვდნენ უწესრიგოდ უკანდახეული ჯარისკაცები. სუვოროვი ცხენიდან ჩამოხტა, მეომარებს თავში მოექცა და მათთან ერთად გამოიქცა. — უფრო ჩქარა, უფრო ჩქარა მტერს შემოვსებულებით! — თითქმის მანერის ახორციელებსო, გაიძახოდა სუვოროვი და გამობრდა. — სდექ! — შესახა უცბად მან, ჯარისკაცები უკან შემოაბრუნა და მტრის წინააღმდეგ საიერიშოდ გაიყოლია. სუვოროვის უშუალო ჩარევით მდგომარეობა გამოსწორდა. მისმა გამოჩენამ ჯარისკაცებს სიმხნევე და გამბედაობა შემატა.

აღზრდის სუვოროვისეულმა მეთოდებმა შესანიშნავი შედეგები გამოიღო, რაც შეაფიქრა გამოჩენა რუსეთის არმიის შემდგომ ომებში.

სუვოროვის მხედართმთავრული ტალანტი განსაკუთრებით გამოვლინდა რუსეთ-თურქეთის 1787-1791 წლების ომში, ჯერ რიშნიკთან ბრძოლაში, სადაც მოწინააღმდეგის 100 ათასიანი არმია თითქმის სრულიად გაანადგურეს და ბოლოს იშმაილის მიუვალ ციხე-სიმაგრესთან, რომლის აღებაც სუვოროვმა მცირე ძალითა და უმაგალითო ოსტატობით შეძლო. სხენებულმა ბრძოლებმა სუვოროვს დიდი სახელი და ავტორიტეტი მოუტოვეს არამარტო რუსეთში, არამედ მთელს ევროპაში. მაგრამ ამ გარემოებას ოდნავადაც არ შეუშლია ხელი ჯიგის დისციპლინისა და ყაზარმული რეჟიმის მოტრფილედ პავლე პირველისათვის, სამსახურიდან დაეთხოვა მისთვის მიუღებელი სამხედრო საქმის ნოვატორი და სახელმწიფო მხედართმ-

თავარი. იმპერატორი ამასაც არ დასწერდა და სუვოროვი ნაყოროდის გუბერნიის ერთ მიუერთებულ სოფელში გადასახდა პრეტორიის ზედამხედველობის ქვეშ, რაც არსებითად შინაპატირობას ნიშნავდა.

მაღე მდგომარეობა ძირფესვიანად შეიცვალა. 1798 წელს რუსეთი შეუერთდა რესპუბლიკური საფრანგეთის წინააღმდეგ ევროპის მონარქების კოალიციას. იგლისელთა წინააღმდეგობით, მოკავშირეთა არმიის მხედართმთავრად დაასახელეს სუვოროვის კანდიდატურა. პავლე I იმულებული გახდა, გადევნილი ფელდმარშალი პეტერბურგში დაებრუნებინა. არმიას, რომელსაც სათავეში ჩაუდგენეს სუვოროვი, საფრანგეთის ჯარებისაგან იტალიის გაქმნდა დაევალა. ფრანგთა შენაერთებს აქ ნაპოლეონის ცნობილი გენერლები მორო, მაკდონალდი და ჟუბერი სარდლობდნენ. სუვოროვმა დაამარცხა მოწინააღმდეგე. მან შეძლო, გასაცრად მოკლე დროში გაეკეთებინა, რასაც რუსეთის მოკავშირე ავსტრიის სამხედრო საბჭოს ვარაუდით, წლები სჭირდებოდა. სულ რაღაც 4 თვეში, ჩრდილოეთ იტალია ფრანგებისაგან განთავისუფლდა.

მოწინააღმდეგისავე აღიარებით, სუვოროვის იტალიური ლაშქრობა სამხედრო ხელოვნების უმაღლესი წერტილი იყო. სუვოროვის სახელი ქუხდა მთელს ევროპაში. მაგრამ კოალიციის საბოლოო მიზანი ჯერ კიდევ მიუღწეველი რჩებოდა. ავსტრიელთა ახალი გეგმით, სუვოროვი თავისი არმიით აჭერად შვეიცარიაში უნდა გამგზავრებულიყო და იქ მყოფ რიშნიკ-კორსაკოვთან ერთად შეპრილიყო საფრანგეთში.

რიშნიკ-კორსაკოვის 27 ათასიანი კორპუსი ციურინის მახლობლად იყო განლაგებული. მის პირისპირ იდგა 84 ათასიანი არმია, რომელსაც წინამძღოლობდა ფრანგების ერთ-ერთი საუკეთესო გენერალი მასენა.

სუვოროვს ურთულესი ამოცანა დაუსახეს. მას შეეძლო, ესარგებლა შვეიცარიაში მიმავალი შემოსასვლელი გზით, რომელიც ნაკლებ სარისკო იყო, მაგრამ გამოცდილ სარდალს არ აშინებდა წინააღმდეგობა. იგი წერდა: „სამხედრო ხელოვნების ჰეშმარიტი წესი მოითხოვს, თავს დაეხსა მოწინააღმდეგეს მისთვის ყველაზე მეტად სათუთი მხრიდან და არა შეშინებული მიდიოდე მტერზე მიხვეული-მოხვეული გზებით, რის გამოც შეტევა ყოველთვის ფერხდება და რთულდება“.

სუვოროვმა ყველაზე ძნელი, მაგრამ უმოკლესი გზა — სენ-გატარდის გადასასვლელი აირჩია, რომლითაც შეიძლებოდა მოწინააღმდეგის ზურგში გაქრა. მდგომარეობას ისიც ართულებდა, რომ მტრის განლაგებისა და ძალების შესახებ ზუსტი მონაცემები არ არსებობდა. ამასთან, როგორც შემდეგ გამოირკვა, მცდარი იყო ავსტრიელთა ტომოგრაფიული გეგმაც.

შეუძლებელია სიტყვებით გადმოცე ყოველივე, რისი გადალახვაც სუვოროვსა და მის ჯარისკაცებს მაღალმთიანი ალბების გაუფულო, თოვლითა და ყინულით დაფარული ბილიკებით მოუხდათ სუსხიან ქარსა და წვიმაში. თანაც ეს ხომ უბრალო ლაშქრობა ან ალბინადა არ იყო, რომელიც მორიგი მწვერვალის დაპყრობით მთავრდება. წინსვლა ბრძოლით, მტრის გამუდმებული ცეცხლის ქვეშ ხდებოდა, რაც ამ ოპერაციის ჩატარებას თითქმის შეუძლებელს ხდიდა. მაგრამ სუვოროვისთვის უცხო იყო უკან დახევა. ყველაზე დიდი განსაცდელის წინ მან თავის მებრძოლებს ამ სიტყვებით მიმართა: „ახლა ჩვენ მთებში ვართ, გარშემორტყმული მრავალრიცხოვანი მტრით. რა გზას უნდა დავადგეთ? დავიხიოთ უკან, — სირცხვილია. მე არასოდეს უკან არ დამიხევია. წავიდეთ წინ, — შეუძლებელია. მასენას ჯარები 68 ათასს აღემატება, ჩვენი კი არც ოცი ათასია; ამასთან, ჩვენ არც სურსათი გვაქვს, არც ვაზნები და არც არტილერია. დახმარების მიღებასაც არავისგან ველოთ... ჩვენ უფსკრულში პირას ვდგავართ. ერთილა. გვჩნება, იმედი: ღვთისა და ჩემი ჯარების მამაცობისა... ჩვენ რუსები ვართ!“

სენ-გატარდის უღელტეხილი, ეშმაკის ხიდი, როსშტოკის ქედი და ბოლოს ბანკისის თოვლიანი მთა წარმოადგენდნენ ერთი-მეორეზე ურთულეს დაბრკოლებებს, რომლებიც წარმატებით დაძლიეს. მსოფლიოში არცერთ არმიას არასოდეს გადაულახავს ასეთი სიმწველეები. ალბების ლაშქრობამ უკვდავების შარავანდედი შესძინა სუვოროვს. მასენა არცთუ შერის გარეშე ამბობდა, რომ ყველა თავის გამარჯვებას დათმობდა შვეიცარიაზე სუვოროვის ლაშქრობაში. სუვოროვმა მრავალი ბრძოლა გადაიხადა, არც ერთში არ დამარცხებულა. გამარჯვებებს თან სდევდა ხოლმე სამხედრო ნადავლი, მაგრამ მხედართმთავარს არასოდეს უსარგებლია სხვისი ქონებით. ტურინის ალბების შემდეგ მას მიუტანეს ყოფილი სარდინიის მეფის განძეულობა, ფრანგებს სასწრაფოდ უკან დახევისას რომ დარჩენილათ. სუვოროვმა უარი განაცხადა ნადავლის მიღებაზე და ყოველივე თავის კანონიერ პატრონს გაუგზავნა.

1799 წელს სუვოროვის გენერალისიმუსი წოდება მიენიჭა ლეგენდარული მხედართმთავრის სახელი შორს გასცდა რუსეთის ფარგლებს. მისი უაღრესი მოპულარობის მაჩვენებელია ის, რომ ევროპაში გაჩნდა სუვოროვის სახელწოდების ნამცხვარი, ვარცხნილობა, ქუდები.

მოპულარობა კვლავ გრძელდებოდა, მხედართმთავრის სიცოცხლე კი ბუნებრივ დასასრულს უახლოვდებოდა. სუვოროვი გარდაიცვალა 1800 წლის 8 მაისს. იგი დაკრძალულია სანკტ-პეტერბურგში, ალექსანდრე ნეველის ლავრაში.

დიდი მხედართმთავრის საფლავს უბრალო წარწერა აქვს: „ამ წევს სუვოროვი“.

სუვოროვმა არაერთი ღირსეული შემეკიდრე აღწარდა, მათ შორის: კუტუზოვი, ბაგრატიონი, მილორადოვიჩი, პლატოვი, რაევსკი და სხვები. ამასთანავე დაგვიტოვა უკვდავი თეორიული შემეკიდრეობა მისი განთქმული „გამარჯვების მეცნიერების“ სახით.

პუბლიკაცია მოამზადა

ოთარ ჯანელიძე

ჩვენთან რომ სიკვდილით დასჯა არ ყოფილიყო, მაშინ ის მიიღებდა მაქსიმალურ სასჯელს — 15 წლით თავისუფლების აღკვეთას. თამაზ ნამგალაური 81 წლის იყო. 15 წლის შემდეგ კი გამოვიდოდა სასჯელით განზრთილი (ფიზიკურად ძლიერი იყო) მამაკაცი. და, როგორც თავადვე ამბობს, არ იყო გარანტია, რომ იგივეს არ გაიმეორებდა. ასეთებს ციხე ვერ გამოასწორებს. უფრო მეტიც, ვერც დასჯის. ჭერ ერთი, ციხეში გამოსწორებული კაცი არ არსებობს, შემთხვევით (იგულისხმებოდა მცირე დანაშაული) მოხვედრილიც იქიდან დაშვავდნ ჩამოყალიბებული გამოცდილი და მეორეც: ჩემი აზრით, თუნდაც თხუთმეტი წლით კაცის იზოლირება არ შეიძლება დასჯად ჩაითვალოს, როცა მის კისერზეა ქალებისა და ბავშვების გაუბატურება და მკვლელობა.

ვინც სიკვდილით დასჯის წინააღმდეგაა, გვეფრთხილებს: შესაძლებელია სასაპროტესტო შეცდომებიც, რომელთა გამოასწორება შეუძლებელია. მსჯელობენ რა დასჯის ამ, როგორც დამანაშაულებლობის ბრძოლის არაფერზე უფრო მეტად, იმედი ღრმად ჰქონდათ პრინციპებს. მაგრამ ამასთან, რატომაც აფრუდებთ მიწზე სასჯელის განსაკუთრებული ზომისა.

რა გრძნობა გვეუფლება მაშინ, როცა ჩვენ შევიტყობთ, რომ ერთმა კაცმა უღიგესი გარდასცემს — სიცოცხლე! — წართვეტს, და არა ერთს, არამედ რამდენიმეს და მათ შორის ბავშვს?

რას განიცდიდნენ ადამიანები, როცა ტელევიზიით აჩვენეს ჩიქოვანის ქუჩაზე მომხდარი ტერორისტული აქტის მსხვერპლის — პატარა ბავშვის დედა?

ძნელია წარმოიდგინო ადამიანი, რომელიც ასეთი ტელეგადაცემების შემდეგ წამოიძახებს: „დასჯაოთ მკვლელობა! როგორ შეგვიძლია წავართვათ მას სიცოცხლე! სად არის ზუზუნობა?“

არადა, როდენ ძნელი წარმოსადგენი არ უნდა იყოს, არადა ადამიანები, ამას რომ ამბობენ არამარტო კერძო საუბრებში.

მე სიკვდილით დასჯის მომხრე ვარ! ზეპირ ვიტყვი — განსაკუთრებულ შემთხვევებში და, რასაკვირველია, ფიზიკურად და გონებრივად განზრთილი ადამიანების მიმართ. არავინ თხოვს სულიერად დაავადებულთა სიკვდილით დასჯას.

სერიოზულად მაკვირებს სასამართლო შეცდომების სიკვდილით დასჯის საწინააღმდეგო არგუმენტად მოტანილი თქმა უნდა, მკვდარს ვერ გააცოცხლებ, მაგრამ თუ ამ პრინციპით ვიზღუდებდებოდა, საზოგადოება გააცილებოდა მტკიც და კარგავს, გამოდის, რომ უარი უნდა ვთქვათ მძიმე ოპერაციებზე და ავადმყოფები სასიკვდილოდ მხოლოდ იმდენი გაგვიჩალოთ, რომ შეიძლება ექმნი შეცდეს? ან უნდა შეწყვეტს კოსმოსური გამოკვლევები იმდენი, რომ შეიძლება კოსმოსურ ტურებმა და ინჟინერებმა შეცდომა დაუშვათ?

ამერიკის შეერთებულ შტატებში, რამდენადაც ვიცო, სიკვდილით დასჯის საკითხი სხვადასხვაგვარად წყდებოდა. დასჯის საშუალებაც სხვადასხვა იყო — აირი, ელექტროსკამი... ახლანა აშშ-ს სენატმა მიიღო კანონმდებლობა, რომლის მიხედვითაც ტერორისტებისა და მკვლელებისათვის შემოღებულია სიკვდილით დასჯა. ამერიკიდან ტერორისტული თავდასხმები, რომელთაც ადამიანის მსხვერპლი მოჰყვა, ადამიანთა მოტაცება, საბოტაჟი და ბომბის აფეთქება სასჯელის უმაღლესი ზომით განისაზღვრება. კანონმდებელი ძალაში შესვლამდე ჯერ ამერიკის კონგრესის წარმომადგენელთა პალატამ უნდა მოერიდოს, თუმცა ისეთი დაძაბულობა ტერორისტული აქტების მომხრეობასთან დაკავშირებით, რომ მთელ ამერიკის შეერთებულ შტატებში ძალიან მოქმედებდა სიკვდილით დასჯის კანონი.

წელიწადნახევარზე მეტი გაიდა ჩიქოვანის ქუჩის ტრაგედიის შემდეგ და ხალხის მესწიერებაში დღესაც არ წაშლილია ამ ტერორისტული აქტის ანსახელი ვინაობა კარგად. თბილისელები მივიდნენ ჩიქოვანის ქუჩაზე ქართული სიკვდილის ქართული სისასტიკის სანახადად. ძნელი ასატანი იყო ყოველივე იმის საკუთარი თვლით ხედავა, რაც იქ გადაგარბულმა ქართველებმა დაატრიალეს. და დღეს კიდევ მოითხოვენ ტერორისტების შეწყობას, პატივსაცემს. ბევრი კი ქრისტიანული მიჯნველად აღსაზრდად.

საფრანგეთში სიკვდილით დასჯა გაუქმეს და, როგორც ამტკიცებენ, ამან არანაირად არ შეცვალა დამანაშაულობის დონე. ფრანგები ძალიან მიხვდნენ თავიანთ შეცდომას. საფრანგეთის სახელმწიფო ქალაქი ანდრე ორტენტი თავის წიგნში „შვიდლორი“ წერს:

„დღეს, როდესაც საფრანგეთში სიკვდილით დასჯა გაუქმებულია, ვერ ვიტყვი, რომ ოდესმე არ დადგება მისი კვლევა შემოღების საკითხი. ხვალ რომ საფრანგეთში რევოლუციური მოაწონი, ვიცი, რა შედეგითაც დამთავრდება იგი.

დარწმუნებული ვარ, მას შემდეგ, რაც ჩვენ საქმარის რაოდენობის მკვლე-

პარტოლსაჯულება

სიკვდილით დასჯის უფლება: მამრამ — აუცილებელი: დაუშვით გილომბინის დანა!

„გომონა (9 წლის — რამდენიმე) ოთახში შემოვიყვანე, კარი ჩაბნედა, ხელში ავიყვანე და ლომინეზე დავეყვინე. რომ არ ეშვირა, ხელში ხელი წავშვირე. მამრამ ხელი პირზე დაგვავსა და ბავშვად. მამრამ ბავშვად და ბავშვად ბავშვად გომონა საწოლზე დაგვავსა. მამრამ, გომონა გავხარი არ იყო და ხელში თოქი წავშვირე. მამრამ ჩანთა გამოვიტანე, გომონა შიგ ჩავსვი, იმვე ჩავსარი გომონას ბანსაცხელი, ფანსაცხელი, შინდით და სისხლით მოსხრილი ზეფარი, ბალიშის პირი. ჩანთა გომონაში გადმოვიტანე და იმ ორგონში დაგვავსე.“

მს არცთუ ისე მოკლე ციტატა თამაზ ნამგალაურის ჩვენთანგან ამოვიყვანეთ. ბავშვს მსოფმბაბის განსაზღვრებით სპამ. გომონ თამაზ ნამგალა-

რადგან სასჯელი უნდა ასრულებდეს ორ, ასე ვთქვათ, ფუნქციას. ერთი უნდა იყოს კერძო პრევენცია — კერძო გაურთხილება და მეორე — ზოგადი პრევენცია ე.ი. სხვა რომ გაურთხილდეს, ვიმედოვნებ, ახსნა არ უნდა იმას, რომ სიკვდილით დასჯის შემთხვევაში სასჯელი ძირველ ფუნქციას ვერ ასრულებს. გამოდის, რომ სიკ-

სიკვდილით დასჯის უფლება, საკუთარი სიკვდილით უნდა ღვოდ ჩადენილი დანაშაული.

ვფიქრობ, ამ ურთულეს საკითხზე მსჯელობისას ერთგვაროვანი პასუხის გაცემა არ შეიძლება. ყველაფერს კონკრეტული ვითარება განსაზღვრავს. აქ საკმაოდ სერიოზული მიდგომაა საჭირო პრო-

ვდილით დასჯა გმსხურება ერთადერთი მიზანს — საზოგადოების დამცობას. მაგრამ ამის გაკეთება ვიღაცის სიკვდილის ხარჯზე არ შეიძლება.

მეორე მოთვარი არგუმენტი, ბატონი ჯონის აზრით, სასამართლო შეცდომების პრობლემაა. ამის თაობაზე ზემოთ უკვე ვისაუბრე და მათზე უფრო დეტალურად შევჩერებ (თუმცა, ეს უფრო ვრცელი საუბრის თემაა და სერიოზული პრობლემაა დღევანდელი საპროტესტისთვის).

ზემოთმოყვანილი ორი არგუმენტიდან გამოდინარე სიკვდილით დასჯა უნდა გაუქმდეს, მაგრამ ამის საზოგადოების მომხრეობა სჭირდება. თუკი ჩვენ შევძლებთ ქართველი ხალხის ცნობიერებაში ჩამოვსვლინოთ აზრი, რომ ადამიანის მოკლე უღიგესი ცოდვა და თუკი მადანი ამ საქმეზე წელს აიღებს, მაშინ ხალხი თვითონ მოითხოვს სიკვდილით დასჯის გაუქმებას. მაგრამ ღელს, როცა საპროტესტო მოქმედებების კანონი ბატონობს, როცა ადამიანის მოკლე დაძვინ ჩვეულებრივ ამბად იქცა, სასჯელის განსაკუთრებული ზომის გაუქმება ჩვენთან არასერიოზულად აღიქმება.

გეთანხმებით, რომ სიკვდილით დასჯის შემოღება თუ გაუქმება არც თუ ისე დიდ გავლენას მოახდენს მძიმე დანაშაულობაზე რაოდენობაზე. იმ დანაშაულობაზე რომელზეც სასჯელის განსაკუთრებული ზომა ვრცელდება, ზომ განსაკუთრებული ადამიანები სხადან. ისინი ყველაფერზე მდიდარ, ყველაფრისთვის მზად არიან.

არა, ასეთი დამანაშაულებების გამოასწორება შეუძლებელია — ისინი გამოასწორებადები არიან. არ არსებობს სასჯელი, მათ დანაშაულის რომ შეფარდოს.

საკითხი სხვაგვარად იმსხე აქვთ კი ასეთ ადამიანებს დედამამაზე სიკვდილის უფლება? განა შეიძლება ჩაეტკო შხამიანი გველი გაღამაში იმის იმედით, რომ 15 წლის შემდეგ მისიის ზოქოდ გადაიქცევა?

რასაკვირველია, მხოლოდ საუფლებო, მაღალპროფესიონალიზაციის გამოცდილება და სასამართლო გარემოში შემდეგ უნდა გამოიტანონ სასიკვდილო განაჩენი. რაც უნდა აღსრულდეს გამოტანიდან გარკვეული დროის განმავლობაში, რათა თავი დაეფარათ სასამართლო შეცდომებს. შესაძლოა გადავხედოთ იმ დანაშაულებას, რომლის ჩადენისთვის სიკვდილით დასჯის იმსხურებს დანაშაულებამაგრამ სიკვდილით დასჯაზე უარის თქმა არ შეიძლება!

ლოგიკურად შედის ამერიკის შეერთებულ შტატების ფორდმების უნივერსიტეტის იურისპუდენციის პროფესორის ერნსტ ჰატის დასკვნა: „ადამიანს, რომელიც წინასწარგანაზრებით უსმობს

კურატურისა და სასამართლოს მოხელეთა შორის.

უცნაურია მოითხოვო ადამიანისგან, რომელიც თავს შეიარაღებული თავდასხმებისაგან იცავს, დააკავოს დამანაშაულებითი საკუთარში გამოაწვევით.

დღეს ჩვენი საზოგადოება სწორედ ამ ადამიანის მდგომარეობაშია. სასამართლომ კი უნდა დაიცვას არა ერთი კაცი, ატამედ მთელი საზოგადოება. და უნდა დაიცვას არა მარტო თავდასხმისაგან (რაც ჩვენთვის არცთუ უცხო ხელი გახლავთ), არამედ მკვლელობებისაგან. წინათ სიკვდილით დასჯის სოციალური დაცვის უმაღლეს ზომას უწოდებდნენ.

სიმწირი და ერთგვარი სიამაყითაც კი ისმენ და კითხულობ, ღეროვარ მისდევს მილიციელი შეიარაღებულ დამანაშაულებას და ბოლოს საკუთარი სიკვდილის უსაღ დაკავების მს. ნაცვლად იმსა, რომ უბრალოდ ესროლოდ და სიკვდილზე მოუწერაო. უფრო მეტიც, საავადმყოფოში მიყვანილის საკუთარ სისხლსაც კი უსხამს.

მინდა მგეროდეს, რომ მილიციელს პირთაგან ქეშმარიტად უმაღლესი ზემანურობა და არა თავდადებულური სამსახურებრივი ინსტრუქციის შიში, რომლის მიხედვითაც ადამიანის უფლებების დაცვის საბაზით ირღვეოდა მილიციის თანამშრომლის უფლებები.

როცა სასამართლოში დეტატი იმართება, რათა გაირკვეს, შეესაბამება თუ არა თავდაცვის ზომა საფრთხეს — ეს გასაკებია. სასამართლო ვალდებულია შეისწავლოს ყველა წერილობრივი წარმოდგენილი ასეთი ვითარება: ვიღაცას ხანდაზმულ შეუვარდა მთვრალი ხანდაზმული, გადაცხროდა მთელი სახლი და მოკვლა დაუპირაოვნის უფროსს. ამ უკანასკნელმა იმარჯვა დაასწრო მკვლელებს და თავი გაუპო. ვთქვათ, ნახანით. კანონთა კრებულებაში ყველაზე მეტად მოკირკიტე ორთაგანისთვისაც ცნადა, რომ ადამიანი, რომელიც თავს ეცავს, მართალია.

მაშ, რატომ გვკვირვებს რომ ანალოგიური ვითარებაში ასევე იმსა საზოგადოებამ? მე ლინის წესით ვარაუდობის სახეზე წინააღმდეგ ვერცხეო. დე ამის თაობაზე არაერთხელ ვმრდებოდი. არც არ შეიძლება ადამიანთა ჯგუფის მიერ ადამიანის ჩაქოლება (რა დანაშაულიც არ უნდა ჰქონდეს ჩადენილი) ბავშვებისა და ზოგა-

რდების თავდაწინ წინააღმდეგობით მოქმედება. სწორედ ამიტომ მოითხოვს ხალხი სიკვდილით დასჯის კანონის სრულად ამოქმედებას. ზოგიერთი იურისტი, პუბლიცისტი თუ საზოგადო მოღვაწე კი ისე მხრდვის დამანაშაულებითის სიკვდილის შესანარჩუნებლად, თითქმის საკუთარი შვილებისა თუ შვილების სიკვდილზე წერუნავდეს.

კონკრეტულ შემთხვევებში (საქვეყნოდ ცნობილი „თვითმფრინავის საქმე“, ხაბიშვილის საქმე და სხვა) მათი საქციელი გასაკებია. მაგრამ ისინი თვით პრინციპის წინააღმდეგ არიან. „სიკვდილით დასჯა არ უნდა იყოს საფრთხილი“.

იგივეებზე მსხვერპლს, დამანაშაულის გამოასწორების ნულოვან გარანტიას, საზოგადოებრივ აზრს, რომელიც რთქმის ყველა ქვეყანაში და, მათ შორის, ჩვენთანაც სიკვდილით დასჯის გაუქმების წინააღმდეგია. იქვეა სქოლასტიკური მსჯელობა ზემანურობაზე, სამართლებრივ გაგებაზე, მოწყალო რაღაც სტატისტიკა...

ჩემი აზრით, ყველაფერი ძალიან უბრალოდ: საზოგადოება უნდა გათავისუფლდეს მკვლელებისგან — როგორც მოურჩენელი „ავადმყოფებისგან“ (ზომ არსებობს მძიმე დანაშაულები, რომელთა მოჩენაც, მკურნალობა არაა, შეუძლებელია). ისინი უნდა მოაკვდეთ და არ უნდა გელოლიაგებოდეთ.

ზოგიერთებს სიკვდილით დასჯის ალტერნატიულ სასჯელად საშუალო პატიმრობა ესახებათ. ყველას კარგად მოგვსენებნა ამ ზომის მიუღებლობის მიზეზები. თავს უფლებას ვერ მივცემ ვილაპარაკო ამ მიზეზებზე და არ მოვიშველიო ორი სახელმწიფო მოღვაწის ავტორიტეტული აზრი.

ბატონი ჯონი ზეცურაინი იურისტის თვალთ ზომავს და ამბობს: „იმ ქვეყნებში, სადაც სიკვდილით დასჯა გაუქმეს, საშუალო პატიმრობა შემოიღეს. თუმცა, არის მოსაზრება, რომ ეს უფრო მძიმე სასჯელია, ვიდრე სიკვდილით დასჯა. იყო შემთხვევები, როცა სიკვდილით დასჯა საშუალო პატიმრობით შეუცვალეს და მსჯავრდადებულმა თავი მოიკლა. დღეს საქართველო მზად არ არის იმისათვის, რომ საშუალო პატიმრობა მოუსაწოს დამანაშაულის. ამას განსაკუთრებული რეჟიმი, გარკვეული მატერიალური ბაზა და შესაბამისი პირობები სჭირდება.“

ბატონი ვასტანე ვოგუაძე კი უფრო მეტად ავრცელებს აზრს და არც საწყურარო რეალობას გაურბის, „საშუალო პატიმრობის შიში შეიძლება ჰქონდეს იმ სახელმწიფოს მოქალაქეს, რომელსაც რამდენიმე თაობის პერიოდის მდგრადი სახელმწიფო აქვს. იმ ქვეყნებში, სადაც ნაირ-ნაირი მოავრობები უმეტესად იყო ცვლიან ერთმანეთს, მოქალაქისათვის ეს კანონი მოქმედების განმარტებელი არ არის. დავუშვათ და ჩვენში მოუსაქვს ვინმეს საშუალო პატიმრობა, სიცილად არ ეყუროს. ბოლოს და ბოლოს ბიძაძის შეაცვლევინებს კანონს, ან გამოსცემს პატიმრობაში მცურავ საშუალოდ გამოცა ციხიდან. ეს გარანტიები უსიკვლოდგურად ძვეს ყოველი არასანდომოფიფიკური ტრადიციის ქვეყნის მოქალაქის ძვალსა და რბილზე.“

ვფიქრობ, სასჯელის საპირა იმის დასამტკიცებლად, რომ ჩვენთან საშუალო პატიმრობის შემოღების უახლოესი პერსპექტივა არ ჩანს. ამდენად, არ მესმის, როგორ შეიძლება მოითხოვო განსაკუთრებული შემთხვევაში სიკვდილით დასჯის გაუქმება, როცა სასჯელის მაქსიმალური ვადა 15 წელიწადია!

და ადამიანს სიკვდილით დასჯა არ შეეძება ბოლომდე. იმიტომ, რომ ის, ვინც ადამიანს წინასწარგანაზრებით კლავს, ის, ვინც პატარა ბავშვს აუპატიურებს — ადამიანი არ არის და არც მათი აღვლია დედამამაზე. ჩემი აზრით, ასეთებისგან ქვეყნის გათავისუფლება ქეშმარიტი ზემანაშია.

გონდო მამრამაზვილი

P.S. ახლა, როცა სამართლებლო ახალი კონსტიტუციის მისაღებად მამრამაზვილია სასამართლო გომონა, როცა ცვლილებები და დამატებები უნდა სისხლის სამართლის კოდექსში, საპროტესტო ზემანაშაულებითი ბანსახელო საპროტესტო ზემანაშაულებითი ყველა წერილობრივი წარმოდგენილი ასეთი ვითარება: ვიღაცას ხანდაზმულ შეუვარდა მთვრალი ხანდაზმული, გადაცხროდა მთელი სახლი და მოკვლა დაუპირაოვნის უფროსს. ამ უკანასკნელმა იმარჯვა დაასწრო მკვლელებს და თავი გაუპო. ვთქვათ, ნახანით. კანონთა კრებულებაში ყველაზე მეტად მოკირკიტე ორთაგანისთვისაც ცნადა, რომ ადამიანი, რომელიც თავს ეცავს, მართალია.

თუმიცა შეცნობებს ზუსტად არ შეუძლიათ გვიხიზნან, რატომ გვეჩვენებდა ძილი, მაგრამ მათ ძილის შესახებ იმდენი შეიტყვეს, რომ საჭიროდ სცნობენ ანგარიში გაუწიონ მის უსასრულო ვარიაციებს და დააკვირდნენ ადამიანის გონებასა და ორგანიზმს შორის არსებულ რთულ ურთიერთკავშირებს. მათ დაადგინეს ინდივიდუალურ სხვაობათა საოცარი მრავალფეროვნება ძილის ხარისხში, ძილიდან დაკავშირებულ პრობლემებში და ადამიანისათვის აუცილებელ ძილის ხანგრძლივობაში. ზოგიერთ ადამიანს ღამის განმავლობაში 3-4 საათით ძილი ჰყოფნის, ზოგიერთისათვის კი 10 საათია აუცილებელი, ზოგი „რამ-ფაზაში“ ორ საათს ატარებს, ზოგი კი მხოლოდ რამდენიმე წუთს.

ნევროლოგიასა და ძილის ფიზიოლოგიაში ჩატარებული ინტენსიური გამოკვლევების საშუალებით შეცნობები თანდათან სწავდებიან, და, ამდენად, კურნავენ კიდევ ჩვევან ღამის გამსხლტარ საიდუმლოს: რატომ ძინავს ზოგიერთ ადამიანს ცუდად.

კვლევის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ცენტრი ამ თვალსაზრისით ამერიკის შეერთებულ შტატებში სტენფორდის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტი. ამ ცენტრში დემეტრე და მისმა კოლეგებმა 1970 წელს გახსნეს ძილის დარღვევათა სამკურნალო კლინიკა. ამ კლინიკამ შეკრიბა მონაცემები 200-ზე მეტი პაციენტისაგან. პაციენტებს ლაბორატორიაში ძინავთ ერთი ან რამდენიმე დღე. რთული მიწოდების საშუალებებით ხდება მათი ტვინის ელექტრული პოტენციალების, თვალის მოძრაობის, კუნთის ტონუსის, პულსის, სუნთქვის, რეგულაციების, სისხლში უანგბადისა და ნახშირბადის შემცველობის რეგისტრაცია. ყოველი პაციენტი შედეგად იღებს „პოლისოგრაფიას“, მისი ძილის მოდელის ჩანაწერს, რომელიც არანაკლებ ჭინკაღერია, ვიდრე თითების ანბანები. კლინიკაში მუშაობენ სხვადასხვა დარგის სპეციალისტები. ისინი კოლექტიურ ნაშრომში აერთიანებენ თავის ცოდნასა და მიდგომას. ფიზიოლოგი მერილ მიტლერი სპეციალიზდება ბიორიტმებში და ცხოველთა ძილის დარღვევათა მოდელურში...

სხვადასხვა პროფილის სპეციალისტთა ეს კოლექტივი ალბურად მიუღება ძილის ბევრ დარღვევას, მათ შორის, უძილობას, ძილის ანოეს (სუნთქვის შეჩერებას ძილის დროს...), ნარკოლეფიის (მძინარობის შეტევებს დღის განმავლობაში) და დისომნიას (ძილში დაპარაკს, ღუნაჩიხს, ღამის კოშმარებს, შარდის შეუკავებლობას ძილში). არსებობს ძილის დარღვევის მრავალი მიზეზი და საერთო ტერმინი — „უძილობა“ — ძნელად მიესადაგება ყველა შემთხვევას.

შეიძლება, ყოველ ადამიანს შეიძლება ზანდაჰან გაუჭირდეს დაძინება რაიმე მღელვარების, შეშოთების მიზეზით, ასეთი უძილობა, ჩვეულებრივ, ქრება მის გამომწვევ მიზეზთან ერთად. მაგრამ, თუ ადამიანი იწყებს ნერვოზობას თვით უძილობის გამო და არა მარტო იმ პრობლემაზე, რომელმაც ეს უძილობა გამოიწვია, მაშინ უძილობა შეიძლება ქრონიკული გახდეს, ხოლო თუ ავადმყოფი რეგულარულად იღებს ღამით ძილისმომგვრელ ან დამამშვიდებელ წამლებს, მაშინ მის ჯანმრთელობას უფრო სერიოზული საფრთხე ემუქრება — უძილობა. დისაძინებელი წამლისაგან.

რამდენადაც დასაძინებელი წამლები თრგუნავენ „რამ-ძილის“ მოგვრას, (პაციენტებს ესობრებათ საშინელებანი, კოშმარები, როდესაც მოულოდნელად შეწყვეტენ წამლის მიღებას), პრობლემა ერთადერთი სწორი გადაწყვეტაა წამლისგან თანდათანობით თავის დაღწევის პროგრამა, რომელიც ექიმის პუდბივი მეთვალყურეობით უნდა მიმდინარეობდეს. ამის შედეგად პაციენტი ნელ-ნელა უბრუნდება ნორმალური ძილის მაგრამ ამ შემთხვევაშიც კი, წამლის მიღების შეწყვეტა ნიშნავს რამდენიმე უძილო დღეს და უმარავ

მტანჯველ ხიზმარს.

სტენფორდელმა მეკვლევარებმა აღმოაჩინეს, რომ ზოგიერთი მათი პაციენტი იტანჯება ე.წ. უხვედლოძილობით. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ასეთი ადამიანები ფიქრობენ, რომ მათ არ ძალუძთ დაძინება, სინამდვილეში კი შესანიშნავად სძინავთ. მაგალითად, ერთი კაცი ჩოდა, რომ მას უბრალოდ არ ძალუძს გამოძინოს, რის გამოც მთელი დღე გადაქანცული და დათრგუნულია. მისი თქმით, მას მთელი საათი სჭირდებოდა დასაძინებლად, ხშირად ელვებოდა, მხოლოდ რამდენიმე საათი ეძინა ღამის განმავლობაში, საჭიროებდა კი უფრო ხანგრძლივ ძილს. როდესაც იგი კლინიკაში ძილის სარეგისტრაციოდ გამოცხადდა,

მედიცინა

ძილის მექანიზმი

მისმა ორგანიზმმა ორი სრული ღამის განმავლობაში, სულ სხვა რამ გააუწყა: აღმოჩნდა, რომ მას საკვებით ნორმალურად ეძინა: დაიძინა ათიოდე წუთში და მთელი ღამის განმავლობაში მხოლოდ ოცოდე წუთი ფიზიოლოგიურად დანარჩენი 7 საათი და 13 წუთი კი, საკვებით ნორმალურ ძილში გაატარა. როდესაც მეკვლევარებმა მას ფიზიოლოგიური მტკიცებანი წარუდგინეს, პაციენტმა მაშინვე შეწყვიტა ნერვოზობაც, ჩივილიც და დასაძინებელი წამლების მიღებაც. ამასთანავე გაუქრა გადაღლილობის შეგრძნება დღისით. ეს მაგალითი ხაზს უსვამს პაციენტების ძილის მოდელის შესახებ ობიექტური მონაცემების შეგროვების აუცილებლობას. მეკვლევარები რომ მხოლოდ პაციენტის ჩივილებს დაყრდნობოდნენ, ევრასოდეს გაიგებდნენ, რომ სინამდვილეში მას ნორმალური ძილი აქვს.

ექიმებმა შეიცნეს დასაძინებელი წამლებით გამოწვეული უძილობის საფრთხე და დაიწყეს უძილობისაგან განკურნების სხვა მეთოდების ძიება. მაიგნეს კიდევ: ქრონიკული უძილობის მთავარი წამალი დრო და მოთმინებაა. ნორმალური ძილის დარღვევიდან (რაც გამოწვეული იყო ემოციური ალგზებით, მღელვარებით, დროის სხვა სარტყელში გადაყენებით...) თუ რამდენიმე დღის შემდეგ არ მოხდება ძილის სტაბილიზაცია, პაციენტებს უტარდებათ ზოგიერთი ფიზიოლოგიური პროცედურა. ფიზიოლოგები პიტერ ხაური და რიჩარდ ბუტცინი იყენებენ ქცევის მოდიფიკაციის ტექნიკას, რომ წახალისებს თითოეული უმნიშვნელო წამრტებას კი რეგულარული ძილის მიმართულებით. ისინი მიუთითებენ, რომ ადამიანმა არ უნდა მოახდინოს თავისი საწოდის ასოცირება უძილობასთან: თუ ვერ იძინებთ გარკვეული დროის განმავლობაში, უნდა ადგეთ, გამოხვიდეთ საძინებელი ოთახიდან, წაიკითხოთ ან წაითამაშოთ რამე, ვიდრე თვლება არ მოგერევთ. სხვა მეცნიერები ცდილობენ, გამოიყენონ ბიოლოგიური

შეკავშირის ტექნიკა, რომ პაციენტებს ასწავლიან ტვინის იმ ელექტროპოტენციალთა მოდელის შექმნა, რომლებიც შეთავსებადია ძილთან.

ძილის აანოე. სტენფორდის კლინიკის ყოველი 20 პაციენტიდან ერთი მაინც იტანჯება ძილის უხვედლო დარღვევით, რომლის დიაგნოზირება შეუძლებელია ძილის რეგისტრაციის გარეშე. პაციენტი უჩივის უძილობას, მაგრამ უფრო ხშირად უჩივის მძინარობას მთელი დღის განმავლობაში; მრავალტანჯული მეუღლე ჩივის, რომ პაციენტი ხვრინავს მთელი ღამის განმავლობაში. სხვა მხრივ კი საკვებით ჯანმრთელია.

კლინიკის პერსონალი აკვირდებოდა ერთ-ერთ ასეთ პაციენტს —

მისტერ რობერტს და მას საინტერესო ნევროლოგიური გადახრები აღმოუჩნდა: არითმული პულსი, არარითმული სუნთქვა... და სწორედ ამაში იყო პრობლემის გასაღები: ყოველთვის, როგორც კი იძინებდა, დროებით — 20-დან 90 წამამდე წვევრდა სუნთქვის, შემდეგ კი ხმამაღლა ამოიხვრინავდა. სწორედ ეს ხვრინვა სტანჯავდა მეუღლეს, მაგრამ არსებითად იგივე ხვრინვა უბრუნებდა პაციენტს სიცოცხლეს.

ძილის აპნოე იწყებს მაღალ წნევას და გულ-სისხლძარღვთა სისტემის დაავადებებს. თუმიცა ზოგიერთ წამალს შეუძლია გაუიოლოს პაციენტს უძილობის სიმპტომები. მაგრამ იმავე წამლებმა, შეიძლება სუნთქვაც შეანელოს და, ამგვარად, გაზარდოს სიკვდილის რისკიც. მიიმე შემთხვევების ევექტური საშუალებაა ტრახეოტომია: უშუალოდ ხორხში იდგმება სასუნთქი მილი, რომელსაც დღისით პაციენტი ხურტს, ღამით კი ადებს, რაც მას საშუალებას აძლევს, ისუნთქოს და იძინოს მოწადინებლივ ძილით.

ნარკოლეფიის. 1880 წელს ჯან ბ. ეელინომ შემდეგნაირად განსაზღვრა ნარკოლეფიის სიმპტომები: მძინარობის უეცარი შეტევა, კუნთების უეცარი მოდუნება (კატაპლექსია), ხანგრძლივ ძილში პალუცინაციები უშუალოდ ძილის წინ ან მის შემდეგ და ძილისეული დამბლა, რომლის დროსაც პარალიზებული გვეჩვენება ხელ-ფეხი და ტანი. ნებისმიერი ეს სიმპტომი შეიძლება მოულოდნელად წარმოიქმნას — საუბრის შუაგულში, ფრენბურთის თამაშის დროს, სქესობრივი აქტის დროს. ეს საშინელი, დამაბუზუნებელი დაავადებაა.

სტენფორდის კლინიკის ერთ-ერთი პაციენტი 20 წლის განმავლობაში უშედეგოდ მიმართავდა ექიმებს, მათ შორის, ფსიქიატრსაც, რომელმაც შიზოფრენია დაუდგინა. სისუსტის მოულოდნელი შეტევები მას ხშირად

ეწყებოდა ალგზების მიხედვით. მაშინ, როცა მისი მძინარობის დროს სისხლში ცდილობდა, მაგალითად, ბუხის მოკვლა სურდა, დღისით ხშირად ჰქონდა პალუცინაციები, ღამით კი — ზმანება.

მისი ძილის ჩანაწერმა გამოავლინა განსაკუთრებული და გაუგებარი ნევროლოგიური დევექტი: ძილის ნორმალური ციკლის არსებობის შემთხვევაში, „რამ-ძილი“ დაძინებიდან დაახლოებით 90 წუთის შემდეგ გვეჩვენება, ამასთან, კუნთების გამორთვა თანდათანობით ხდება. ეს ნარკოლეფიკი კი უშუალოდ სრულ სიზიზხიდან გადადიოდა „რამ-ძილში“: თვალების სწრაფი მოძრაობა კუნთების მოდუნებისთანავე ეწყებოდა. გამოდის, რომ დღის ნარკოლეფიის „რამ-ძილის“ შეტევა, ხოლო ცხადივი პალუცინაციები იგივეა, რაც „რამ-სიზიზხი“.

საინტერესოა, რომ ნარკოლეფიის სიმპტომები — პალუცინაციები, მძინარობის შეტევები, კუნთების პარალიზი — ზუსტად ემთხვევა ნორმალური ძილის ნიშან-თვისებებს. ნარკოლეფიკის უბედურება იმაშია, რომ ეს ფიზიოლოგიური ცვლილებები, რომლებიც ნორმალურია, ყოველი მძინარე ადამიანისათვის, უდროოდ ეწყება ნარკოლეფიკს. ჩვენ ყველანი „პარალიზებული“ ვართ „რამ-ძილის“ დროს, როცა ცენტრალური ნერვული სისტემა ახდენს მოტორული (სამოძრაო) იმპულსებს ბლოკირებას. როგორც გვიჩვენებს სეროტონინის გამოკვლევები, ჩვენ ყველანი განვიცდით „პალუცინაციებს“ სიზმრებში. მაგრამ ჯერ მაინც არ არის ზუსტად ცნობილი, რატომ განიცდის ნარკოლეფიკი დღის განმავლობაში მძინარობის არადროულ შეტევებს...

დისომნიები. ამ ტერმინით აღიწერება ძილის ის დარღვევები, რომლებიც, ჩვეულებრივ, მეტ უსიამოვნებას აყენებს ავადმყოფის ახლობლებს, ვიდრე თვით ავადმყოფს. ასეთი ავადმყოფი ძილში დაპარაკობს, დადის, შარდი ეპარება, ყვირის, რადგან კოშმარები ესიზმრება. დისომნიის მოვლენები „არა-რამ-ძილის“ დროს ხდება, ჩვეულებრივ, მეოთხე, ანუ ღრმა ძილის სტადიაში. ეს სტადია ხასიათდება ტვინის ელექტრული პოტენციალის ცვლილებების უადრესად შენელებული რიტმით. კუნთის პარალიზი საერთოდ არ აღინიშნება.

კლინიკის ერთ-ერთი პაციენტი (მისტერ გრინი) ძალზე ხშირად აღვიძებდა მთელ ოჯახს საშინელი ყვირილით ძილში და საკუთარ თავთან დაუნაწევრებელი საუბრით. თუნდაც მაშინვე გამოეღვიძებინა მეუღლეს, პაციენტს არაფერი ახსოვდა არც ყვირილისა და არც ლაპარაკის შესახებ. ასეთი შემთხვევები ტიპურია იმ პაციენტებისათვის, რომლებსაც კოშმარები ესიზმრებათ. მეცნიერებმა არ იცა, რა იწყებს ღამის კოშმარებს, მაგრამ მაიგნეს წამალს — „დაიზემას“, რომელიც მხოლოდ ნაწილობრივ ხსნის პრობლემას. ამ წამალმა მოულოდნელად მისტერ გრინის ყვირილს და ძილი გაუშეშებდა მთელ მის ოჯახს.

დისომნიები დღემდე მაინც გამოცანაა მეცნიერებისათვის, რადგან ძირითადად ისინი ბავშვებს ახასიათებთ, რომლებიც ამ უსიამოვნო მოვლენებს სქესობრივი სიმწიფის დადგომისთანავე გადალახავენ ხოლმე. ამიტომ შეწყვეტულ მოთხოვნებს ფსიქოლოგები მოუწოდებენ მოთმინებისაკენ და ურჩევენ, შეუქმნან ბავშვებს ძილში უსაფრთხო საარსი პირობები.

ძილი საოცარი გამოცანაა, რომელიც იოლად არ იშოფრება. სიზმრები, რომლებიც ერთმანეთს ენაცვლებიან, ამდიდრებენ ჩვენს წარმოდგენებს და გვათავისუფლებენ ათასი საზრუნავისაგან. სწორედ ინტერპრეტაციის შემთხვევაში, ისინი პასუხსაც შეიცავენ მტანჯველ კითხვებზე: ჩვენ გვძინავს რიტმებისა და რეგრესიების მთელი სიმფონიის თანხლებით, მაგრამ, რაკი გვძინავს ამ დროს, არ გვეძინის ამ სიმფონიის ხმები. მეცნიერება გვაწვდის ახალ-ახალ მონაცემებს და გაოთქმავს ახალ-ახალ გარაუდებს ძილისა და სიზმრების შესახებ. მაგრამ ერთ რამეში ღრმად ვართ დარწმუნებული: ძილი აუცილებელია ჩვენი ფსიქიკური ჯანმრთელობისათვის.

აშკლიპანი მოაგზადა

პორტრეტი. პაბლო პიკასო. 1909-1910 წ.წ.

(დასასრული, დასაწყისი იხ. გაზეთი „კავკასიონი“ №2)

სპორტი

ხალიჩა — ზნეობის ასპარეზი

წყებას მისცემია კარგა ხანია, სათა-
მაშო მინდვრებს ძროხები ძოვენ,
ფეხბურთის კარის ძელებზე
ჭერებს ატყავებენ, თუ სადმე
ბურთი შემორჩა, ბავშვები იმასაც
პრიან და შურდულებს ამზადე-
ბენ, რომ შემდეგ ერთმანეთს სათ-
ბურის შუშები ჩაუბტვიონ.

მაგრამ არის ერთი, ერთადე-
რთი რამ, რასაც ისინი დავიწყებას
ვერ მისცემენ და ვერ შეგეგვი-
ან, თუნდაც მთელ ქვეყანაზე
ალარ იყოს სპორტის ხსენება. ეს
არის ძველთაძველი სიყვარული
და ცხოვება — ჰიდაობა, რომე-
ლიც მათთვის ყველაფერია: წარ-
სული, აწმყოც, მომავალიც. მათ
წარმოდგენაში ეს იმდენად სპო-
რტის სახეობა არაა, რამდენადაც
რაინდობის, ვაჟკაცობის, ზნეო-
ბის, სიკეთის მაგალითადაა მიჩ-
ნებული და ეს სრულიად ბუნებ-
რივია — მაშასადამე ადამიანთა სა-
ჭიდაო წრეში უწყსო ადამიანს
დღესაც არ უშვებენ.

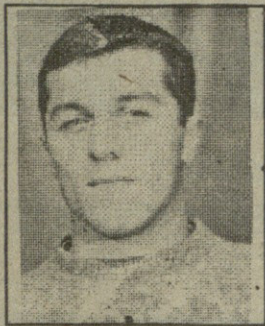
ყველა თაობის მოჭიდავე-
ბში ჰყავთ გაღავნულებს გამორ-

ჩეული, დაფასებული ფალანგები,
არც თუ მცირეა იმათი რიცხვი,
ვისაც პატივით იხსენიებენ, მაგრამ
განსაკუთრებული სიყვარული და
უფრადლება რამდენიმე მათგანმა
დაიმსახურა: ვანო სისაურმა, დარ-
ჩი დორეულმა, აბესალომ და არ-
ჩილ წიკლაურებმა, ვანო ობზაი-
ძემ, მამუკა წინამძღვრისძემ და
რეზო დვალმა, რომელიც, სამწუ-
ხაროდ, ძალზე ადრე წავიდა ამ
ქვეყნიდან.

70-80-იან წლებში მეტად
პოპულარული იყო თბილისის სა-
ერთაშორისო ტურნირი ძიულ-
ში, რომელიც ყოველწლიურად,
თებერვლის თვეში იმართებოდა
და მრავალ მაყურებელს იკრებ-
და. ჰიდაობის მოყვარულებს ნა-
მდვილი ზეიმი ჰქონდათ ხოლმე,
ამ ზეიმების მონაწილენი იყვნენ
გაღავნულებიც. ჩამოვიდოდნენ
თბილისში ჩვეუ-ჩვეუდად, მოვი-
დოდნენ სპორტის სასახლეში,
ამოირჩევდნენ ერთ რომელიმე
სექტორს, დასხდებოდნენ და
მთელი დღე — დილიდან საღა-
მომდე თვალს არ აცილებდნენ
ფალანგთა შეგებრებას, განსა-
კუთრებული ღელვის საგანი კი,

ცხადია, თანასოფელის გა-
მოსვლა იყო...

პირველად ეს მივიწყებული
ტურნირი და სპორტის სასახლე
გამახსენდა, როცა ამასწინათ ტე-
ლევიზიით გადმოსცეს ცნობა,
რომ სამბისტა მსოფლიო ჩემპი-
ონატზე არჩილ ზნეობა პირვე-
ლი ადგილი დაიკავა, ხოლო ჯო-
ნდო მუზაშვილმა — მეორეო-
რივე გაღავნელია, ორივეს ბა-
ვშვობიდან ვიცნობ, ჩემს თვალ-
წინ გაიზარდნენ და დაეჟაკდ-
ნენ: მაინც რატომღაც სპორტის
სასახლე გამახსენდა, იმ ძველი
დროის სასახლე, „გაღავნელთა
სექტორი“, პატარა აჩიკო და ჯო-
ნდო თავიანთი მამების გვერდით
რომ ისხდნენ, და მთელი დღის
დაღლილები თვლემდნენ. დარწ-
მუნებული ვარ, იმ მშვენიერი
ტურნირის ზეიმებზე, რომანტი-
კულმა განწყობილებამ შეანერგა
მათში ფალანგობის ტალანტი.
თავიდან ცურვაში ვარჯიშობდ-
ნენ, ჰიდაობა გვიან დაიწყეს, აბე-
სალომ წიკლაურმა დააწყებინა,
ის არის მათი პირველი მწვრთნე-
ლი და აღმზრდელი. მას დაჟე-
და საჭიდაოდ ქართლის სხვა-

დასხვა რაიონებში და ისინიც მას-
წავლემდნენ ერთად ზედიზედ
იგებდნენ ცხვრებს — გამარჯვ-
ებულის ჭილდოს. მერე რესპუბლი-
კურ ტურნირებზე მოსიწვს ძალა
და ბოლოს საქართველოს ნაკრე-
ბის კარიც შეადგეს.

შარშან სამბისტა მსოფ-
ლიო ჩემპიონატი 4-9 ნომე-
ბერს ომსკში ჩატარდა. არჩილ-
მა-მ წიკლაურმა წონით კატე-
გორიაში ყველა მეტოქე დაა-
მარცხა და ჩემპიონი გახდა.
სხვათაშორის, ფინალი პროფე-
სიონალურად, არაჩვეულებურად
წარმართა — თავიდან სამ ქუ-
ლას აგებდა, მაგრამ ძალა მოიკ-
რიბა და გამარჯვა. როგორც
ჩვენს მოჭიდავეებს ხში-
რად პირქით ემართებათ —
თავიდან იგებენ, მაგრამ ბოლო-
ში აგებენ დალილობის გამო-
არც ჯონდოს წაუგია ფინალი,
თუკი ანგარიშის მიხედვით ვიმ-
სჯებდით, 2:2 დაამთავრა გადა-
მწვეტილი შეხვედრა, მაგრამ სა-
მბოს წესებით გამარჯვება მის
მეტოქეს მიეკუთვნა.

ახლა ჯონდო, დარჩილ
საჭიდაო ხალიჩის გარეთ მეცადი-
ნებოვნ, საგამოცდო სესიები
აქვთ თბილისის ივანე ჯავახიშვი-
ლის სახელობის უნივერსიტეტ-
ში, ერთი ეკონომიკის ფაკულტე-
ტზე სწავლობს, მეორე — ის-
ტორიულზე.

სესიების შემდეგ კვლავ და-
იწყება ვარჯიშები, თავდაუზოგა-
ვი შრომა და შეგებრებები, რასაც
აუცილებლად მოჰყვება ახალი
გამარჯვებები, რადგან, როგორც
ნაკრების მთავარი მწვრთნელი
ოლეგ იაქე ამბობს, ამ ბიჭებს, ბე-
ვრისაგან განსხვავებით, შრომა არ
ეზარებათ.

არჩილ ზნეობი და ჯონდო
მუზაშვილი — მსოფლიოს ჩემ-
პიონი და ვიცე-ჩემპიონი; არჩილ
ზნეობი — საქართველოს საუ-
კეთესო სპორტსმენთა ათეულ-
ში... ერთი შეხედვით, დიდება კა-
რზეა მომდგარი, ის დროა, თანა-
სოფელელები ხელის გულზე ატა-
რებდნენ თავიანთ გმირებს, მაგ-
რამ გაღავნულები არ ჩქარობენ
ფალანგის მარტო საჭიდაო ხალი-
ჩამ კი არა, ცხოვრებაშიც უნდა
გამოსცადოს. არც ფალანგების
ჩქარობენ დაუნის გვირგვინების
კრეფას, მათთვის მთავარია სპო-
რტული შედეგი და არა ამ შედე-
გით სარგებლობა, ასე რომ არ
იყოს, საკუთარი ნარჩით არ წავი-
დოდნენ ომსკში, და საერთოდ,
მოითხოვდნენ ყოველივე იმას,
რაც მათ, სიმართლე რომ ითქვას,
ეკუთვნით კიდევ.

ივანე
ამირხანაშვილი

პროსპორდი

თამაშ-პოცანაში კროსვორდი (შუა ნაწილი) ორ ჩანვორდთან არის
შეერთებული. ჩანვორდი კროსვორდის სახეობაა, რომელშიც ერთმანე-
თის მიყოლებით განლაგებული უკრებები ისე უნდა შეივსოს, რომ მომ-
დევნო სიტყვა იწყებოდეს წინა სიტყვის დაბოლოებით. თვით სიტყვაც,
ჩვეულებრივ, ერთი ციფრით აღინიშნება. ჩანვორდის პრინციპი არ დაირ-
ღვევა, თუ საერთო ასო არა ერთი, არამედ რამდენიმე იქნება (როგორც
ამ თამაშ-პოცანაში), ოღონდ ასეთ უმთხვევარ სიტყვა (მისი დასაწყისი
და დაბოლოება) ორი ციფრით უნდა აღინიშნოს.

პროსპორდი

თარაზულად: 1. მთავსდელი ი. ლუკაშვილის მიერ 1904 წელს
დაპურობილი მწვერვალი; 4. ჩეხოსლოვაკიელ ჰოკეისტა გუნდი; 6.
ფეხბურთელი „არსენალიდან“ (ინგლისი); 9. გერმანელ ფეხბურთელთა
მწვრთნელი; 10. და 11. სპორტული თამაში; 12. ტანმოვარჯიშე ქალი
ალმოსაველი გერმანიიდან; 13. მსოფლიო ჩემპიონი თავისუფალი სტილის
ჰიდაობაში საბჭოთა კავშირიდან;

შეველად: 2. ფეხბურთელი „პაბუტგერ-შპორტფრაინი“-დან; 3.
ფეხბურთელი 60-იანი წლების „ტოტენჰემ-ჰოტსპურიდან“ (ინგლისი); 4.

ფეხბურთელი „უტერფორდიდან“ (ირლანდია); 5. პირველი საზღვრული
ოლიმპიური თამაშების ჩატარების ადგილი; 6. დარტში კრივი; 7. სპორ-
ტული თამაში.

ნაბეჭოვლი

8-15. ქალის სახელი; 14-17. ციფრული ნოტაციის გამოგონებელი
ასუტრედიანი შაშის სათამაშო დაფისათვის; 16-19. საპასუხო დარტში ან
ჩხვლეტა ფარეკაობაში; 18-21. ჰოლანდიელი მოჭიდავე; 20-22. მოლდა-
ვეთის სპორტული გუნდი; 22-24. მძლეოსანი — საფრანგეთის ოლიმპიური
ნაკრების წევრი; 25-26. ქარის სახე; 25-28. ფეხბურთელი „ნაპოლიდან“
(იტალია); 27-29. ფეხბურთელი „გრასჰოპერსიდან“ (შვეიცარია); 11-30.
ოლიმპიური ჩემპიონი წყვილთა ციგურაობაში 1948 წელს; 30-32. მშვი-
ლდოსანი, რომელმაც 1951 წელს იგებულედენის (გერ) საერთაშო-
რისო ტურნირზე ვაჟთა შორის აბსოლუტურ პირველობაში პირველი
ადგილი დაიკავა; 31-34. მსოფლიო ჩემპიონი ბიათლონში 1958 წელს;
33-35. მსოფლიო ჩემპიონი ძალოსნობაში 1969 წელს; 35-37. ცნობილი
რუსი ჰოკეისტი (მცველი) 60-იან წლებში; 36-38. პოლონური საფეხბუ-
რთო გუნდი; 38-40. ფეხბურთელი „მანჩესტერ სიტიდან“ (ინგლისი);

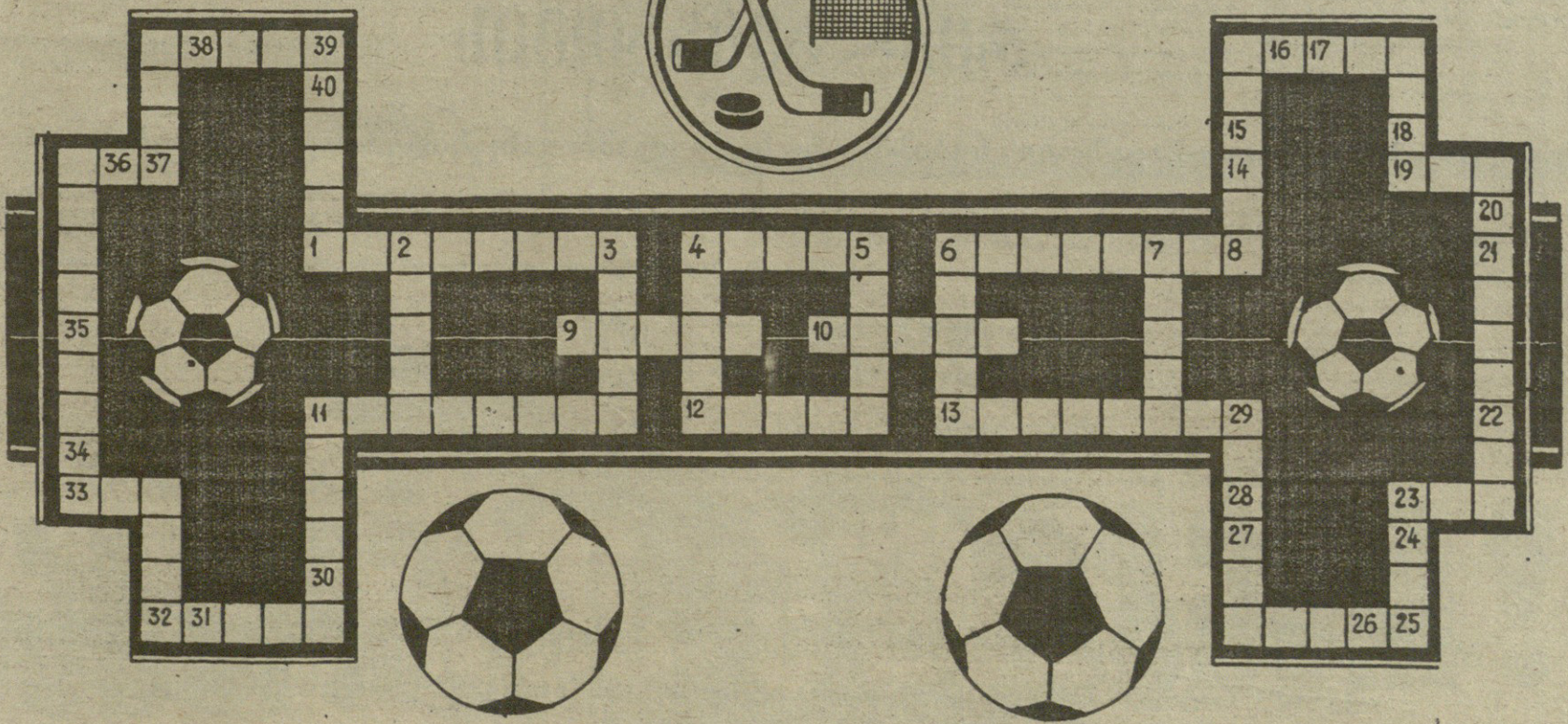
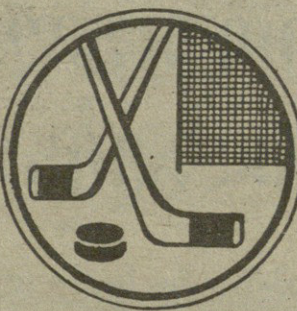
39-1. ქართველი მთავსდელი — „თოვლის ჭიქის“, პრესტიჟული ტიტუ-
ლის მფლობელი.

შეადგინა

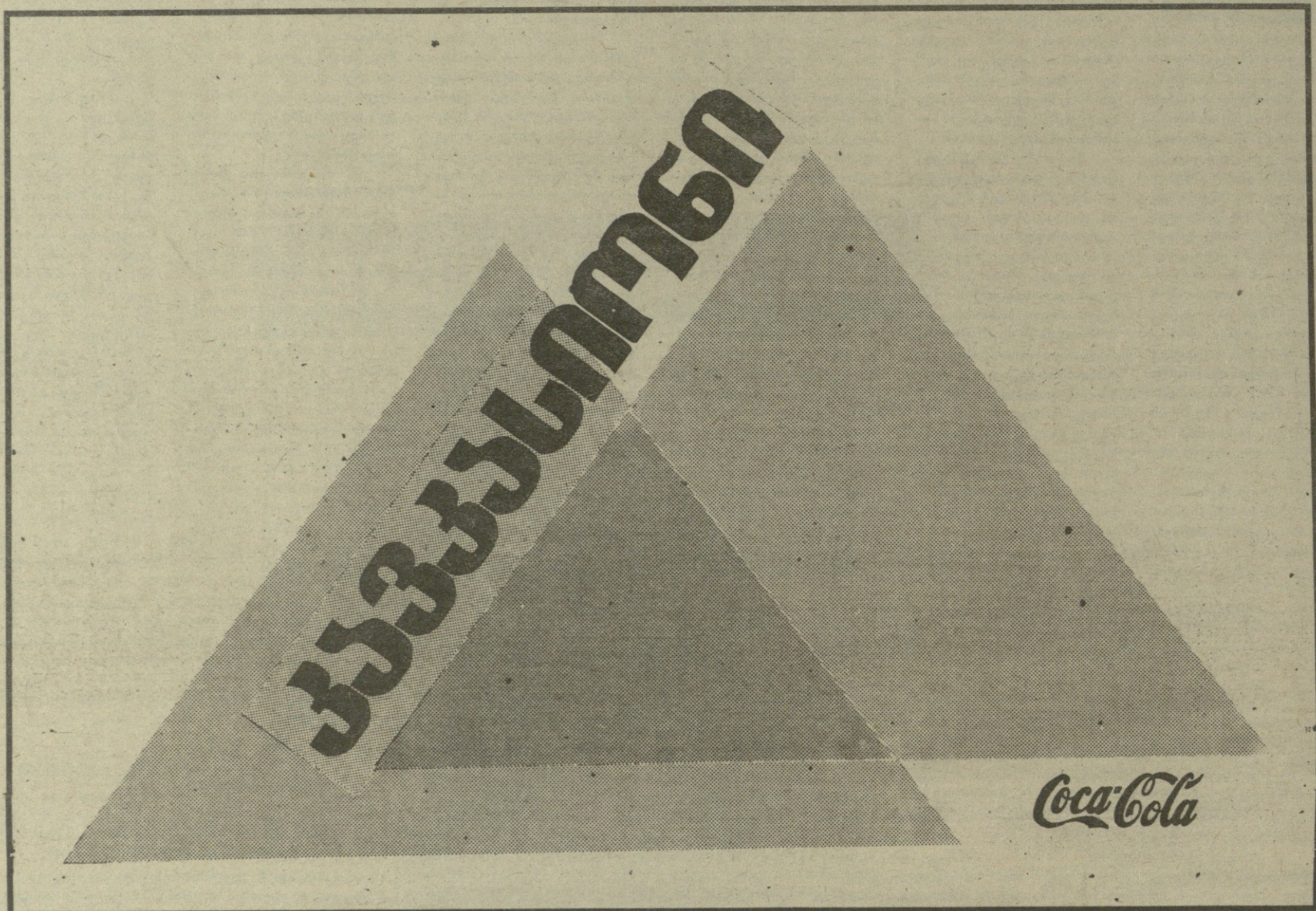
გიორგი ბასიტაშვილი

მე-2 ნომერში გამოქვეყნებული პროსპორდის პასუხები:

თარაზულად: 3. „გუგული“; 5. მიქელა; 6. კოილული; 9. სომა; 11.
„ჩაკრულო“; 13. ინტარსია; 14. ტისაცკი; 17. ინტუიცია; 20. „მელიტას“; 21.
ფსხუ; 22. ჟაკერია; 23. სატელიტი; 26. ტრაბეცია; 25. ლიკენია; 32.
ერუშეთი; 33. ზუზი; 34. ფალკონი; 35. არიელი; 36. „ასპიტი“.
შეველად: 1. ანგალი; 2. ნირჩილი; 3. გოია; 4. გიუსი; 6. ესკიზი; 7. ათუი;
8. კივი; 9. სატისფაცია; 10. აბსოლუტუზმი; 12. ოინი; 15. იდემა; 16. ცქაფი;
18. ტრატა; 19. ითილი; 24. ივი; 25. ოუპერი; 26. ტროლეი; 27. „იგლე“; 28.
ლოოლი; 29. ანფასი; 30. შურა; 31. ტორი.

გაზეთ „Coca-Cola-პაპასიონის“ სარეკლამო სააგენტო

„Coca-Cola“ ბირჩევთ: თუ გსურთ იზოვოთ ფული, ნუ ღაზობავთ მას რეკლამისათვის

სააგენტო გთავაზობთ: ნებისმიერი სარეკლამო განცხადების განთავსებას.

ფირმებისათვის, კომერციული სტრუქტურებისათვის, ანგარიშსწორება მოხდება ამერიკული დოლარის ექვივალენტური კურსით კუპონებში:

შიდა გვერდზე 1კვ. სმ. — 10 ცენტ
ბოლო გვერდზე 1კვ. სმ. — 20 ცენტ
პირველ გვერდზე 1კვ. სმ. — 1 დოლარი

ანგარიშსწორების დროს გათვალისწინებულია შეღავათები იმ შემთხვევაში, თუ რეკლამა გამოქვეყნდება
5 ნომერში — 20%
10 ნომერში — 30%

გაზეთში უშასოდ შეგიძლიათ გამოაქვეყნოთ შემდეგი სახის კერძო განცხადებები:
„ვეიდი“, „გავეიდი“, „ვაქირავებ“, „ვიქირავებ“, „ვცვლი“, „მესაჭიროება“.

ჩვენი მისამართია: თბილისი, პეტრიაშვილის ქუჩა №7, ტელ.: 29-48-05.